

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1947.

Första kammaren.

Nr 9.

Tisdagen den 25 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Vougt* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 73, angående livränta åt Inga Elisabeth Karlsson m. m.

Justerades protokollen för den 19 och den 22 innevarande månad.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av bilagda läkarintyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 25 februari—1 mars 1947.

Jönköping den 24 februari 1947.

Olof Löthner.

Att hovrättsrådet *Olof Löthner*, Jönköping, på grund av influensa är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet fr. o. m den 25 februari t. o. m. den 1 mars 1947 intygas.

Jönköping den 24 februari 1947.

E. Lindström,
provinsialläkare.

Till riksdagens första kammare.

På grund av sjukdom får undertecknad vördsamt anhålla om en månads tjänstledighet från riksdagsarbetet. Läkarbetyg bifogas.

Stockholm, Karolinska sjukhuset, den 24 februari 1947.

V. Ljungdahl.

Att riksdagsman *Vilmar Ljungdahl* varit vårdad härstädes från den 24 februari för magblödning och ännu kvarligger och under denna tid varit och fortfarande till och med den 24 mars är till arbete oförmögen intygas.

Karolinska sjukhuset den 24 februari 1947.

Karl Östling,
leg. läkare.

De begärda ledigheterna beviljades.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 43, angående anslag till uppförande eller inrättande av barnhem m. m.

* Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 49, med förslag till lag om tingshusbyggnadsskyldigheten i vissa fall; och
nr 64, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 65, med förslag till förordning om fortsatt uppskov med ikraftträdandet av föreskriven skatt å motorsprit.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 66, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 67, angående omorganisation av medicinalstyrelsen.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 68, med förslag till förordning om ändring i vissa författningar berörande veterinärväsendet samt angående inrättande av en veterinärstyrelse.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 69, med förslag till lag om upphävande av andra stycket lagen den 11 april 1924 (nr 68) angående upphävande av danska och norska skiljemyns giltighet som lagligt betalningsmedel i Sverige; och
nr 70, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 71, angående anslag till den sociala hemhjälpsverksamheten.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 72, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1947.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 1—3, statsutskottets utlåtanden nr 12 och 29, bevillningsutskottets betänkanden nr 7—11, första lagutskottets utlåtanden nr 5—10, andra lagutskottets utlåtanden nr 2—4 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 73.

Herr *Mattsson* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående indragning av vissa till församlingskyrkor utgående ersättningar m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 26 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Upplästes följande telegrafiska läkarintyg:

Ledamoten av första kammaren *Lars Andersson*, Hedensbyn, är på grund av influensa oförmögen att deltaga i riksdagens arbete t. o. m. 2 mars intygas.

Överkalix 26 februari 1947.

Arne Drape,
provinsialläkare.

Herr statsrådet *Weijne* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående bidrag till främjande av humanistisk forskning.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 73, angående livränta åt Inga Elisabeth Karlsson m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Mattsson* m. fl. väckta motionen, nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående indragning av vissa till församlingskyrkor utgående ersättningar m. m.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Nederländerna träffad handelsöverenskommelse;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och den belgisk-luxemburgiska ekonomiska unionen träffad handelsöverenskommelse; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgivande av förklaring i enlighet med bestämmelserna i art. 36, mom. 2, i stadgan för den internationella domstolen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. anställningsförhållandena för viss biträdespersonal m. m.

Punkten a).

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med godkännande av vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1947 anförts samt med avslag å motionerna I:176 och II:296 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför i fråga om reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal.

I motiveringen hade utskottet bland annat uttalat sin anslutning till ett av Kungl. Maj:t framställt förslag, enligt vilket den nuvarande 2 lönegraden skulle avskaffas såsom ordinarie biträdesgrad för kontorspersonalen.

Reservationer hade anmälts

1) av herr *Rubbestad*, vilken ansett, att utskottets yttrande beträffande regleringen av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal bort hava den lydelse reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1947 anförts samt med avslag å motionerna I:176 och II:296 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför i fråga om reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal innebärande bland annat att 2 lönegraden i vissa fall skulle behållas såsom ordinarie biträdesgrad för kontorspersonalen;

2) av herr *Mannerskantz*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **Mannerskantz**: Herr talman! Under detta utlåtande har jag avgivit en blank reservation, och den rör just denna punkt, alltså frågan om befordringsgången för biträden och amanuenspersonal. Jag har för min del inom utskottet röstat för herr Rubbestads yrkande, men jag har inte biträtt hans reservation. Det kan uppstå vissa tekniska svårigheter, om man skulle förverkliga de tankar han där framför, men annars tycker jag, att det ligger rätt mycket i tanken att bibehålla en lönegrad A 2 för sådana befattningshavare, som man nu anser inte kunna befordras och därför ofta låter gå ifrån sig, ja till och med avskedar. Man kan nog tänka sig, att det inom vissa verk och institutioner finns sysslor av enkel art, vilka kunna skötas även av personal, som inte är så värst kvalificerad, och att man kunde ha en och annan plats för sådana. Befordringsgången skulle inte behöva gälla för dem, som visa sig inte hålla måttet för befordran, men väl kunna duga till enkla sysslor. Jag har därför för min del funnit, att även om en sådan placering inte kommer att tillämpas så mycket, så kan det dock förekomma ett och annat undantagsfall, där det kan vara klokt att ha kvar den lönegraden. Jag har kunnat helt godta herr Rubbestads formuleringar, och det är till stor del därför, som jag inte har anslutit mig till reservationen, men jag vill i alla fall här i dag yrka bifall till den av honom avgivna reservationen på denna punkt.

Därutöver är det en annan punkt, där jag har haft en något annan uppfattning än utskottet. Det gäller befordringsgången för amanuenserna. Jag tycker, att med utskottets förslag blir det litet för stelt. Såsom statskontoret — tror jag — har sagt, innebär detta i viss mån ett upphävande av grundlagens bestämmelser om att skicklighet och förtjänst skola vara enda befordringsgrunden. Dessa bestämmelser bli ju delvis upphävida, om åren skola fälla ut-

Ang. anställningsförhållandena för viss biträdespersonal m. m. (Forts.)
slaget. Jag har inom avdelningen framfört den tanken, att man skulle skriva, att även om en sådan befordringsgång vore den allmänna normen, skulle man kunna göra undantag för enstaka personer, dels så, att de något snabbare kunde befordras till 21:a lönegraden, dels så, att man kunde låta dem komma högre än till denna, om de äro av särskilt utmärkt förtjänst men icke kunna placeras i andra befattningar högre upp.

Nu har utskottet skrivit någonting om att Kungl. Maj:t inte skall vara alldeles bunden, utan att några undantag kanske skola kunna göras, men det är inte formulerat så, att jag tror, att det kommer att bli av. Jag hade för min del önskat ett något mera direktivgivande skrivsätt, men jag har inte funnit skäl att avge en reservation om några små differenser i skrivsätten. Jag vill här bara uttala den förhoppningen, att man inte låter ordningen bli alltför stel utan ger möjlighet åt särskilt vakna och skickliga personer i amanuensgrader att komma fram något fortare och kanske även komma något högre upp. Detta sagt utöver vad som anföres i utskottets hemställan.

Jag yrkar nu emellertid bifall till herr Rubbestads reservation.

Herr Anderson, Gustaf Iwar: Herr talman! Med anledning av herr Manner-skantz' yrkande ber jag beträffande biträdena att få säga, att enligt vad som upplystes i tredje avdelningen vid behandlingen av detta ärende, äro ytterligt få befattningshavare placerade i lönegrad A 2, och av dem har ett flertal förordnande på högre tjänster.

Jag har den mycket bestämda uppfattningen, att hela detta komplex av frågor är så väl penetrerat förut, att jag med stort lugn kan yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomma yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Rubbestad vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Behandlingen av det föreliggande utlåtandet blev nu för en stund avbruten för att begärt tillfälle skulle beredas ledamöter av statsrådet att avlämna kungl. propositioner.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 80 angående anslag till Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten.

Herr statsrådet *Myrdal* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 85, angående bemyndigande att iordningställa vissa åbolägenheter.

Herr statsrådet *Danielson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 83, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 12.

Ang. löne-
ställningen
för viss stats-
anställd sjuk-
vårdspersonal
m. m.

Punkten b).

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte i anledning av vad i förenämnda stadsrådsprotokoll anförts ävensom motionerna I: 76 och II: 141 samt motionerna I: 75 och II: 144 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anført i fråga om löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal m. m.

Kungl. Maj:ts framställning i ämnet innebar bland annat, att avdelnings- och specialsköterskor skulle uppflyttas från 7 till 9 lönegraden samt assistent-sköterskor och därmed jämställda sköterskor från 5 till 7 lönegraden.

I de likalydande motionerna I: 75, av fröken *Andersson* m. fl., och II: 144, av fröken *Olsson* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte bifalla de förändringar i budgetförslaget gällande avlöning till viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, som i nämnda motioner angivits, innebärande att avdelningssköterska i regel skulle placeras i 10 lönegraden samt assistentsköterskor och därmed jämställda i regel i 8 lönegraden.

I de likalydande motionerna I: 76, av herr *Anderberg* m. fl., och II: 141, av herr *Olsson* i Mellerud m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att avdelningssköterska skulle placeras i lönegrad A 8 i den gamla eller Ca 12 i den nya statliga löneplanen samt att lönerna för övriga sjuksköterskor skulle regleras i anslutning härtill.

Enligt det av utskottet framlagda förslaget skulle avdelningssköterska placeras i 8 lönegraden och lönerna för övriga sjuksköterskor regleras i anslutning härtill.

Reservationer hade anförts

1) av herrar *Oscar Olsson*, *Hesselbom*, *Törnkvist*, *Eriksson* i Stockholm och *Wallentheim*, vilka ansett, att utskottet bort med avslag å motionerna I: 76 och II: 141 samt I: 75 och II: 144 utan ändring tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i fråga om löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal m. m. och att utskottets yttrande och hemställan alltså bort i detta ämne hava den ändrade lydelse, reservationen visade;

2) av fröken *Andersson* och herr *Holmström*, vilka ansett, att utskottet bort med ändring av Kungl. Maj:ts förslag tillstyrka motionerna I: 75 och II: 144 och att utskottets yttrande och hemställan i fråga om löneställningen för viss statsanställd personal m. m. alltså bort lyda på sätt i denna reservation angivits.

Fröken *Andersson*: Herr talman! Det är väl få frågor av denna beskaffenhet, som på förhand ha vållat så skarpa diskussioner och motsättningar som just den nu föreliggande. Anledningen härtill ligger, tycker jag, i öppen dag. Detta förhållande visar den vikt man tillmäter sköterskornas lönefråga. Den är av vikt och betydelse för uppehållet och utbyggnaden av hela vår sjukvårdsorganisation.

Kungl. Maj:ts proposition bygger på det förslag, som avgavs av majoriteten i 1944 års lönekommitté. Detta förslag har tillstyrkts av samtliga sakkunniga myndigheter, men flera av de jag höll på att säga mest sakkunniga ha gått ett gott stycke därutöver. Sålunda har en medlem i kommittén bestämt reserverat sig emot översköterskornas placering i lönegrad 9, som ju föreslås i propositionen. Det hänvisas i reservationen som på andra håll till att utbyggnaden av vår sjukvård kommer att kräva en väsentlig utökning av personalen i framtiden. Vidare har Svensk sjuksköterskeförening yrkat pla-

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
cering i lönegrad A 12 för avdelningssköterskorna — andra grupper placeras ju i relation till dessa. 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildning har föreslagit lönegrad A 11, och medicinalstyrelsen har ansett sig kunna acceptera kommitténs förslag såsom, väl att märka, ett minimum och ett provisorium, till dess man får se, om man når ett önskat resultat, d. v. s. om man kan få fram tillräckligt antal sjuksköterskor.

I vår motion ha vi inte velat genast gå så långt, men min bestämda övertygelse är att vi ganska snart tvingas att placera dem i en väsentligt högre lönegrad. Vi ha emellertid i den motion, som jag tillsammans med en del kamrater här har framfört, föreslagit A 10 och att andra grupper placeras i relation därtill.

Det är klart och skall icke här förnekas, att det är önskvärt och rimligt med en viss likformighet. Den saken är uppenbar. Men att därav följer, att likheten bör vara absolut, kan jag icke på något sätt förstå. Jag skall strax komma tillbaka därtill.

Statsutskottet rekommenderade kommittén att överlägga med Svenska landstingsförbundet och stadsförbundet för att i möjligaste mån få fram enhetlighet här. Nu har kommittén sagt, att den accepterar principen om en viss enhetlighet, och den säger, att den »i görligaste mån» skall sträva efter att inte alltför stora skiljaktigheter uppstå.

I den s. k. landstingsmotionen — om jag får använda detta uttryck om herr Anderbergs m. fl. motion — hävdar man, att 1944 års lönekommitté genom jämförelse med olika befattningshavare på andra håll har kommit fram till sitt förslag, och så säga motionärerna: »Dessa jämförelser äro knappast hållbara och synas närmast grundade på subjektiva uppfattningar.» Sedan fortsätta de: »En riktigare och mera objektiv bedömningsgrund är emellertid den omständigheten, att för det övervägande flertalet av vårt lands sjuksköterskor en löneplacering i lönegrupp Ca 12 efter förhandlingar med vederbörande personalorganisation nyligen fastställts.» Man har alltså avtalsvägen kommit fram till detta.

Jag skall inte här gå in på någon analys av vad som är subjektivt eller objektivt, men nog förefaller mig det ena såväl som det andra påståendet bygga på rent subjektiva uppfattningar. Någoting objektivt kan jag inte se i detta, och även om man skulle kunna säga, att det så är, så begriper jag ändå inte riktigt, att det resultat, som man den 7 oktober 1946 avtalsvägen kom fram till, partout skall följas av staten från den 1 juli 1947.

Nu säger man, att starka skäl tala för en enhetlig placering. Jag kan inte låta bli att ställa den frågan, varför denna enhetlighet plötsligt har blivit så viktig. Man kan ju fråga sig vad som har gjorts tidigare för att få enhetlighet här. I en artikel i Sjuksköterskornas tidning, som säkert samtliga kammarrens ledamöter ha fått i särtryck, talar man just om hurusom t. ex. 1944 landstingen erbjödo så dåliga löneförmåner, att förhandlingarna måste avbrytas, och först sedan centrala lönenämnden hade kallat till nya förhandlingar, kunde man komma överens. Och vid vilken nivå kom man överens? Var man då ivrig att få jämställdhet? Nej, resultatet kom att bli lönegrader, väsentligt liggande under de statliga.

Sålunda kan man säga, att varken klara och riktiga siffror eller de erfarenheter, som förhandlingarna ha gjort, ha visat, att landstingen eftersträvat likhet här, men nu, när det gäller, att staten skall höja ett pinnhål, är man synnerligen ivrig att få denna likhet.

Vilka skäl drar man då fram för enhetligheten i fråga? I motionen säger man: »Några nya moment, som motivera en högre löneställning, ha icke tillkommit, sedan ovannämnda överenskommelse träffades.» således sedan början

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.) av oktober. Detta är rätt egendomligt, när man betänker, att vi dock i december fattade beslut om den fria sjukvården bland annat. I motionen konstaterar man samtidigt, att det sedan flera år råder en betydande brist på sjuksköterskor, en brist som av allt att döma kommer att kvarstå ännu i flera år. Man säger — och där är pudelns kärna — att det då är angeläget, att konkurrens om den otillräckliga arbetskraften undvikes sjukhusen emellan.

Jag måste för min del säga, att jag tycker, att det är ett mycket statistiskt resonemang, som jag inte kan förstå, ty om det är brist på sjuksköterskor, måste man väl ändå rikta in sig på att öka tillgången på sjuksköterskor, och då är det ju alldeles uppenbart, att lönerna spela en utomordentligt stor roll.

Nu säger man också i motionen, att skillnaden mellan 8:e och 9:e — och jag kan tillägga 10:e — lönegraden inte är så stor, att man av det skälet bör ointetgöra en synnerligen önskvärd likformighet. Då frågar jag mig än en gång: skola vi ha likformighet för dess egen skull? Om så är förhållandet och om man tar hänsyn till läget på marknaden, möter det väl intet hinder, att landstingen höja lönen för sina sjuksköterskor upp till den nivå, som gäller för de statliga. Som jag nyss sade, måste de antagligen göra det, och det kanske ganska snart.

Å andra sidan finner man det rätt egendomligt, om man ser efter, vad motionen egentligen innehåller. Har man ställt sig frågan, vad man kommer fram till, om man bifaller motionen? Man upptäckte så småningom, att man i motionen hade de facto föreslagit, att vissa föreståndarinnor skulle sättas lägre än landstingslasarettens föreståndarinnor. Nå, det ändrades, och det är att notera med tacksamhet. Där gick man till och med så långt som vi motionärer i den delen hade föreslagit, och jag har som sagt ingen anledning annat än att med tillfredsställelse notera den saken.

Vidare upptäckte man rätt sent vid behandlingen, att om man skulle ha följt motionen, hade vissa sköterskegrupper vid särskilt karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet blivit nedflyttade en lönegrad. Nå, detta har man undvikit och i den delen anslutit sig till propositionens förslag. Också det noterar jag tacksamt.

Men man har inte fullföljt städningen — höll jag på att säga — i motionen. Låt oss se, hur man har gått fram vid statens sinnessjukhus. Där sätter man förste skötare i lönegrad 8, samma grad som man sätter översköterskor vid statens sinnessjukhus i. Jag missunnar inte förste skötarna att komma i 8:e lönegraden — det ha vi också föreslagit i vår motion — men jag kan inte förstå, att en person utan någon utbildning eller i alla händelser icke med den utbildning, som en översköterska har, skall stå i samma lönegrad som översköterskan, som dock skötaren är underordnad. Icke förty sätter man dessa grupper i samma lönegrad. Jag tycker, att detta är — om jag skall använda ett mildt uttryck — anmärkningsvärt.

Nu har man — det vet jag från den redan förda diskussionen, och det kommer säkert att framföras här också — från landstingshåll gjort en dygd av nödvändigheten och sagt, att landstingen gingo med på onormalt höga förhöjningar i enhetlighetens intresse. Då vill jag bara påpeka, att den 7 oktober höjde landstingen lönerna över statens. Det var mycket tacknämligt, och jag har ingen anledning att klaga över den saken, men det var under den hårda nödvändighetens tryck, ett tryck, som jag är övertygad om kommer att fortsätta. Jag skall inte ta upp tiden med att ange siffror på den saken, jag bara säger, att löneskillnaden var väsentlig.

Då frågar man sig: äro inte dessa löner bra — lönehöjningarna voro ju ganska stora? Ja, säger jag, men det visar ingenting annat än hur låga lönerna ha varit tidigare, och det är ju en offentlig hemlighet, att sköterskorna ha varit

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
underbetalade. Det talas i olika sammanhang här om eftersatta grupper, vilkas standard skall höjas, och jag vågar påstå, att sköterskorna i eminent grad höra till de eftersatta grupperna. Jag vet också väl, mina herrar och damer, att här komma att dras siffror i den fortsatta debatten, som man tycker äro svindlande. Jag vägrar med hänsyn till vikten och betydelsen av sköterskornas arbete att betrakta dessa siffror såsom höga. De äro fortfarande för låga.

Man har också sagt i diskussionen, det vet jag väl, att bristen på personal inte avhjälpes genom att lönerna höjas, utan den beror på minskningen av de åldersgrupper av kvinnor det här gäller. Jag har siffror på den saken här men behöver inte dra dem. Nu säger man: det är alldeles uppenbart, att tillgången på arbetskraft inte ökas, om lönerna ökas. Det var ju en gammal uppfattning, att tillgång och efterfrågan på det här området reglerades precis på samma sätt som på varuområdet. Det är i alla händelser nu för tiden ingen, som tror det. Men vad som influeras är givetvis överföringen av kvinnlig arbetskraft från andra områden till sjukvården. Då kan man visserligen invända — jag är på det klara med det — att det blir för litet folk på andra områden, men till detta vågar jag säga, att sjukvården hör till våra absolut viktigaste områden. Vi kunna inte låta folk ligga sjuka, ligga och dö utan att få den hjälp som samhället på allt sätt kan ge.

Jag nämnde förut, att utvecklingen inom sjukvården gått mycket kraftigt. Nu räknar man alltså med att var tjugufemte kvinna går till sjukvården. Det har beräknats, att efter sjukvårdens utbyggnad kommer icke mindre än var tionde kvinna att sysselsättas inom sjukvården. Det är, tycker jag, siffror, som tala.

Nu har jag här talat om landstingsmännens inställning, det är dock inte alla sådana, som äro så helt gripna av likhetsfanatismen. Det finns också landstingsmän, som klart och frejdigt dekretära, att det inte är någon olycka, om här råder en viss olikhet. Det är bara till nytta för landstingen, säger man, att diskussionen går vidare, och att dessutom landstingssköterskorna begripa, om lönerna ligga en aning högre inom de statliga sjukhusen. Jag kan också där parentetiskt anmärka, att landstingssköterskorna, om jag får använda det uttrycket, ha fått sina löner höjda från den 1 januari 1947, medan de statliga sjuksköterskorna inte få det förrän med nästa budgetårs inträdande. Således ha landstingssköterskorna haft sina högre löner ett halvår längre. Jag tillmäter inte detta alltför stor betydelse, men det är dock en synpunkt att ta i beaktande i detta sammanhang.

Det råder, sade jag förut, redan brist på sköterskor. Nu har medicinalstyrelsen kraftigt betonat vikten av att ytterligare 400 utbildas utöver de 1 000, som nu utbildas om året. Medicinalstyrelsen hänvisar då helt naturligt till utbyggnaden av den fria sjukhusvården. Man har sagt, att sedan landstingslönerna höjts, har tillströmningen till sköterskeskolorna visat sig öka. Den statistik jag har sett, pekar inte i den riktningen, men, à la bonne heure, en viss liten ökning i tillströmningen må ha skett. Det bevisar då ingenting annat än vad jag här sagt, att lönerna äro av väsentlig relevans, när det gäller att öka tillgången på sjuksköterskor. Jag tycker, att vi inte ha så värst roliga erfarenheter av hur det går, när man håller lönerna för viktiga befattningshavare alltför låga. Jag tänker på abortkuratorerna. Där satte vi förra året, tror jag, en fin reform på papperet, en reform som väsentligen skulle bäras upp av de s. k. abortkuratorerna. Det skulle förra året anordnas en kurs för sådana, men den blev inställd på grund av att ingen enda eller i alla händelser alltför få sökte. I vår skulle det enligt vad som står i femte huvudtiteln anordnas en kurs för s. k. abortkuratorer. Denna kurs har också måst inställas på grund av att det bara var tre kompetenta sökanden till kursen. Nu hoppas man på en kurs i höst, och

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
jag hoppas för sakens skull, att man inte hoppas förgäves. Detta är en lönefråga, mina herrar!

Hittills har jag bara talat om vikten av att få tillräckligt antal sköterskor, men minst lika viktig är kvaliteten hos sköterskepersonalen. Den är, som vi alla veta, god. Det kan ingen bestrida. Men det finns en tendens här. Det ligger en fara i den lönepolitik, som föres, nämligen att vi i framtiden inte kunna få tillräckligt kvalificerat folk. Från början krävdes ju för inträde vid sjuksköterskeskolorna normalskolekompetens eller realexamen. Nu har utvecklingen stadigt gått i riktning mot att ta in folk med lägre kompetens. För undvikande av alla missförstånd vill jag säga, att dessa kunna vara lika bra som de andra, men det måste också sägas ut, att det fordras en viss underbyggnad för att någon skall kunna fuller väl utföra sin uppgift här.

Det är rätt anmärkningsvärt, att inom annan fackutbildning är tendensen den rakt motsatta, nämligen att underbyggnaden höjes allt mer och mer. Skola vi då ha anledning att sätta denna kår i strykkläss?

Sveriges läkarförbund har i hög grad och mycket kraftigt betonat kvalitestens betydelse och föreslår därför, att avdelningssköterskorna placeras i A 12.

Jag behöver här inte ta upp tiden med utläggningar om vilket ansvar sköterskorna ha — det veta alla. Genom bristen på arbetskraft, som jag har berört flera gånger, är det uppenbart, att de sköterskor, som finnas, få en arbetsbelastning, som ibland går nästan över mänsklig förmåga. De få bland annat för lång arbetstid. Jag använder dock inte detta faktum som argument för höjning av lönerna, eftersom jag anser, att arbetstiden bör sättas ned så snart som möjligt. Vidare ha vi att peka på en pressande nattjänstgöring, beredskapstjänstgöring och en hel massa andra ting. Att det är svårt överallt, framgår av en utredning av medicinalrådet Rolf Bergman. Utredningen visar, att även i fråga om sjuksköterskepersonal vid epidemisjukhusen är knappheten skriande. Vid diskussionen av dessa problem får man dock inte glömma bort, att när man talar om 8:e, 9:e och 10:e lönegraderna, gäller det avdelningssköterskorna eller, som det numera heter, översköterskorna, eftersom dessa inneha nyckelpositionen vid lönesättningen. Som vi veta komma de andra grupperna väsentligt lägre.

Vad har då en avdelningssköterska, som det närmast gäller, att göra? Jag skall bara nämna ett par saker. Hon skall handleda eleverna. Det kommer ständigt nya sådana. Vilken påfrestning det innebär att jämt få nytt folk att lära upp och sätta in i förhållandena och i göromålen, kan var och en förstå. Hon har ansvaret för patienterna. Vi veta, att läkarna inte ha så värst lång tid för varje patient, och då kommer det på avdelningssköterskan att svara för att ingen olycka sker, då läkaren inte ständigt kan övervaka det hela. Var och en vet också, vilket ansvar som är förknippat med att ha hand om mediciner och gifter av olika slag.

Beträffande sköterskorna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet har till statsutskottets tredje avdelning ingivits en skrivelse från inte mindre än 13 klinikchefer vid dessa sjukhus. På den här frågan anlägga de ytterligare en synpunkt, som jag skall be att få citera. De erinra om de motioner som väckts om att inplacera avdelningssköterskorna i Ca 14 och hemställa, »att vid behandlingen av detta löneärende särskild hänsyn toges till dessa båda sjukhus' ställning som undervisningsanstalter, där sjuksköterskornas medverkan i utbildningsarbetet är en förutsättning för ett ur det allmännas synpunkt bästa resultat. Särskilt höga fordringar måste därför ställas även på dessa befattningshavare, där garanti för god rekrytering är ett nödvändigt villkor som led i skapandet av de bästa utbildningsbetingelser för icke blott vår övriga sköterskepersonal utan även för vår blivande läkarkår.»

Jag skall, herr talman, inte ta upp tiden längre. För oss motionärer, som ha

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
föreslagit 10:e lönegraden, har ledmotivet varit, att vi anse det oundgängligen nödvändigt att få fram tillräckligt antal väl kvalificerade sjuksköterskor, så att våra sjuka kunna få den vård de behöva, och att vi anse det meningslöst med reformer som stanna på papperet — och det göra de, om vi inte kunna få människor, som föra ut reformerna i levande livet.

Det är därför, herr talman, som vi ha gått ett steg längre än propositionen, och det är också därför som jag yrkar bifall till den som nr 3) rubricerade reservationen till statsutskottets utlåtande.

Häri instämde herr *Anderson*, *Axel Ivar*, fru *Alm* och herr *Ström*.

Herr **Olsson, Oscar**: Herr talman! Jag kan också instämma med fröken *Andersson* i hela hennes principella resonemang, och jag har samma anmärkningar som hon i detaljerna. Emellertid kommer jag till ett annat slut än fröken *Andersson* i sin reservation. Det gör jag, eftersom det viktiga här i dag är att man når den förbättring, som Kungl. Maj:ts förslag innebär. Det är — såvitt jag har kunnat förstå av utredningen och av diskussionen i statsutskottet — fullkomligt omöjligt att komma längre i denna fråga än Kungl. Maj:t föreslår. Jag skulle nog också tro, att de motionärer, som vilja gå längre, skulle anse, att den verkligt stora olyckan skulle inträffa, om inte riksdagen här fattade ett positivt beslut, som gick så långt som Kungl. Maj:ts förslag.

Tack vare den goda utredning, som fröken *Andersson* lämnade här, är det onödigt för mig att hålla något längre anförande. Jag skall således begränsa mig till en fråga, som fröken *Andersson* naturligtvis också var inne på, men som är avgörande för dagens beslut, nämligen frågan om, låt oss säga, arbetsavtalsförhandling mellan arbetare och arbetsgivare.

Hittills har ju staten i fråga om sjuksköterskeavlönningarna varit mönsterarbetsgivare, men endast — längre kan jag inte gå — i förhållande till landstingen. Under debatten har jag också tyckt mig finna, att landstingen, så ivrigt de än hålla på sin prutning i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag, äro litet ångerfulla syndare vid tanken på hur de tidigare burit sig åt mot denna kår. Det är, såsom den föregående talaren påpekade, bara tacknämligt, att de sig ångra och bättra. Emellertid anser jag, att landstingen inta en något egendomlig ståndpunkt, när huvudsaken för dem nu tydligen är, att staten inte får vara mönsterarbetsgivare jämfört med dem, utan att de skola vara mönsterarbetsgivare och att staten skall hålla sig till den gräns de ha satt i detta hänseende. Jag är inte tillräckligt stor expert på löneförhandlingar för att veta, om det är en stark ståndpunkt rent sakligt. Jag tror det inte. Men även om det skulle vara en stark ståndpunkt, kan jag inte precis finna, att det är en alltigenom god och rättfärdig ståndpunkt.

Jag tycker också, att man i likhet med den föregående talaren bör fästa något avseende vid det arbete som utföres i jämförelse med den lön som betalas. Det är möjligt, att detta är en ganska urgerad arbetsarsynpunkt vid förhandlingar, men jag anser, att även en sådan synpunkt bör komma med i debatten. Från den synpunkten torde det vara mycket svårt att gå med på landstingsprincipen, att det är viktigt, att det blir alldeles samma löner för landstingssjukhusen och statssjukhusen. Det är det viktiga — men sedan kommer motiveringen: eftersom landstingen annars lätt kunna bli pressade att gå vidare i fråga om lönerna. Jag antar, att det är en ganska allmän och god arbetsgivarsynpunkt vid förhandlingsbordet. Frågan gäller nu, om staten nödvändigt bör falla undan för denna princip. Jag erkänner visst, att landstingssjuksköterskorna ha fått en väsentligt förbättrad ställning mot vad de hade förr. Men jag anser, som sagt, inte att detta kan vara huvudsaken.

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)

Den synpunkt som i dag — vid sidan om arbetets art och utom den rena arbetsgivarsynpunkten om vilka konsekvenser för de egna arbetarna ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag kan ha — bör spela en viss roll är nödvändigheten att effektivt och ganska snart fylla bristen på sjuksköterskor. Det är inte lång tid kvar till år 1950. Det råder redan nu en olidlig brist på sjuksköterskor. Om den bristen fortsätter, går det inte att genomföra den sjukvård svenska folket vill ha. Det kräves kanske rent av undantagsåtgärder för att få bristen fylld. En god förberedelse i det fallet är att inte pruta på Kungl. Maj:ts förslag i dag.

Med hänsyn till de synpunkter, som jag här har framhållit — dels vad all sakkunskap, dit naturligtvis också landstingsmännen höra, säger beträffande arbetets art och betydelse i förhållande till lönen, dels den oerhörda fara, som hotar hela den reform, som vi skola få genomförd till år 1950 — hoppas jag, att löneförhållandena ordnas så bra som möjligt och åtminstone på sådant sätt, att de inte avskräcka från att söka in på banan. På grund därav ber jag, att kammaren ställer sig bakom Kungl. Maj:ts förslag.

Jag vill bara göra ett litet tillägg. När det påpekas, att det är så nödvändigt med jämställdheten, vill jag fästa uppmärksamheten på att då man i detta sammanhang understryker, att landstingen dock svara för 85 procent av sjuksköterskorna och bara 15 procent komma på statens sjukhus, stärker detta inte ståndpunkten, att jämställdheten är nödvändig i fråga om avlöningarna. Landstingen ha ju — särskilt under de närmaste åren — stora möjligheter att tack vare det steg, som de tagit nu och som medfört, att de blivit en bättre arbetsgivare för sjuksköterskorna än staten är, se till att utvecklingen i lönehänseende inte går fortare än de själva finna lämpligt. Att jag hoppas, att de skola finna det lämpligt att låta det gå litet fortare, behöva de ju inte bry sig om.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen, d. v. s. bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Anderberg: Herr talman! När riksdagen år 1944 beslöt hemställa om en utredning rörande de statligt anställda sjuksköterskornas löner, framhölls det, att samråd härvid borde äga rum med landstingsförbundet och stadsförbundet. I debatten uttalades också, att det vore en synnerligen lycklig lösning, om statsmakterna och övriga organisationer, som handha hithörande frågor, skulle kunna komma fram till såvitt möjligt gemensamma beslut. Detta underströks av departementschefen i de för utredningen meddelade direktiven, genom vilka utredningen utvidgades att avse jämväl lägre sjukvårds- och ekonomipersonal.

Den kommitté — 1944 års lönekommitté, avseende sjukvårds- och ekonomipersonal — som handhaft ifrågavarande utredningar, hade upprepade överläggningar med representanter för landstingsförbundet och stadsförbundet. Nu föreliggande utskottsutlåtande medför också enhetliga löner. Bifaller riksdagen det förslag, som statsutskottets majoritet här har stannat för, blir det också möjligt att vinna det mål, som riksdagen satte år 1944, och detta såväl för den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalen — biträdespersonalen, som vi kalla den — som för sjuksköterskepersonalen, ty då få vi samma löner hos staten, landstingen och städerna.

Av kommittéutlåtandet framgår, att kommittén beträffande biträdespersonalen först tänkt, att denna skulle inplaceras i lägsta lönegraden eller lönegrad 1. Då förelåg redan en överenskommelse mellan kommunalarbetsför-

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
bundet och svenska landstingsförbundets centrala lönenämnd, enligt vilken biträdespersonalen hade placerats i andra lönegraden. Kommittén ansåg sig därför böra förorda motsvarande placering av de statliga befattningshavarna, för att man skulle få en önskvärd likformighet i lönesättningen. Kommittén uttalade i anslutning härtill: »Särskilt under nu rådande brist på arbetskraft bör det vara angeläget för respektive huvudmän, att lönesättningen anpassas så att största möjliga likformighet uppnås.» Det gällde biträdespersonalen. Men detta uttalande om största möjliga likformighet har man tyvärr inte på samma sätt ansett sig kunna beakta, när man kommer till behandlingen av sjuksköterskornas löner. Kommittén förklarar visserligen, att den hyser den uppfattningen, att det vore i hög grad önskligt, att samtliga sjuksköterskor i allmän tjänst avlönades efter enahanda grunder samt att inom kommittén betänkligheter yppats mot lämpligheten av en högre lönenivå för statsanställda sjuksköterskor än för de landstingsanställda. Trots denna tveksamhet föreslår sedan kommittén en placering av sjuksköterskorna en lönegrad högre än vad som efter förhandlingar överenskommits mellan landstingen och Svensk sjuksköterskeförening och senare provisoriskt mellan nämnda förening och städerna. Det var den 7 oktober 1946 som ett avtal slöts mellan föreningen och landstingens centrala lönenämnd. Dock hade kommittén avgivit sitt betänkande med förslag redan den 30 september, och det var alltså känt vad kommitténs förslag innebar.

Nu har Kungl. Maj:t framlagt en proposition i enlighet med lönekommitténs förslag. Att detta dock icke skett utan synnerlig tveksamhet från Kungl. Maj:ts sida, framgår av departementschefens uttalande i propositionen. Han säger: »Med hänsyn till angelägenheten av enhetlighet i lönesättningen på detta område har jag icke kunnat undgå att finna det tveksamt, om den av kommittén föreslagna högre löneställningen bör fastställas.» Emellertid har förslaget lämnats utan erinran av de allra flesta remissmyndigheterna, och departementschefen har därför icke velat motsätta sig ett genomförande av kommitténs förslag i denna del.

Propositionen föreslår alltså, att tjänsten som avdelningssköterska, vilken är normerande för löneplaceringen av de övriga sjukskötersketjänsterna, placeras i 13 lönegraden i den nya löneplanen. Landstingen och städerna ha för denna tjänst stannat vid 12 lönegraden. Löneskillnaden mellan dessa lönegrader uppgår till cirka 25 kronor i månaden. Fröken Andersson sade nyss, att hon inte ville belasta kammarens protokoll med lönesiffror, men jag skall nämna, vilka löner det gäller. Begynnelselönen för avdelningssköterska — som ju är normgivande för utskottsmajoritetens förslag — blir i Stockholm, inklusive 6 % rörligt tillägg, 6 168 kronor, och det gör 514 kronor i månaden. Reservanternas förslag stannar vid 6 444 kronor eller 537 kronor i månaden. Det är dessa löner som det gäller att ta ställning till.

Den siste ärade talaren, herr Oscar Olsson, sade, att landstingen hade omvänt sig och bättrat sig, och jag får säga, att det har staten också gjort. Enligt de statliga lönereglementena utgår 6 % dyrtidstillägg, under det att landstingen räkna med 9 %. Men i förhållande till de löner, som utgingo år 1944 vid riksdagens beslut om utredning, har begynnelselönen höjts med 48,7 % på A-ort och med 32,6 % på I-ort. Det är siffror, som jag tycker äro rätt belysande. Slutlönerna ha höjts på A-ort med 40 % och på I-ort med 24 %. Höjningen är således ganska väsentlig. Den av 1945 års lönekommitté föreslagna allmänna höjningen har kommit även denna grupp till godo, vidare har den automatiska förhöjningen med en lönegrad tillkommit, och slutligen har i motionen, som också har blivit statsutskottets förslag, skett en uppflyttning med en lönegrad — i huvudreservationen är det två lönegrader.

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)

Fröken Andersson nämnde, att en av orsakerna till att man måste gå ännu högre var bristen på sjuksköterskor. Alla veta, att det för närvarande råder brist på sjuksköterskor här i landet. Och alla veta också, att antalet sjuksköterskor inte ökar, på grund av att lönerna höjas. Det, som bestämmer antalet, är utbildningsmöjligheterna, inte en placering i 12:e eller 13:e lönegraden.

Vad lönefrågan inverkar på är däremot fördelningen av antalet tillgängliga sjuksköterskor. Frågan gäller sålunda, om någon av sjukhusens huvudmän — staten, landsting och städer — skall ha rätt att lägga beslag på en större andel än de övriga. Ingen av dessa huvudmän kan göra gällande, att dess sjukvård är förmer än de övrigas och att dess behov i första hand bör tillgodoses och då på de övrigas bekostnad. Allra minst bör man ju vänta sig något sådant av staten, som åt landsting och städer anförtrott ansvaret för huvudparten av sjukvården.

Det är naturligt, att sjuksköterskorna, vilkas arbete är ett yrke och icke längre ett kall, söka sig över till den huvudman, som betalar mest och bäst. Såsom påpekats, råder brist på sjuksköterskor, och det gäller att så att säga fördela denna brist, så att inte någon grupp genom löneaktioner kommer framom de andra.

Bristen på sjuksköterskor har många orsaker. Det har blivit nya tjänster, det byggs nya sjukhus — man behöver mera folk vid våra sjukhus. Det är mycket annat som bidrar till bristen men som det kanske inte är så angelämt att tala om. Förståelsen från huvudmännens och ledningarnas sida och trivseln ha inte alltid varit den bästa. Man söker nu — och det tror jag man kan vitsorda från alla håll — skapa hemtrevnad och förbättra bostäderna. Särskilt gäller detta landstingen. Det finns så många andra detaljer, som betyda mycket för de enskilda, när de skola taga ställning till vad de skola bli i livet. Man tänker till exempel på rätten att bestämma över sin fritid. Det har nog varit så och så med den rätten tidigare, men vi hoppas, att det skall bli bättre efter hand.

Nu säges det, att det är brist på folk särskilt inom sköterskekåren, men det råder nog samma brist bland andra grupper t. ex. bland lärarpersonalen. Jag såg i går i en av Stockholms eftermiddagstidningar en liten notis om svårigheten att få lärarpersonal. Jag klippte ut notisen. Den bar rubriken: »Inga lärare. Stopp i småskolan». Sedan följde en redogörelse för hur svårt man haft att få lärarpersonal. Av tidningsnotisen och i praktiska livet ser man ständigt, att det är brist på folk. Denna brist kan inte avhjälpas, förrän vi så småningom fått större årsklasser.

Vid bedömandet av denna fråga är det också av vikt att ta hänsyn till sjuksköterskornas utbildningskostnader. Särskild skolavgift utgår inte vid statens sjuksköterskeskola liksom ej heller vid det övervägande antalet kommunala sjuksköterskeskolor. Vid samtliga skolor åtnjuta eleverna fri kost, logi och tvätt. Under elevtiden utgår vidare arvoden, varierande mellan 500 och 1 560 kronor. Riksdagen anvisade år 1945 till stipendier åt sjuksköterskelever 24 000 kronor, varjämte landstingen för år 1946 till lån och stipendier ha anslagit 182 900 kronor och Stockholms stad 6 000 kronor, eller sammanlagt 212 900 kronor. Antalet godkända elevplatser vid samtliga 23 sjuksköterskeskolor i landet utgjorde vid 1946 års ingång sammanlagt 1 172, för vilka man således hade ett belopp av 212 900 kronor till förfogande. I direktiven för 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen förutsattes åtminstone en viss reducering av utbildningstiden, varjämte kommittén skall verkställa undersökning rörande eventuella åtgärder, syftande till en höjning av arvoden för den del av utbildningstiden, under vilken eleven har att fullgöra praktiskt arbete. Vid den planerade nya sjuksköterskeskolan i

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)

Göteborg har man tänkt sig en utbildningstid av sammanlagt 40 månader, varav läskurs 5 månader, praktisk tjänstgöring 30 månader, arbete i öppen vård 2 månader och semestertid 3 månader.

Det förtjänar även att erinras om att de krav på förkunskaper, som ställas på eleverna i sjuksköterskeskolorna, äro ganska små. Av de sökande till landstingens sköterskeskolor år 1946 hade 75 procent folkhögskoleutbildning, 17 procent realexamen och endast 7 procent normalskolekompetens eller studentexamen. För genomgång av folkhögskolekurser utgå betydande såväl stats- som landstingsstipendier.

Det kan med hänsyn till de fakta, som jag här har anfört, icke göras gällande, att sjuksköterskornas utbildningskostnader skulle motivera en särskilt hög löneställning. Den lönegradsplacering, som sjuksköterskorna fått i det föreliggande utskottsförslaget, måste enligt min uppfattning anses vara fullt rättvis.

Fröken Andersson sade, att vi böra sträva efter att få en så högt kvalificerad sjuksköterskekår som möjligt och att man helst inte bör ta in andra elever än med studentexamen. Det har dock från flera håll vitsordats, att de elever, som ha genomgått våra förträffliga folkhögskolor, utgöra ett mycket gott sjuksköterskematerial. Lönerna böra visserligen sättas så högt, att man inte utsluter dem som ha högre skolutbildning, men ett faktum är ju att kåren i stor utsträckning rekryteras av duktiga sjukvårdsbiträden som så att säga gå den långa vägen. Landstingen söka numera skapa möjligheter för biträdespersonalen att efter genomgång av folkhögskolor och nödvändiga kompletteringskurser vinna befordran till avdelningssköterskor. Det är att förvänta, att den pågående statliga utredningen rörande sjuksköterskornas utbildning skall framlägga ett förslag där dessa synpunkter bli tillgodosedda.

Den förste ärade talaren i debatten påstod, att det råder brist på sökande till sjuksköterskeskolorna. Jag har låtit göra en undersökning om hur utvecklingen härvidlag har gestaltat sig efter ikraftträdandet av de löneförhöjningar som enligt avtalet mellan Svensk sjuksköterskeförening och landstingen tillämpas från det senaste årsskiftet. Min undersökning omfattar fyra sjuksköterskeskolor, nämligen Birgitta i Linköping samt skolorna i Örebro, Västerås och Falun. Sammanlagda antalet elevplatser vid de kurser, som påbörjats under januari 1947, var 109. Antalet sökande uppgick till 195, av vilka 165 voro kompetenta. Motsvarande siffror för närmast tidigare kurser i följd voro: elevplatser 129, sökande 167 och kompetenta 124. Procenten kompetenta sökande i förhållande till antalet tillgängliga platser var i år 151 mot 96 år 1946, således en ökning med 55 procent, sedan landstingen träffade avtalet om de förbättrade lönerna. Då vi nu ha nått det mål som vi äsyftade, nämligen att få tillräckligt med sökande till sjuksköterskeskolorna, böra vi väl kunna stanna härvid och inte företa nya lönehöjningar som äventyra enhetligheten i hela lönegradsplaceringsystemet.

Svensk sjuksköterskeförening har i en artikel, som i särtryck tillställts samtliga riksdagsmän, påstått, att landstingen inte tidigare eftersträvat en med staten likformig lönesättning. För att söka bevisa detta påstående redovisar man sedan vissa lönejämförelser, vilka emellertid icke äro riktiga. Sjuksköterskeföreningen jämför lönerna vid serafimerlasarettet, således på I-ort, med landstingens löner på C- och D-ort. En dylik jämförelse är ju uppenbart felaktig. För att ge en sann bild av läget skall jag tillåta mig att anföra några siffror beträffande avdelningssköterskornas löner. Jag tar då inte lönerna på I-ort, där vi ju inte ha de flesta befattningshavarna, utan på E-ort, där det största antalet anställda finns.

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)

För avdelningssköterskor i statens tjänst å E-ort var grundlönen år 1945 3 195 kronor. Härtill kom 31 procent tillägg med 990 kronor och provisoriskt tillägg med 210 kronor. Begynnelselönen blev därigenom sammanlagt 4 395 kronor. För sköterskor i landstingens tjänst utgick grundlön med 2 040 kronor, kostersättning med 720 kronor, bostadsersättning med 660 kronor, vartill kom 19,6 procent tillägg, 670 kronor, vilket blev en sammanlagd begynnelselön av 4 090 kronor. Slutlönen för sköterskor i statens tjänst var: grundlön 3 681 kronor, vartill kom 31 procent tillägg med 1 141 kronor och provisoriskt tillägg med 60 kronor, d. v. s. sammanlagt 4 882 kronor. I landstingens tjänst var slutlönen: grundlön 2 580 kronor, kostersättning 720 kronor, bostadsersättning 660 kronor och 19,6 procent tillägg med 776 kronor, således summa 4 736 kronor. Det bör anmärkas, att under år 1945 utgick provisoriskt lönetillägg i statens tjänst efter olika grunder för budgetåren 1944/45 och 1945/46.

Begynnelselönen för en sköterska i statens tjänst på E-ort år 1946 var 4 650 kronor och slutlönen 5 227 kronor. För landstingens sköterskor voro motsvarande belopp 4 449 och 5 095 kronor. Härvid bör dock observeras, att landstingens avdelningssköterskor för ålderstillägg alltid fingo tillgodoräkna sig all tjänstetid som assistentsköterska, vilket icke var fallet i statens tjänst. Landstingens avdelningssköterskor erhöilo dessutom i stor utsträckning utöver de angivna lönerna dels tillägg för nattlig beredskapstjänst med belopp, varierande mellan 300 och 150 kronor per år, dels särskilt tillägg vid nattjästgöring med 20 kronor per månad. Sådana tillägg utgingo däremot icke i statstjänst.

Av de siffror, som jag här har anført, torde klart framgå, att landstingens löner för sjuksköterskor i stort sett kunna anses ha varit likvärdiga med statens, åtminstone under senare år. Jag ber särskilt herr Oscar Olsson att observera detta.

Löneförhöjningarna för statligt anställd avdelningssköterska å A-ort vid placering i Ca 12 ha, exklusive för närvarande utgående provisoriska tillägg, uppgått till 1 925 kronor. Lönen för dessa sköterskor har således stigit från 3 411 kronor till 5 336 kronor.

Det har varit en ständig stegring av sjuksköterskornas löner, och vi ha givetvis ännu inte nått slutet av denna utveckling. Här som på andra områden måste man dock ta ett steg i taget. Det utslagsgivande för oss har varit att söka komma fram till ett *enhettligt* lönesystem för all sköterskepersonal i landet. Vi äro medvetna om att man inte på alla punkter har kunnat uppnå detta mål. I vissa fall ha statens anställda t. ex. naturaförmåner, som kunna värderas på olika sätt och därigenom bli en dold löneförmån.

Den förste ärade talaren nämnde, att utskottet har rättat till Kungl. Maj:ts förslag bl. a. beträffande föreståndarinnorna. Anledning härtill har varit att utskottet har velat få till stånd jämställdhet mellan föreståndarinnorna i statens tjänst och motsvarande befattningar hos landstingen, d. v. s. husmödrarna. Därvidlag har följts samma förslag som fröken Andersson anvisat i sin motion.

För att summera de synpunkter, som särskilt böra läggas på denna fråga, vill jag konstatera, att landstingen år efter år ökat lönerna. Vi ha nu fått till stånd ett *enhettligt* lönesystem i och med statsutskottets förslag. Nu vill man genom nya löneökningar äventyra detta enhetliga system, varigenom saxningen kommer att fortsätta. Om riksdagen faller undan och beviljar de begärda ytterligare lönehöjningarna, blir följden bara, att nya stridigheter komma att uppstå med fortsatt dragkamp mellan de olika huvudmännen.

Man har i detta sammanhang också fört på tal arbetstidsproblemet och påpekat, att sjuksköterskorna ha alltför lång arbetstid. Även för denna yrkes-

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
grupp söker man emellertid numera få till stånd bättre förhållanden genom införande av en normalarbetsdag på samma sätt som för övriga yrken, för vilka arbetstidslagen gäller. Under vissa exceptionella förhållanden kan det naturligtvis vara svårt att för sjuksköterskorna helt tillämpa normalarbetstidslagen, men man får i så fall söka reglera det genom övertidsersättning.

Jag kan, herr talman, sedan jag har hört reservanterna utveckla sina synpunkter, inte finna annat än att den ställning, som statsutskottets majoritet har intagit, är den riktigaste. Utskottets ståndpunkt överensstämmer också med vad riksdagen uttalade år 1944. Sedan kan man naturligtvis tvista om huruvida de omkring 24 kronor i månaden, som Kungl. Maj:t ytterligare vill ge sjuksköterskorna, är det väsentliga för att säkerställa att det blir ett tillräckligt antal ansökningar till sjuksköterskeskolorna. Min förhoppning och förvisning är att det kommer att bli en ökning av antalet ansökningar, om riksdagen följer statsutskottets förslag.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till statsutskottets förslag.

Herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! När jag tar till orda i denna debatt, sker det därför att det är på mitt förslag som Kungl. Maj:t har beslutat att föreslå en placering av sjuksköterskorna i den gamla lönegraden 9. Det är om den saken som diskussionen står.

Det förefaller mig som om frågan hade drivits upp till alltför stora proportioner. Det är sällan som en inplacering av en enskild grupp väcker så stort intresse från olika håll, och det kan väl egentligen inte förklaras annat än från den synpunkten, att det här inte gäller bara lönegradsplaceringen av de statsanställda sjuksköterskorna, utan att frågan har stor ekonomisk betydelse för alla sjukvårdsinrättningar i landet och inte minst för landstingen. Under sådana förhållanden är det givet att frågan om vilken relation som bör finnas — och om det överhuvud taget bör förekomma någon sådan — mellan lönerna vid landstingens sjukvårdsinrättningar och statens spelar ganska stor roll vid bedömandet av det föreliggande ärendet.

Däremot förefaller det mig som om man skulle kunna skjuta undan en hel rad av de argument som i övrigt ha framförts i debatten. Utskottets talesman, herr Anderberg, har alldeles rätt när han varnar för att då det gäller inplaceringen i löneavseende av en särskild yrkesgrupp tala om vilka svårigheter som finnas för rekryteringen. Denna argumentering möter man nämligen på alla håll. Om man skulle följa den på alla punkter där det tycks vara skäligt, skulle det bara betyda att det allmännas inrättningar skulle konkurrera med varandra om arbetskraften. Man skulle då öka lönerna på det ena hållet för att dra folk från andra områden, som i sin tur tvingades att höja betalningen för att få tillbaka personalen. Därigenom skulle man ju inte vinna någonting. Vi befinna oss i grund och botten i ett inflationsläge, där alla äro överens om att när man har kommit till en viss punkt och resurserna äro begränsade, vinner man ingenting genom en höjning av priserna, därför att det inte finns mera varor att få fram. Vad som gäller varor gäller också människor. Det finns bara ett begränsat antal människor här i landet. Man kan då inte vinna något genom att öka på *en* punkt, ty det betyder bara att man minskar tillgången på personal på något annat område.

Man bör därför inte tillmäta argumentet om rekryteringssvårigheterna någon betydelse i denna diskussion. Man bör inte heller göra det från den synpunkten, att om det nuvarande läget i fråga om arbetskraftstillgången är en övergående förteelse, är det inte lämpligt att när det gäller inplaceringen av vissa anställda bestämma den med hänsyn till det ögonblickliga läget på ar-

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
betsmarknaden. Man måste, då det är fråga om en sådan här inplacering, försöka att se saken på något längre sikt.

Vad beträffar övriga synpunkter, som kunna anföras i fråga om inplaceringen av en viss grupp anställda i lönesystemet, vet var och en att det här gäller en avvägning mellan olika grupper. De som ha sysslat med lönefrågor på olika områden veta, hur svårt det härvidlag är att komma fram till vad som kan anses vara ett rimligt resultat, framför allt emedan subjektiva synpunkter alltid göra sig gällande vid en dylik avvägning. Jag är övertygad om att också i detta fall subjektiva synpunkter spela in när man framhäver sjuksköterskornas ansvarsfyllda arbete och liksom vill antyda, att andra grupper, som tidigare ha varit placerade lika högt på löneskalan, inte kunna anses utföra ett lika viktigt arbete. Jag tror inte heller att man på denna punkt kan säga något annat än att avgörandet får ske med all hänsyn både till tidigare traditioner och den sakkunskap som finnes representerad hos de myndigheter som ha yttrat sig.

Jag kan inte förneka att jag i detta fall — i motsats kanske till en del andra — är böjd för att tillmäta remissmyndigheternas utlåtanden en väsentlig vikt. De ha nämligen på detta område en speciell sakkunskap som ingen kan förneka. Alla dessa myndigheter ha vana vid att avväga löneläge och inplacering mellan olika grupper. Det gäller ämbetsverken, inte minst statskontoret, lönenämnden och överhuvud taget alla som ha sysslat med dessa ting. Jag säger inte detta för att rikta någon anmärkning mot statsutskottet därför att det har sopat undan hela sakkunskapen i remissinstanserna och i stället följt en, som jag vågar säga, intresserepresentation, d. v. s. landstingsförbundet. Jag förstår nämligen mycket väl att här spelar denna intresserepresentation en stor roll. Men jag tycker nog, att i det här fallet, när det gäller en sådan rent teknisk fråga har man anledning att verkligen ta hänsyn till att den överväldigande delen av remissmyndigheterna ha funnit den inplacering av personalen i lönegrad, som lönekommittén föreslagit, vara den riktiga. Kommittén har vägt saken fram och tillbaka, och det förefaller ändå, som om de starkaste skälen låge på den sidan.

Det finns emellertid ytterligare en synpunkt, och det är den, som har gjort att jag har uttalat mig så tveksamt som skett i propositionen. Det är nämligen uppenbart, att man måste ställa sig den frågan: bör den statliga inplaceringen vara en annan än den som landstingen ha kommit till efter överläggningar och förhandlingar med de anställdas egna organisationer? Man kan inte undgå att tillmäta detta avtal en väsentlig betydelse. Det är endast på grund av att tyngden i detta argument har minskats genom att jag inte kan inse, att det är absolut nödvändigt att inplaceringen alltid är precis densamma för de i statens och i landstingens tjänst anställda, som jag har ansett det vara möjligt att gå på den linje, som jag har valt och som finnes i den kungl. propositionen. Jag vill inte säga annat än att det kanske kan vara önskvärt i många fall att ha en enhetlig löneplacering, men jag kan inte se, att det är absolut nödvändigt. Därtill kommer att ett avtal ju ändå är en kortfristig affär, under det att en inplacering i det statliga lönesystemet inte kan ändras när som helst. Om det skulle visa sig, att landstingen år 1948 finna skäl föreliggande att i ett nytt avtal placera sjuksköterskorna ett steg högre upp, är det svårt för statens representanter att säga, att då skola vi automatiskt följa efter och även ändra den statliga inplaceringen.

Under sådana förhållanden har jag här resonerat på samma sätt som när det gäller löner regleringar i allmänhet, nämligen att man måste göra en löne-reglering för de statsanställda som är avsedd att hålla en viss tid. När vi från och med den 1 juli i år få ett nytt lönerreglemente, är ju inte tanken den, att

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
vi varje den 1 januari skola undersöka, om det på den öppna arbetsmarknaden har skett någon ändring i avtalen, och i så fall börja resonera om ändring även av den statliga löneplaceringen och de statliga lönebeloppen. Vi räkna ju i stället med att det skall finnas en något större stabilitet hos det statliga lönesystemet.

Då jag ser på saken på detta sätt, har jag kommit till den uppfattningen, att de starkare skälen tala för att i detta läge följa lönekommitténs och remissinstansernas förslag. Därför har jag också anslutit mig till den ståndpunkten, och jag tror inte, att riksdagen gör något som kan vara till skada, om den följer Kungl. Maj:t.

Herr Forslund: Herr talman! Då jag tar till orda i denna fråga, kommer jag kanske att säga en del som stöter mina gamla vänner i landstingsförbundet. Jag anser emellertid, att man här är i färd med att begå en orättvisa mot en stor grupp medborgare som ha en utomordentligt viktig uppgift att fylla. När rätten står på spel, får man inte sky att säga sanningen till vare sig vän eller överhet. Därför tvekar jag inte heller att här tala rent ut.

Jag är övertygad om att vi mycket lättare skulle komma till samförstånd, om vi över lag försöka sätta oss in i hur sjuksköterskorna se på den föreliggande situationen. Låt oss, mina herrar, ett ögonblick föreställa oss, att vi flytta upp på läktaren och att de sjuksköterskor, som sitta där uppe och lyssna till debatten, i stället komma hit ner i salen och överta våra platser. Hur skulle då t. ex. herr Anderberg, som har skrivit och talat så mycket i denna fråga, resonera? Han skulle naturligtvis förvänta, att de, som sutto här nere i bänkarna, skulle beakta hans rättmätiga intressen. Han skulle inte säga, att vad som hänt på annat håll skulle vara avgörande för riksdagens ståndpunktstagande i denna fråga. Det är emellertid, så som statsrådet Wigforss nyss påpekade, just detta som här har skett.

Efter ingående utredning har lönekommittén kommit fram till ett förslag om löneförmåner för den statliga sjukvårdspersonalen, vilket ansluter sig till de riktlinjer för lönesättningen för denna personal, som uppdrogos redan för tio år sedan. De vid serafimerlasarettet anställda ha inte haft lön enligt den statliga löneskalan under mer än tio år. Tidigare avvägdes deras löner med hänsyn till vad Stockholms stad betalade sina anställda. I den utredning, som på sin tid företogs angående inplacerandet av personalen vid serafimerlasarettet i det statliga lönesystemet, sades uttryckligen ifrån, att lönerna skulle bestämmas med hänsyn till nämnda lönesystem. Man tänkte sig inte ett ögonblick, att lönerna vid serafimerlasarettet skulle anpassas efter vad landstingen betalade. Tvärtom var man angelägen att söka finna en sådan lösning, att man inte skulle ta ifrån personalen vid serafimerlasarettet de förmåner som den eventuellt kunde ha i löneavseende, jämfört med de vid Stockholms stads sjukvårdsinrättningar anställda. Man var således redan från början på det klara med att man måste även ta hänsyn till de löner, som betalades av Stockholms stad, och icke till vad som eventuellt betalades i länet.

Frågan om inplacerandet av personalen vid serafimerlasarettet i statens löneskala behandlades vid 1937 års riksdag. I remissyttrandena uttalades olika meningar. Bl. a. hade man den gången att brottas med den svårigheten, att personalen vid sinnessjukhusen var placerad en lönegrad lägre än vid kroppssjukhusen, nämligen i B 6. Förslag förelåg om att sjuksköterskorna vid kroppssjukhusen, serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset, borde placeras i B 7. Dåvarande statsrådet polemiserade i sitt uttalande mot medicinalstyrelsen, som vid det tillfället var tveksam, om man, eftersom man inte kunde ta allt på en gång, skulle bryta det löneläge, som då fanns, och flytta dessa befattnings-

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
havare till sjunde lönegraden, när sinnessjukhuspersonalen var i B 6. Det heter i hans uttalande: »Medicinalstyrelsen synes mig icke hava beaktat, att det här gäller ett statligt undervisningssjukhus, där på grund av utbildningsuppgiften särskilt höga fordringar måste ställas även på sköterskepersonalen, som till icke ringa del medverkar i utbildningsarbetet och som därför i sin helhet närmast torde kunna jämföras med specialutbildade sköterskor vid vanliga kroppssjukhus. Detta förhållande gör enligt min mening, att man i förevarande hänseende måste ställa sjukhuset utom jämförelse med sjukvårdsinrättningar i allmänhet. Jag anser för min del, att den särställning, sjukhuset sålunda intager, motiverar, att vid detsamma anställda sjuksköterskor placeras i lönegraden B 7.» Det statsutskott, som då fanns och i vilket det satt både Anders söner och Johans söner, sade: »Vad departementschefen anfört beträffande principfrågan om övergång till statligt lönesystem har icke föranlett någon erinran från utskottets sida. Utskottet anser, att en definitiv löne reglering nu bör företagas och att den i princip bör ske i anslutning till det inom allmänna civilförvaltningen gällande lönesystemet.» Då var statsutskottet icke inne på sådana saker som nu, vilka snarast kunna jämföras med lösning av korsord. Det betänkande, som utskottet i dag framlagt, måste överraska många. Utskottet har i denna utomordentligt viktiga fråga inte ens kostat på sig en hel trycksidas motivering, utan bara tre fjärdedels trycksida. Det finns ingen motivering, varför man beslutat så och så; man har bara hänvisat till landstingen.

Utskottets ståndpunktstagande går rakt stiek i stäv mot vad Kungl. Maj:t och 1937 års riksdag uttalade sig för. Utskottet har här försämrat löneställningen för 1012 befattningshavare och förbättrat den för 5 i jämförelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit. Statsutskottet har emellertid inte kostat på sig en enda rads motivering för detta förslag. Jag känner mig verkligen upprörd över att man inte anför ett enda skäl för denna försämring för en hel yrkeskår, annat än att man hänvisar till landstingen.

Jag kan här inte underlåta att erinra herr Anderberg, som ju varit anställd vid de enskilda järnvägarna, hur vi på vår tid fingo kämpa för att för de enskilda järnvägarnas personal söka nå samma löneställning som vid S. J. Under många år fick personalen vid de enskilda järnvägarna nöja sig med att ha sämre betalt än sina kamrater vid statens järnvägar. När vi förde denna kamp för bättre löner åt personalen vid de enskilda järnvägarna, inträffade det emellertid aldrig, att de enskilda järnvägarnas arbetsgivarförening sprang här i korridorerna och avrådde staten från att öka lönerna för de statsanställda. Det är faktiskt första gången i mitt liv som jag varit med om att en sammanslutning, som kan karakteriseras som en arbetsgivarförening, på detta sätt blandar sig i statens angelägenheter. Representanter för aktiebolaget landstingsförbundet — eller kanske jag skall säga svenska landstingens arbetsgivarförening — springa däremot i trapporna, inte bara i riksdagen utan även i kanslihuset och söka intala folk, att man inte bör begå denna orätt, som skulle ligga i att man förbättrar lönerna för sjuksköterskorna.

Utskottet framhåller i sitt utlåtande, att »då skillnaden mellan sistnämnda löneförmåner och det av Kungl. Maj:t föreslagna löneläget för statsanställda sjuksköterskor endast motsvarar en lönegrad, tala övervägande skäl för att denna skillnad i överensstämmelse med yrkandet i motionerna I: 76 och II: 141 helt utjämnas». Tänk mina herrar, en sådan finkänslighet utskottet här visar! Det säger, att när man nu kommit varandra så nära, böra vi utjämna även den lilla skillnad som återstår. Man slår därvid helt enkelt sönder arbetsgivarföreningens — landstingsförbundets — ståndpunkt. Ett beslut i enlighet med statsutskottets — jag höll på att säga landstingsförbundets — förslag betyder, att man skjuter ihop löneplaceringarna, så att det blir bara en

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
lönegrads skillnad mellan en assistentsköterska och en översköterska, mellan vilka det tidigare har varit två lönegraders skillnad.

Det verkar helt enkelt, som om det inte hade suttit någon enda lönetekniskt sakkunnig person med bland dem, som utarbetade detta förslag. Varför skall man bryta en gammal princip, som tillämpats i så många år? Hur skall man kunna försvara att assistentsköterskorna placeras i A 11 eller A 7, medan översköterskorna få stanna i A 12 eller A 8, då det gäller statliga sjukvårdsinrättningar, under det att landstingens assistentsköterskor placeras i A 10 och landstingens översköterskor i A 12? Hela förslaget är ett virrvarr, som man inte kan bli klok på. Utskottet har inte heller anfört någon motivering, som kan hjälpa oss andra att förstå, varför utskottet stannat vid denna ståndpunkt.

Det är, herr talman, kanske hårda ord, som jag använder här. Jag kan emellertid inte underlåta att använda så skarpa uttryck. Utskottet har nämligen här frångått ett förslag, som varit föremål för en synnerligen ingående utredning och som tillstyrkts av de hörda myndigheterna. Vederbörande klinikchefer ha i skrivelse enträget väddjat till statsutskottet och riksdagen att ge dessa sköterskor åtminstone den lön, som Kungl. Maj:t har ansett sig kunna gå med på och som de sakkunniga velat tillerkänna dem. Statsutskottet bryr sig inte ens om att referera denna skrivelse, som ingått till tredje avdelningen. Man omnämner inte heller vad medicinalstyrelsen anfört om att de av de sakkunniga föreslagna lönerna måste betraktas såsom ett minimum av vad som kan anses vara rimligt och att den förbehåller sig rätt att senare återkomma med eventuellt förslag om att placera dem i högre lönegrad. Mot denna bakgrund är det förklarligt, om jag tvingas fälla hårda ord om utskottets uppträdande.

Tror verkligen någon, att sjuksköterskorna komma att nöja sig med den löneplacering, som de komma att få, om utskottets förslag nu går igenom, så måste jag säga att detta är en vantro. Dessa sköterskor kunna ju åberopa sig på uttalanden av en kunglig kommitté, som utrett deras löneplacering. De kunna vidare hänvisa till att regeringen framhållit, att kommittén föreslagit en lämplig placering. Inte har väl sköterskekåren en så svag initiativkraft, att den inte skulle utnyttja dessa uttalanden för att söka tillkämpa sig en rättvis löneplacering såväl vid statens som landstingens sjukhus. Det kommer därför att bli ett slag i luften, om riksdagen i dag, såsom tråkigt nog sannolikt kommer att bli fallet, beslutar i enlighet med utskottsmajoritetens förslag.

För att något belysa, hur stor bristen på sjuksköterskor är, vill jag omnämna, att jag i dag frågade på karolinska sjukhuset och serafimern, hur många lediga sköterskeplatser, som man hade. Det visade sig, att man hade inte mindre än 88 vakanta sköterskeplatser, varav 31 ordinarie och 57 icke-ordinarie — jag reserverar mig för sifforna, ty de ha framkommit genom en hastig undersökning och kunna kanske behöva korrigeras efter närmare granskning.

Genom ett beslut i enlighet med utskottsmajoritetens förslag löpa vi faktiskt risken att komma i samma situation som den, i vilken vi hamnade i fjol, när statsutskottet förledde oss till ett uttalande beträffande underläkarna. Riksdagens uttalande den gången ledde ju till att underläkarna sade upp sina platser, och vi kommo i en mycket besvärlig situation. Risken är ju att även sköterskorna säga upp sina platser, sedan de nu fått se ett så gott exempel på vad underläkarna kunnat åstadkomma genom en dylik aktion. Förstå inte kammararens ledamöter att både regering och riksdag skulle dra det kortaste sträet i en dylik konflikt? Faran är att ett beslut enligt utskottets förslag

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.) skall leda till att vi få en ny aktion med uppsägningar, denna gång från sköterskekåren. Det skulle alls inte överraska mig, om detta blev följden. Men vem är det som i så fall kommer att få skulden för att vi hamnat i en dylik situation? Jo, det är statsutskottet, inspirerat av landstingsförbundet, som har att bära skulden, då utskottet frångått det förslag om löneplacering för sjuksköterskorna, som sakkunskapen framlagt och som de sakkunniga instanserna rekommenderat statsmakterna att anta.

Jag blev verkligen överraskad av en del av de argument, som herr Anderberg framförde. Han bollade med en rad synpunkter. Vad det här gäller är emellertid endast om sjuksköterskorna skola inplaceras i statens löneordning och behandlas efter samma grunder, som gälla för andra befattningshavare i statstjänst, eller om man skall ge dem en särställning och för deras vidkommande ta hänsyn endast till landstingssynpunkter.

Landstingens avvägningspolitik, när det gäller löneplaceringar, slår emellertid inte alltid så rättvist ut. Enligt det avtal som åberopas från landstingens sida är en assistentsköterska vid ett landstingssjukhus placerad i tionde lönegraden, medan en kontorist är placerad i elfte lönegraden. Av denna kontorist kräver man då inte andra kvalifikationer än att vederbörande skall vara kunnig i maskinskrivning och stenografi samt ha så lång praktik, att han självständigt kan handlägga en del ärenden. Först när det blir fråga om en kassörsbefattning, stipuleras det att vederbörande skall ha avlagt realexamen. En dylik kontorist i landstingstjänst får cirka 300 kronor mer i lön än en assistentsköterska. Jag bortser då från provisoriska lönetillägget, som ju ligger utanför den fasta lönen.

För att belysa orimligheten i utskottsförslaget vill jag ta ett exempel. Enligt utskottets löneplacering skulle en avdelningssköterska få 264 kronor mindre i lön per år än en distriktssköterska. En distriktssköterska i Solna, alldeles utanför karolinska sjukhuset, skulle således ha 264 kronor mer per år i fast lön än en översköterska vid en av de allra viktigaste klinikerna på karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, till exempel professor Olivecronas hjärnklirik. Det kan inte finnas någon bärande grund för en sådan avvägning av lönerna — jag räknar nu med lönerna för en avdelningssköterska i tolfte och en distriktssköterska i trettonde lönegraden; skillnaden dem emellan är faktiskt 264 kronor. Man måste väl ändå erkänna, att en distriktssköterska, åtminstone i tätorterna, har ett bekvämare arbete än de avdelningssköterskor, som tjänstgöra vid klinikerna och där många gånger ha att utföra ett ytterligt påfrestande arbete. Det är enligt min uppfattning felaktigt att avväga löneplaceringarna på ett sådant sätt, att översköterskor med påfrestande arbete skola få sämre betalt än distriktssköterskor. Om utskottet hade följt Kungl. Maj:ts förslag, hade distriktssköterskor och avdelningssköterskor fått samma lön.

Herr Anderberg tillåter inte någon jämförelse med en annan yrkesgrupp, som i många år varit placerad i den lönegrad, i vilken man här vill placera avdelningssköterskorna, nämligen småskollärarinnorna. Men kan någon människa förstå, varför en utbildning på två år med 38 veckor per år skall anses vara mera värd än sjuksköterskornas tre och ett halvt år långa utbildning? Herr Anderberg räknade visserligen upp en del förmåner, som han ansåg att sjuksköterskeeleverna hade under sin utbildningstid i form av mat, husrum o. s. v., men ett faktum är väl i alla fall, att tre och ett halvt år är ett och ett halvt år längre än två år. Sjuksköterskornas långa utbildningstid medför således, att de i jämförelse med småskollärarinnorna kunna träda ut i förvärsarbete först ett och ett halvt år senare. Det nämnde herr Anderberg inte.

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjuksköterskpersonal m. m. (Forts.)

Jag såg för övrigt i en tidning i morse att skolkökslärarinnorna, som ha en treårig utbildning, nu kräva att bli placerade i högre lönegrad än i fjortonde lönegraden.

Alla skäl tala enligt min uppfattning för att vi beträffande sjuksköterskorna böra följa Kungl. Maj:ts förslag. Om vi inte göra det i dag, komma vi i alla fall inom kort att tvingas att gå den linjen. Här i Stockholm till exempel är ju bristen på sjuksköterskor redan så stor, att man överväger att stänga en hel del av avdelningarna på sjukhusen. Här ha vi inte att kämpa med konkurrens i lönehänseende från Stocksund eller någon annan dylik ort, utan det är Stockholms stad, som här konkurrerar med sina löner, som ligga högre än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Tror någon verkligen, att Stockholms stad skulle komma att erbjuda lägre löner till sina sjuksköterskor än vad som i utredning förordats för stadens personal? Det är vantrö att hysa en sådan uppfattning. Det är med Stockholms stad och de löner, som staden erbjuder, som vi skola anställa jämförelser, och inte med lönerna i Kristianstad, Mariestad eller någon annan ort.

Det har i dag i debatten påståtts, att sköterskorna vid våra stora sjukhus ha det så bra i många avseenden. Men, mina damer och herrar, gå igenom våra stora sjukhusinrättningar och undersök, hurudana förhållandena verkligen äro! Ni skola då finna, att hur bra ordnade sjukhusinrättningarna än äro, så lämnar trivseln för personalen ofta mycket övrigt att önska. Hur har man till exempel ordnat sköterskornas bostadsförhållanden? Jo, sköterskorna äro inhysta i små rum, som de få ha som sina hem under hela anställningstiden. Inte kan man väl taxera dessa bostadsförmåner till de överpris, som gälla på allmänna bostadsmarknaden? Inte kan väl herr Anderberg med skäl påstå, att dessa sköterskor bo så billigt? Gå genom karolinska sjukhuset och se de små rum, som upplåtits för sköterskorna! Det är nästan skamligt, tycker jag, att vi skola ha en så låg bostadsstandard för sjuksköterskepersonalen, som ändå har ett så påfrestande arbete.

Jag skall inte trötta kammaren med att anföra ytterligare synpunkter. Jag vill bara ännu en gång understryka, att sakkunskapen, såsom finansminister Wigforss här påpekat, har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Utskottsmajoritetens förslag har däremot bara stöd i landstingens arbetsgivarförening. Jag anser, att det är ovärdigt riksdagen att anta ett dylikt lönesystem.

Jag hemställer om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I herr Forslunds yttrande instämde herrar *Karl Johanson, Linder, Robert Berg* och *Lindgren*.

Herr **Anderberg** erhöi ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Herr Forslunds anförande gör det nödvändigt för mig att på ett par punkter replikera honom.

Jag vill särskilt bemöta vad han sade om att statsutskottet har tagit intryck av den stat i staten, som han ansåg att landstingsförbundet utgör. Man kan inte, såsom herr Forslund gjorde, beteckna landstingsförbundet såsom en arbetsgivarförening. Landstingen bestå dock av representanter för de olika intressen, som finnas i samhället, precis på samma sätt som de äro representerade här i riksdagen. Herr Forslunds jämförelse mellan en arbetsgivarförening och landstingsförbundet är därför felaktig.

Sedan nämnde herr Forslund, att karolinska sjukhuset hade 88 lediga sköterskeplatser i dag. Tror verkligen herr Forslund, att det skulle bli en enda sköterska mer tillgänglig redan i dag, om riksdagen skulle godkänna det förslag, som han så varmt förordade? Så lätt går det inte att avhjälpa sköterskebristen. Den enda vägen är att utbilda folk för dessa befattningar.

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)

Även herr Forslunds jämförelse med distriktssköterskorna var felaktig. Distriktssköterskorna ha ett års längre utbildningstid än vanliga sköterskor. Vi måste väl ändå anse utbildningstidens längd som normgivande för lönesättningen. Det har för övrigt träffats ett avtal mellan Svenska sjuksköterskeföreningen och landstingen beträffande distriktssjuksköterskorna, varvid man enades om att de skulle inplaceras i A 13.

Beträffande slutligen den uppdelning i olika kvalificerade tjänster, som herr Forslund här ville göra, då han talade om kliniksköterskorna vid karolinska sjukhuset, vill jag bara erinra om att sjuksköterskeföreningen framfört önskemålet att någon dylik uppdelning inte skall ifrågakomma.

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Det är ju ingen hemlighet för riksdagens ledamöter, att vid sidan om de politiska partierna i riksdagen finns det ett särskilt parti, starkare om det håller samman än något politiskt parti i den här kammaren likaväl som i andra kammaren, nämligen landstingspartiet. Om landstingen sätta sig något före och äro något så när eniga om detta, finns det ingenting, som de inte kunna genomdriva i den svenska riksdagen. Detta har satt sina spår i statsutskottet, och jag medger att jag är rädd, att det också kommer att sätta sina spår i det beslut, som riksdagen i dag skall fatta, fastän jag hoppas att så inte skall ske.

Jag är litet överraskad av den lidelsefullhet, med vilken man går in för utjämning av lönerna, ty det hade verkligen varit önskvärt, om landstingen några år tidigare hade insett betydelsen av att söka höja lönen för sköterskorna till en nivå, som åtminstone motsvarade statens. Det kan hända — jag vågar inte taga någonting för avgjort, men det är inte helt uteslutet — att om så skett, så hade vi inte haft en så pass stor brist på sköterskor, som vi ha i dag.

Jag har gjort en sammanräkning av såsom lediga annonserade platser i sista numret av Tidskrift för Sveriges sjuksköterskor. Det var den 12 februari i år, så statistiken är tämligen färsk. Det visar sig där, att sjukvårdsinrättningar annonserade efter 328 sjuksköterskor och 5 husmödrar. Man kan väl utgå ifrån att det finns flera platser lediga än som annonserats i det numret. Herr Anderberg vill inte, att man skall ta hänsyn till antalet ansökningar, när man skall ta ståndpunkt till denna fråga. Han säger — vilket i och för sig är riktigt — att oavsett antalet ansökningar, så kan man inte få flera sköterskor utbildade på ett år än som få plats i tillgängliga skolor. Det är klart, men herr Anderberg föreställer sig väl ändå inte, att vi, sedan vi konstaterat, att vi kunna råka ut nästan för en katastrof på det här området, skola nöja oss med det antal skolor, som finnas. Det ligger väl i sakens natur, att landstingen borde vara angelägna att skapa nya skolor. Ty det finns inte skolor på alla lasarett i landet. Skulle det visa sig, att landstingen inte äro intresserade av detta, är det klart att det blir Kungl. Maj:ts plikt att ta upp frågan om byggandet av nya statens sjuksköterskeskolor. Det kanske inte vore en så dum utväg, men hittills har man varit mycket tveksam, just därför att hela området är uppdelat mellan staten och de kommunala organ, som landstingen äro. För min del kan jag inte fränkänna utvecklingen beträffande ansökningarna till sjuksköterskeskolorna vitsord. Även om det fortfarande finns ansökningar tillräckligt för antalet platser, så är dock att observera att från 1942 till 1945, d. v. s. på fyra år, har antalet sökande till sköterskeskolorna sjunkit med över 30 procent, nämligen från 2 131 till 1 444. Det är inte min mening att förolämpa någon, och jag hoppas, att ingen tar illa upp, om jag anser mig kunna konstatera, att när landstingen ha gått med på en jämförelsevis god uppgörelse med sjuksköterskekåren från den 1 januari 1947 — så pass färsk är den i alla fall — är det väl ändå farhågor för

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
utvecklingen på det här området, som föranlett dem att medgiva de mycket betydande löneförhöjningar, som blevo följden av den sista uppgörelsen.

Jag nämnde, att jag blev överraskad över det passionerade sätt, på vilket man har förfäktat likställighet i lönehänseende mellan de anställda på statens och landstingens sjukhus. Jag hoppas mina siffror äro riktiga — jag medger att jag inte haft tillfälle att kontrollera dem — men under förutsättning att siffrorna äro riktiga var den 1 juni 1945 löneskillnaden mellan statens och landstingens sjukhus vad begynnelselönerna beträffar ungefär 900 kronor. För en avdelningssköterska var skillnaden ungefär 750 kronor; statens löner lågo så pass mycket över landstingens. Skulle nu landstingssammansvärvningen inte hålla utan riksdagen i stället följa Kungl. Maj:ts förslag, så blir det i alla fall en mycket betydande hoppresning av dessa skillnader. Skillnaden mellan landstingens och Kungl. Maj:ts förslag gör för en översköterska — jag tar bara den högsta gruppen, för de andra är det i själva verket mindre — 288 kronor, om man räknar med nio procents rörligt tillägg, och 276 kronor, om man räknar med sex procents rörligt tillägg. Det blir således i alla fall en sammankrympning med betydligt mer än 400 kronor av skillnaden mellan de båda löneskalorna. Vad assistentsköterskorna beträffar, få de 300 kronor mer enligt Kungl. Maj:ts förslag än enligt utskottets förslag, detta vare sig man räknar med nio eller sex procents rörligt tillägg. Där är det ju en ännu större hopkrympning av de olikheter som tidigare ha utmärkt löneförhållandena vid statens sjukhus å den ena sidan och landstingens å den andra. Därför tycker jag för min del inte att det finns någon anledning att göra ett så förfärligt väsen som jag tycker man har gjort om den skillnad som skulle komma att uppstå.

Hela motiveringen här är ju helt enkelt denna: det får inte bli någon skillnad. Om statens sjuksköterskepersonal utgjorde t. ex. 50 procent av hela sjuksköterskepersonalen i landet, så skulle jag kunna medge att det finnes en rimlig grund för landstingens fruktan, att en löneskillnad skulle medföra att staten skulle ta sjuksköterskor ifrån landstingen. Men när det nu faktiskt är så, att statens hela sjuksköterskekår bara utgör 15 procent av antalet sjuksköterskor i landet, så kan det under inga omständigheter bli mer än 15 procent av sköterskepersonalen som landstingen skulle kunna förlora, och det får jag säga, att jag tycker att argumentet förlorar all tyngd bara man understryker detta faktum att det rör sig om 15 procent. Det är väl knappast sannolikt att det skall bli mycket stora vakanser på statens sjukhus; med den brist på sjuksköterskor, som vi alla känna till, få med all säkerhet alla sjukhus under lång tid framåt räkna med vissa vakanser.

Jag betraktar det som alldeles självklart, att man på allvar måste gå in för inte bara att förbättra sjuksköterskornas ekonomiska läge — något som även landstingsförbundet betraktar som en absolut nödvändighet, om man inte skall riskera en avfolkning av yrket — utan även att utvidga utbildningsmöjligheterna. Medicinalstyrelsen har upplyst, att under den närmaste tioårsperioden måste antalet sjuksköterskor i allmän tjänst ökas från nuvarande 10 293 till cirka 17 000. Sådana siffror tvinga ju till åtgärder inte bara i löneavseende, utan även i andra avseenden.

Jag skall inte ytterligare ingå i bevisning eller i polemik mot motståndarna till Kungl. Maj:ts förslag, men jag måste säga, att jag skulle betrakta det som beklagligt, om vad jag har tillåtit mig kalla landstingssammansvärvningen skulle lyckas i denna kammare.

Herr Karlsson, Gustaf: Herr talman! Jag måste nog säga till herr statsrådet Möller, när han säger att det har hållits ett sådant väsen på grund av detta beslut, att på två fimmars tid är det bara en talare som har talat för

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.) utskottsmajoritetens linje, medan de övriga ha pläderat för Kungl. Maj:ts förslag. Då kan jag inte riktigt förstå vem som främst är skuld till detta väsen, herr Möller.

Vidare måste jag säga till min gamle vän herr Forslund, att jag inte känner igen honom. Jag har aldrig förr hört honom tala med så stora bokstäver som i dag. Han gjorde gällande att han talade för rätten och sanningen. Jag hoppas att han inte därmed ville säga, att han har monopol på rätten och sanningen. Det kan ju tänkas, att några av oss fattiga människor, som ha suttit i statsutskottets tredje avdelning och försökt lösa denna fråga, också ha haft en känsla för rätt och sanning. Jag ber att få tillbakavisa dessa insinuationer om att vi skulle ha åsidosatt dessa hänsyn, när vi ha behandlat det här ärendet. Jag tycker inte det är riktigt att komma och säga någonting sådant. Vi ha försökt behandla detta ärende så lidelsefritt som möjligt, och jag kan försäkra, att det i avdelningen inte har sagts ett överilat ord i denna fråga under den långa tid den har varit före, utan man har haft att pröva vilken linje som ur det helas synpunkt har varit den bästa. Och då det nu efter förhandlingar för första gången har träffats ett kollektivt avtal, gemensamt för samtliga landsting och med den avgörande delen av landets sjuksköterskor som den andra parten, då är detta av en så fundamental betydelse för hela vår sjukvård, att överenskommelsen inte får ryggas. Och avtalet kommer att ryggas, om man följer Kungl. Maj:ts förslag. Det är dessa synpunkter som ha varit avgörande för oss.

Jag skall inte här ingå på någon analys av de olika förslagen. Herr Anderberg har här med siffror belyst vad det ena och andra förslaget innebär, och jag kan gärna medge såsom ledamot av statsutskottets tredje avdelning, att rent ekonomiskt sett skulle det inte vara någon olycka för statens del, och inte för någon annans del heller, om man skulle följa Kungl. Maj:ts linje och ge sköterskorna 267 kronor mer om året eller vad det nu kan bli, men det är avtalsprincipen som är det viktigaste här. Det förvånar mig att den gamle fackföreningsmannen herr Forslund alldeles ville ställa detta vid sidan, men det må ju vara hans sak. Utskottsmajoriteten har kommit till det resultatet, att vi kunna avvakta den situation som uppstår om två år, då parterna ha att förhandla om ett nytt avtal.

Nu sade finansministern här, att det är en sak att upprätta ett kollektivavtal och en annan sak att inplacera tjänstemän i en lönegrad; avtalet träffas på kortare sikt, men lönegradsplaceringen göres på längre sikt. Ja, tillåt mig säga att det nog bara är i teorien som det är på det sättet. Hur många gånger ha vi inte fått vara med om att justera lönegradsplaceringar allt efter som förhållandena ha gestaltat sig i arbetslivet och de statliga verken! Jag skulle tro att den riktiga vägen här är att riksdagen följer statsutskottets majoritet, d. v. s. att man avvaktar löneförhandlingarna om två år och att riksdagen då åter tar upp frågan om sjuksköterskornas lönegradsplacering efter de beslut, som kunna bli fattade vid gemensamma förhandlingar om kollektivt löneavtal. Jag vill inte ett ögonblick förneka, att Kungl. Maj:t och riksdagen ha full rätt att besluta utan några som helst hänsyn till dessa avtalsförhandlingar, men jag säger att det är rimligt och klokt om riksdagen tar hänsyn till det avtal som har träffats.

Nu har det återopats, att om vi skulle följa Kungl. Maj:ts linje och ge statens sjuksköterskor 267 kronor mer om året än vad man har slutit avtal om för sköterskorna i landstingens och de stora städernas tjänst, så skulle tillgången på sköterskor säkras. Jag måste fråga damerna och herrarna, om ni inte ha studerat siffrorna för antalet personer i de arbetsföra åldrarna. Det är tyvärr på det sättet, att problemet om tillgång på sjuksköterskor inte kan

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
lösas med en enkel lönegradsplacering, utan det är värre än så. Den faktiska bristen på arbetskraft är ju för närvarande mycket stor, och denna brist blir tyvärr större under de närmaste åren. Det är med verkligt bekymmer som man nu ute i landstingen, som planera att uppföra sjukhusbyggnader för 250 miljoner kronor, ser på denna brist på arbetskraft — socialministern nämnde, att man kommer att behöva 17 000 sköterskor mot de i runt tal 11 000 som nu äro anställda. Det är en stor och svår fråga att lösa, och man kan inte lösa den bara genom att placera in sköterskorna en lönegrad högre. Det fordras säkerligen extra anordningar med halvtidstjänster och dylikt om man överhuvud taget skall kunna lösa arbetskraftsproblemen vid sjukhusen.

Ja, herr talman, jag har bara velat snudda vid det som för statsutskottet och dess tredje avdelning har varit väsentligt när vi ha gått att fatta ståndpunkt till denna fråga, och jag anser mig inte behöva uppehålla tiden med att gå in på ytterligare detaljer. Jag nöjer mig med detta och yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Fröken Andersson: Herr talman! Bara ett par ord. Det har talats om bedömning efter subjektiva och objektiva linjer. Det är rätt intressant att sitta och höra på debatten. Herr Karlsson i Munkedal säger att hans förslag är klokt, herr Forslund säger att det är dumt. Vem som har objektivt rätt få väl andra och högre makter avgöra, det lär inte gå att ta ståndpunkt till den frågan här. Det hela är tydligen en bedömningsfråga.

Jag begärde emellertid ordet därför att jag tror att herr Anderberg har missuppfattat mig. Herr Anderberg uttryckte sig så, att jag skulle ha sagt att sjuksköterskorna helst borde ha studentexamen. Det har jag aldrig sagt och aldrig ens tänkt. Jag känner mycket väl till folkhögskoleleverna och har själv gått i folkhögskola. Jag vet att det kan komma utomordentligt kvalificerat folk därifrån, folk som går långt utanpå studenter och likställda. Det skulle aldrig falla mig in att säga någonting sådant som det herr Anderberg påstod att jag hade sagt, men vad jag ville ha sagt är detta, att det är önskvärt att grunden blir så god som möjligt även för sjuksköterskorna, och det tror jag nog att herr Anderberg och jag kunna ena oss om trots alla motsättningar i övrigt.

Det som har kommit att bli den springande punkten här i debatten är huruvida lönerna ha någon relevans för ökningen av tillgången på sjuksköterskor, och det är klart att det är detta som är huvudfrågan. Också där står uppgift mot uppgift. Jag tror det var herr Anderberg som sade — och det har framförts också från andra håll — att antalet sköterskor inte ökas med lönerna, men herr Anderberg bevisar samtidigt att antalet ansökningar till sjuksköterskeskolorna har ökat sedan landstingen höjde lönerna. Det argumentet har också framförts i andra sammanhang. Sedan i repliken kom herr Anderberg med något som till synes var en motsägelse — men djupast sett kanske det inte är det, jag skall inte yttra mig om det. Herr Anderberg sade, att det inte blir flera sköterskor vid karolinska sjukhuset om lönerna höjas. Det är väl ändå skäl, förefaller det mig, att klara upp hur därmed förhåller sig. Om inte lönernas höjd har någon betydelse för tillgången på arbetskraft inom ett visst yrke eller område, då frågar man sig ju varför landstingsförbundet gick med på de enligt landstingsmännen stora löneökningar som man kom överens om den 7 oktober.

Det har här talats om att det är arbetskraftsbrist också på andra områden. Den föregående ärade talaren var inne på det också, och det är alldeles riktigt som han säger, att åldersgrupperna minskar; under åren 1945—1947 var det t. ex. en nettoökning på kvinnlig arbetskraft i de produktiva åldrarna, 15—65

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
år, med 4 000 personer, men för åren 1948—1950 beräknar man en minskning med icke mindre än 11 500 personer. Det är ju klart att det skärpta läget måste skärpa nödvändigheten av att föra en sådan lönepolitik att det dras arbetskraft till i ordets verkliga mening livsviktiga områden.

Jag betonade i mitt första anförande här, att ingen av oss motionärer är naiv nog att tro att tillgången på människor ökas genom lönehöjningar — ja, det kan naturligtvis dras arbetskraft till Sverige från andra länder, men det är ett problem för sig. Herr finansministern var också inne på den tankegången, att det är arbetskraftsbrist även på andra områden, och det veta vi allesammans att det är, men när man tar ståndpunkt till den fråga som vi nu behandla får man väl ändå gradera nödvändigheten av arbetskraftstillgång på olika områden, och jag måste säga att jag för min del kommer fram till att sjukvårdsområdet är ett område — jag säger med flit ett och inte det enda — dit vi, hända vad som hända vill, måste dra över arbetskraft, och det är därför som vi hålla på att det är viktigt att det sker en sådan lönesättning, att sjukvården verkligen blir väl tillgodosedd med arbetskraft både kvantitativt och kvalitativt. Ty jag anser, som jag tangerade i mitt förra anförande, att detta område i eminent grad har samband med frågan om liv och död.

Herr Wistrand: Herr talman! Jag har inte kunnat undgå att finna, att situationen i denna fråga är en smula förvirrad, såtillvida att utskottet och reservanterna ha gått om varandra, och det vore önskvärt att det kunde ske någon rättelse härvidlag.

Jag vill emellertid först helt allmänt säga, att jag mycket väl förstår de synpunkter som ha legat till grund för utskottets förslag. Det förefaller mig att vara det ovedersägligen riktiga att man i en fråga, där man har kommit till en uppgörelse över den största delen av fältet, låter denna uppgörelse täcka även andra delar av fältet, där förhållandena äro jämförliga med förhållandena på det område där uppgörelsen har träffats. Sätillvida är jag överens med utskottet.

Men beträffande de två undervisningssjukhus, som finnas här i Stockholm — karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet — ligger frågan till på ett annat sätt än den gör beträffande andra sjukhus. Som herr Forslund har visat genom att läsa upp vad som förekom när karolinska sjukhusets stat för första gången fastställdes, har det en gång blivit fastslaget av riksdagen såsom norm, att lönerna för sköterskorna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet skola ligga en grad över sköterskelönerna vid andra sjukhus. Jag kan inte se att det förefinns något skäl att nu göra en ändring på den punkten. Alla omständigheter tala för att man på dessa sjukhus, som i alla avseenden, således även beträffande personalen, i allra högsta grad måste utgöra kvalitetssjukhus, tillämpar en avlöning som ligger en grad högre än vad som är fallet på landstingssjukhusen.

I detta avseende, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring av utskottets motivering sidan 20 att i första stycket å denna sida näst före den sista meningen göres följande tillägg: »Dessutom föreslår utskottet att översköterskor och barnmorskor vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet böra med hänsyn till dessa sjukhus speciella karaktär placeras en lönegrad högre än samma slags befattningshavare vid andra sjukhus.»

Jag vill också tillägga — och det var det jag syftade på i början av mitt anförande — att utskottet på andra punkter har föreslagit synnerligen värdefulla förändringar och löneförbättringar i Kungl. Maj:ts förslag, nämligen beträffande de viktiga föreståndarinneposterna. Det är ett synnerligen starkt

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
önskemål att dessa poster inte hållas kvar i låga lönegrader. Ett bifall till den motion, vari det yrkas att Kungl. Maj:ts förslag skall antagas, skulle inte tillmötesgå detta krav i samma utsträckning som utskottet har velat göra. Jag ber alldeles särskilt att ledamöterna skola tänka på detta vid voteringarna.

Till slut ber jag att utöver, att principen om en grad högre sköterskelöner vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet redan är fastslagen, ytterligare få framhålla ett annat skäl, som också herr Forslund har framfört, nämligen att dessa båda sjukhus konkurrera om arbetskraften i första hand med Stockholms stads sjukhus, inte med landstingens, och att det för dessa statliga sjukhus måste ses till att sjuksköterskekåren där i varje fall icke har en sämre ställning, än vad som är fallet vid stadens sjukhus.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! När man har suttit och åhört denna debatt, så kan man inte undertrycka en känsla av förvåning över den blandning av argument, som har framförts från motståndarna till statsutskottets förslag. Här har man blandat in förhållanden, som ligga långt tillbaka i tiden och som således inte ha anknytning till de dagsaktuella spörsmålen. Här riktas beskyllningar mot landstingens ledamöter, beskyllningar som jag skall be att få återkomma till, och här riktas rent av ett hot, närmast från herr Forslunds sida, för det fall att riksdagen inte använder den makt, som den äger, till att besluta om en högre lönesättning för de femton procenten av sjuksköterskekåren än den som landstingen efter avtalsförhandlingar med de åttiofem procenten ha åstadkommit.

Herr Forslund yttrar, att här är riksdagen i färd med att begå en orättvisa mot en stor grupp av befattningshavare. Detta utrop gör han tydligen på allvar, och sedermera kommer han också med hotfulla tonfall. Vi måste väl erinra oss, att när de åttiofem procenten av denna grupp av befattningshavare nu ha kommit i den löneställning som landstingen ha givit dem, så har detta skett efter frivilliga förhandlingar, och avtalet är undertecknat av båda de förhandlande parterna. Om herr Forslund vill påstå att här har begåtts någon orätt mot dessa befattningshavare, så får han vända sig till ett annat forum, nämligen till dem som ha skött förhandlingarna och undertecknat avtalet.

Här ha framförts argument i olika avseenden, som inte äro aktuella. Fröken Ebon Andersson började sitt första anförande med att framställa den frågan, varför enhetlighet i löneställningen för befattningshavare vid av landstingen och av staten ägda sjukhus nu så plötsligt finnes påkallad. Detta är inte något plötsligt påkommet önskemål. Det ingick redan i de direktiv, som vederbörande departementschef lämnade den utredningskommitté, 1944 års lönekommitté, vars betänkande vi nu slutbehandla här i kammaren, att lönekommittén skulle söka samråd med landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet för att om möjligt åstadkomma enhetlighet i lönesättningarna. Sådant samråd har också ägt rum, och det är efter detta samråd som landstingens centrala lönenämnd, med dess förhandlingsdelegation i spetsen, har gått in för bland annat att följa dessa direktiv och vid sin lönesättning söka åstadkomma ett löneläge, som skall möjliggöra enhetlighet i lönesättningen.

Beträffande denna lönesättning skilja sig herr Oscar Olsson och hans medreservanter fördelaktigt från herr Forslund och till och med från statsrådet Möller, när dessa reservanter på s. 24—25 i utlåtandet hälsa med tillfredsställelse, att landstingen »numera träffat avtal av innebörd, att avlöningarna kommit upp till det omedelbara grannskapet av den nivå, som från statens utgångspunkter anses skälig och riktig för ifrågavarande befattningshavare». Det är andra tonarter man här får höra från dem, som äro ledamöter av stats-

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.) utskottet, även om de äro reservanter. De ha uppenbarligen förstått, att tveksamhet bör vara rådande när det gäller att gå på den linje, som reservanterna i övrigt ha ansett sig böra omfatta.

Herr finansministern hänvisade till remissinstansernas yttranden över lönekommitténs betänkande. Men då vill jag fråga: hade dessa remissinstanser kännedom om resultatet av de centrala förhandlingarna mellan Svensk sjuksköterskeförening och landstingsförbundet, när de i höstas avgåvo dessa remissvar? Det tror jag inte. Och hade de tillräckligt beaktat direktiven för lönekommittén och tagit kännedom om att landstingen vid sina förhandlingar beaktat dessa direktiv, så hade kanske några remissyttranden närmare berört detta spörsmål. Men detta löneavtal har ju trätt i kraft så sent som den 1 januari i år och har därför tydligen inte varit så känt för alla.

Finansministern förlade tyngdpunkten i sin argumentering på det förhållandet, att ett kollektivt avtal kan ändras, medan staten vid sin lönesättning binder sig för en längre tid framåt, varför det inte skulle vara lämpligt för staten att följa ett så kortsiktigt avtal som det nu träffade, vilket skall gälla under två år. Detta är ett mycket egendomligt yttrande, ty om någon har lätt att ändra på lönesättningar, så tycks det vara staten. Ätminstone under de sista åren har det visat sig, att det inte behövt ta så lång tid att få till stånd en justering av lönerna.

Finansministern, som står för propositionen, har också, såsom även herr Anderberg påpekade, uttalat tveksamhet just med hänsyn till enhetligheten. Jag fick det intrycket, när jag i dag hörde finansministern här i kammaren, att hans tveksamhet nu var ännu större än vid det tillfälle, då propositionen skrevs. Den ståndpunkt, som företrädes av statsutskottets majoritet, låg tydligen hans hjärta närmare än den ståndpunkt, som företrädes av reservanterna.

Läget i denna fråga är helt enkelt det, att man vill komma ifrån detta saxande med lönerna mellan å ena sidan landstingens sjukhus och å andra sidan statens sjukhus. Jag vill i det sammanhanget passa på att säga, när man talar om landstingen och landstingsmännens ställningstagande i denna fråga, att det inte bara är landstingen, utan också städerna, som här äro berörda. Å ena sidan stå landstingen och städerna med 85 procent av de anställda och å andra sidan staten med endast 15 procent av de anställda. Och det kan inte vara riktigt, att staten skall diktera sjuksköterskelönerna för de huvudmän, som i sin tjänst ha 85 procent av samtliga befattningshavare. Herr Forslund sade ju till och med, att det är uppenbart att landstingen skola göra om sitt avtal, ett avtal som dock är frivilligt slutet och mot vilket ingen erinran har gjorts.

När landstingsförbundet upptog den form för förhandlingar, som nu har lett fram till det träffade avtalet, innebar detta en avsevärd förbättring för befattningshavarna. Man eftersträvade att få till stånd enhetlighet mellan de olika landstingen, och denna enhetlighet har man lyckats uppnå. Man har vidare eftersträvat att vid lönesättningen så nära som möjligt ansluta sig till de vid statens sjukhus gällande lönerna. Det här föreliggande förslaget är också ett uttryck för denna strävan. När det gäller biträdeskåren ha landstingen till och med, såsom vi hörde av herr Anderberg, kommit något längre än staten.

Om inte riksdagen följer statsutskottets förslag, får man inte bortse från att konsekvenserna just på den punkten kunna bli ganska allvarliga. De organisationer, som representera biträdeskåren, följa med intresse denna fråga, och om sköterskornas löneställning förbättras, komma de säkert att försöka göra gällande, att också biträdeskårens löner skola höjas. Då ha vi återigen detta saxande med lönerna. Den högre lönesättningen drar personal från sjukhus med något lägre löner, och det blir ett saxande inte bara i fråga om sköterskorna

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
utan även då det gäller biträdespersonalen. Det är en sådan ordning som landstingen och deras representanter inte vilja vara med om.

När statsrådet Möller betecknar landstingsledamöternas uppträdande i denna fråga som en sammansvärjning, så är det en beskyllning som måste på det bestämdaste tillbakavisas. Landstingen arbeta under den kommunala självstyrelsens form med valda ombud från länens olika delar, och på samma sätt är det i städerna. Det är här inte fråga om några enskilda arbetsgivarintressen, utan det är det allmännas synpunkter som tillvaratagas vid de löneförhandlingar som föras. Och det är glädjande att notera, att sådana synpunkter på hithörande spörsmål ha, oavsett partiställningar, beaktats i landstingen.

Jag kan förstå, att statsrådet Möller inte tycker om landstingsmän, ty det har ju under något tidigare år hänt i statsutskottet, att det blivit ändringar på någon punkt, som rört landstingen, och det tycker naturligtvis en departementschef inte om. Men landstingen och deras representanter kunna å andra sidan inte gärna vara med om att låta staten besluta vad landstingen skola betala. Det skulle ju innebära ett uppgivande av den kommunala självstyrelseformen.

Herr Anderberg har redan vitsordat den ökade tillströmning till sjuksköterskeskolorna, som det sista avtalet har medfört. Trots att detta avtal inte trädde i kraft förrän den 1 januari i år och ännu inte hunnit bli så känt, har det redan under denna korta tid visat sina fördelaktiga verkningar.

Det är några andra saker som man bör beakta. Även vid bifall till statsutskottets förslag få sjuksköterskorna vid statens sjukhus en bättre ställning än sina kolleger vid landstingens sjukhus. De ha nämligen bättre naturaförmåner och betala inte de pensionsavgifter, som befattningshavarna vid landstingens sjukhus ännu så länge få betala. Och jag måste beteckna det såsom anmärkningsvärt, att lönekommittén inte har berört utbildningskostnaderna. Det bör dock kunna framhållas, att inga som helst inträdesavgifter längre förekomma vid landstingens sjuksköterskeskolor. Eleverna åtnjuta under hela sin elevtid fri bostad och fri kost samt från och med andra elevåret arvoden varierande mellan 500 och 1 560 kronor per år. Härjämte ha enbart landstingen såsom stipendier och lån för sjuksköterskeutbildning under år 1946 anvisat 182 900 kronor, medan riksdagen för detta ändamål enligt beslut år 1945 endast anvisat 24 000 kronor.

Vad beträffar rekryteringen av landstingens sjuksköterskeskolor har herr Anderberg redan erinrat om att 75 procent av eleverna äro folkhögskoleutbildade, medan 17 procent ha realexamen och endast 7 procent normalskolekompetens eller studentexamen. Jag har också redan omnämnt den ökade tillströmningen till dessa skolor, sedan det nya avtalsförslaget blev känt.

Herr Anderberg nämnde en tidningsartikel, som sjuksköterskeföreningen tydligen har tillställt riksdagsmännen i särtryck. Det påstås där, att landstingen tidigare icke eftersträvat en likformig lönesättning för sjuksköterskorna vid å ena sidan landstingens och å andra sidan statens sjukhus. Vad jag redan har yttrat i det avseendet motsäger ju ett sådant påstående. Men man försöker också som bevis för sitt påstående redovisa en del lönejämförelser. Vår expert i landstingsförbundet har granskat denna tidningsartikel, och han faller det omdömet, att dessa lönejämförelser äro i vissa avseenden, medvetet eller omedvetet, dels direkt felaktiga, dels i övrigt missvisande och ofullständiga. Och han fäster uppmärksamheten på att staten och landstingen tidigare haft två olika lönesystem, staten ett bruttolönesystem och landstingen ett nettolönesystem, vilket gör att direkta lönejämförelser icke äro möjliga.

Vidare har sjuksköterskeföreningen ansett det opportunt, låt vara till fördel för sina syften, att göra jämförelser mellan lönerna vid serafimerlasarettet —

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.) således på E-ort — och landstingssjukhusens löner på C- och D-ort. Att göra dylika lönejämförelser i en saklig diskussion tyder på att argumenten tryta.

Herr Anderberg har redan utförligt uppehållit sig vid sjuksköterskornas lönegradsplacering. Jag har med det här sagda endast velat framhålla, att det har varit en allvarlig strävan från landstingsförbundets och dess centrala lönenämnds sida att föra upp denna personal i en lönenivå, som ligger i linje med lönenivån vid statens sjukhus. Det samråd, som har ägt rum mellan landstingsförbundet och den kommitté, som har arbetat, hade också gjort det möjligt för kommittén att komma till ett sådant resultat.

Nu föreligger här inte bara ett förslag, som går i något annan riktning och som med tveksamhet har framlagts av departementschefen, utan här föreliggande också motioner och en reservation med yrkanden, som gå betydligt längre. Detta måste ju förefalla mycket egendomligt. Jag upprepar ännu en gång, att det har varit landstingsförbundets och dess centrala lönenämnds allvarliga strävan att uppnå likformighet och samförstånd i dessa lönespörsmål, och det är därför med förvåning jag i dag har hört alla de argument, som här ha framförts i olika tonarter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Tjällgren, Friggeråker* och *Lodenius*.

Herr Anderson Gustaf Iwar: Herr talman! Jag skall försöka att inte bli lidelsefull, i varje fall inte så lidelsefull som herr Forslund.

När det här av finansministern och fröken Ebon Andersson m. fl. erinras om den enhälliga sakkunskap, som skulle ligga bakom Kungl. Maj:ts ställningstagande, så ber jag att få fråga: kunna inte också landstingen, vilka såsom här tidigare har nämnts sysselsätta 85 procent av dessa sjuksköterskor, tillmätas en viss sakkunskap?

Herr Forslund vänder sig här till läktarpubliken. Det kan ge också mig anledning att säga något till sjuksköterskorna, som för övrigt verka mycket sympatiska. Vi känna denna kär från dess välsignelserika verksamhet vid våra sjukvårdsinrättningar, men min uppfattning när det gäller de här frågorna är, att denna personalgrupp i det långa loppet kommer att kunna skörda de största framgångarna via sin organisation och vid förhandlingsbordet. Och med hänsyn till herr Forslunds tidigare mångåriga verksamhet förvånar det mig verkligen, att han inte är inne på samma linje. Mitt råd till sjuksköterskorna är kort och gott: förliten eder inte vare sig på herr Forslund eller andra, utan förlita er i stället på er organisation och försök att hålla de träffade avtalen i helgd!

Herr Forslund talade mycket föraktfullt om »landstingsaktiebolaget», och en del av hans anförande var mycket provokatoriskt och hade personlig udd. Det må då kanske, herr talman, tillåtas mig att säga, att den omständigheten, att herr Forslund numera inte har någon aktie i detta förkättrade bolag, möjligen kan influera på hans ställningstagande.

Herr Forslund karakteriserade utskottets förslag som dumt. Jag skall inte ingå på någon karakteristik av herr Forslunds tal, utan jag ser mycket realistiskt på denna sak.

Hur är det nu i verkligheten? Ett tvåårigt avtal har träffats mellan landstingen och sjuksköterskeföreningen. Ehuru det är oomtvistligt, att detta avtal innebar mycket avsevärda löneförbättringar för sköterskorna — och jag ber att få inskjuta, att de äro dem mycket väl unnade — kan det tänkas inträffa, att detta avtal uppsäges nästa höst. Då måste det bli nya förhandlingar, och skulle dessa resultera i ytterligare lönehöjningar, så ser jag inte

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
något skäl varför staten skulle för sin del stå kvar vid de nu föreslagna lö-
nerna. Om inte vederbörande departementschef tar initiativ, kan man ju mo-
tionsledes yrka på att det skall bli jämställdhet. Och jag har svårt att för-
stå, hur i första hand statsutskottet och i andra hand riksdagen under sådana
förhållanden skulle kunna ställa sig avvisande. Det är realistiskt sett hela
problemet.

Jag har ännu mera erfarenhet från ett annat område, nämligen det kom-
munala, och där har utvecklingen i fråga om lönerna skett på ett sådant sätt.
att jag tror att förhållandena börja växa bägge parter centralorganisationer
över huvudet. Och det måste tvinga fram större enhetlighet i lönesystemet.
Jag förstår därför mycket väl vad som ligger bakom utskottsmajoritetens
ställningstagande och hur nödvändigt det är, att man skapar enhetlighet även
när det gäller löneförhållandena för sjukvårdspersonalen vid landets sjukhus.

Jag skall inte, herr talman, upprepa vad andra ärade talare redan ha an-
fört. Gent emot herr Wistrands ändringsyrkande måste jag dock säga, att
jag tror att vi få akta oss för det. Det är från dessa mina utgångspunkter,
som jag här har sökt utveckla, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall
till statsutskottets förslag oförändrat.

Herr Krügel: Herr talman! Efter de anföranden, som hållits av bland andra
herrar Gustaf Iwar Anderson och Gustaf Karlsson i Munkedal, är det från min
synpunkt sett inte så mycket att tillägga, men jag skall ändå be att få säga
några ord i anknytning till vad herr Forslund nämnde.

Jag är inte så upprörd som han — det vill jag förutskicka — men jag är i
alla fall en smula förvånad över hans inlägg. Han är ju gammal fackförenings-
man och likaså gammal löneförhandlare, men ändå vill han genom sitt ställ-
ningstagande här i kammaren bidra till att riva upp ett nyss ingånget avtal
berörande 85 procent av de befattningshavare, som det här gäller. Och anled-
ningen skulle vara, som jag tror att han uttryckte det, önskan att förbättra
löneställningen för de övriga 15 procenten. Jag anser verkligen, att vi måste
förvåna oss över herr Forslunds ståndpunktstagande.

I den mån herr Forslund anser, att sjukvårdspersonalen i Stockholm och
överbud vid statliga sjukhus bör avlönas bättre än motsvarande befattnings-
havare vid landstingens och landsortsstädernas sjukvårdsanstalter, borde han
finna att ortsgupperingen ger en tillräcklig differentiering. Avsikten med ortsg-
grupperingen är ju att lägga allt till rätta på det området, och jag tycker att
den borde vara tillfredsställande även i detta fall.

Men varmed motivera herr Forslund och andra på hans linje i övrigt sitt
ställningstagande? Jo, herr Forslund sade bland annat, att rätten och rättfär-
digheten krävde en förbättrad löneställning för dessa befattningshavare. Jag
frågar då herr Forslund: är det ett uttryck för rätten och rättfärdigheten att
försöka sätta en liten grupp befattningshavare i en särklass framför deras
kolleger? Ty herr Forslund vill väl inte att vi, som nu anses representera lands-
tingen, helt plötsligt skola uppriva det avtal, som är träffat för detta år och
för det närmast kommande.

Herr Forslund var också inne på en annan värdesättning såsom motivering.
Det sken alldeles tydligt igenom, att herr Forslund värderar sjukvårdsanstal-
terna och deras arbete exempelvis här i Stockholm på ett annat sätt än sjuk-
vårdsanstalterna ute i landsorten. Ett sådant ställningstagande vägrar jag för
min del absolut att acceptera, även om jag inte har allt för stor insyn i för-
hållandena här i Stockholm. Jag är gammal ledamot av direktionen för cen-
trallasarettet i mitt län. Det är en stor anstalt med ett platsantal, som snart är
uppe i 600, och jag måste säga att det sätt, på vilket man där sköter de sjuka,

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.) motiverar att den vården jämställes med vilken annan sjukvård som helst. Därför bör också den personal, som arbetar där, ha precis samma löneställning som sina kolleger vid de statliga sjukhusen. Från dessa synpunkter sett finns det alltså, herr Forslund, ingen anledning att gradera personalen.

Beträffande lönerna sade herr Forslund kort och gott, att de äro för låga. Det kan man naturligtvis tvista om. Vad den ene anser vara för lågt, anser den andre vara för högt o. s. v. Men om man utgår från kostnaden för den utbildning, som åligger sjuksystrarna, kan jag för min del inte säga att man får det intrycket, att betalningen är låg. Genast efter avslutad sjuksköterskekurs når vederbörande en begynnelselön av drygt 6 000 kronor och en slutlön av drygt 7 000 kronor. Men härtill kommer, att man också har chansen att, om man är en duktig arbetare i vingården, vinna befordran. Man kan få en instruktionssköterskeplats, en personalföreståndarinneplats, en husmodersplats o. s. v., och då har man möjlighet att uppnå en lön av i högsta lönegraden över 10 000 kronor. Jag kan för min del inte vara med om att rubricera detta som en dålig löneställning för en ensamstående — det är inte värt att jag säger kvinna, ty då skulle det väl möta opposition, utan jag nöjer mig med att säga en ensamstående. Och det hör, herr talman, till undantagen att en sjuksyster är gift. Hon har i vanliga fall endast sig själv att svara för.

Herr Forslund sade också någonting annat, som kanske var av mindre vikt men som jag tycker att det är anledning att protestera mot. Han talade om oss, som sluta upp kring utskottets förslag, såsom de där som springa i trapporna och agitera. Jag skulle väl tro, att vi ha samma rätt som vilken annan som helst att röra oss fritt i trapporna här. Och när det gäller agitationen, tror jag inte att herr Forslund ligger i lä för någon annan av oss. Det må ju vara honom obetaget, men jag tycker inte att det finns skäl att anmärka på oss, om vi slåss för våra synpunkter.

För övrigt tyckte jag att uttrycket landstingsaktiebolaget var en smula elakt. Det är väl inte herr Forslund obekant, att landstingen på ett annat sätt än aktiebolag i vanlig mening äro en allmän inrättning, en samhällets tillhörighet. Och när man därtill betraktar detta mot bakgrunden av att herr Forslund är gammal landstingsman, så tror jag man skulle ha anledning att från hans sida vänta sig större respekt för den institution, som han så vanvördigt talade om.

Detta var i huvudsak de anteckningar jag gjorde i anledning av herr Forslunds anförande. Jag sade nyss, att jag är gammal i tjänsten inom direktionen vid ett sjukhus. Jag konstaterar med glädje, vilket värdefullt arbete som utförts och utföres av våra sjuksystrar och andra befattningshavare. Och jag önskar av den orsaken ingenting annat än att dessa skola få en god ställning både i lönehänseende och i andra avseenden. Vi göra allt vi kunna för att tillfredsställa personalens önskningar beträffande bostäder — den saken har här redan omnämnts — och vi söka också på annat sätt att sörja för trevnaden. Vi göra det inte på minsta sätt av tvång, utan därför att vi gärna vilja det, drivna därtill av sympati för sjuksystrarna och deras arbete, deras omvårdnad om oss, när vi bli sjuka.

Men vi vilja inte ha tillbaka de svårigheter, som vi under tiden före utjämningen av lönerna hade att slåss med. Då var det ett evigt saxande, som jag tror att någon har uttryckt det: än skulle det bli så och än så med hänsyn till den statliga lönesättningen. Det förekom inte ett direktionssammanträde utan att vi hade lönefrågor att ta ställning till. Efter överenskommelsen mellan landstingens centrala lönenämnd och befattningshavarna har inte förnummits ett enda missljud, men väl har tjugotalet systrar för mig deklarerat sin absoluta tillfredsställelse med och sin glädje över det uppnådda resultatet. Och de ha,

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
så vitt jag har kunnat förstå det, inte drömt om att omedelbart komma tillbaka med önskemål om förhöjda löner. Efter den rekommendation, som herr Forslund nyss uttalade, är jag emellertid säker om att det på sina håll inte kommer att dröja länge, innan detta kommer att ske. Ty han uppmanade ju direkt till en ny aktion, och det skulle vara underligt, om man på personalhåll vore alldeles lomhörd för dylika signaler.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Forslund: Herr talman! Det är många som ha varit förvånade över mitt anförande, och jag skall be att få säga några ord med anledning av vad som här har yttrats mot mig.

Med anledning av vad den siste talaren yttrade ber jag att få starkt understryka, att jag inte ett ögonblick rekommenderar ryggande av något avtal. Jag är gammal fackföreningsman och anser, att avtal äro heliga ting. Men jag har aldrig delat den uppfattningen, att tredje man skall få blanda sig in på något område. Det är säkert bekant, att jag på sin tid var stark motståndare till att tredjemanssystemet skulle införas vid regleringen av förhållandena mellan olika intressegrupper. Striden om tredje man är nu avblåst, men den träder här återigen fram, märkvärdigt nog genom landstingsrepresentanternas åtgöranden.

När herr Krügel talar om att rygga avtal, så vill jag påminna om att ni själva, genom det förslag som här föreligger, ha ryggat landstingens avtal i vad gäller assistentsköterskorna. I utskottets förslag ha nämligen dessa sköterskor kommit att placeras en lönegrad högre än i det mellan landstingen och sjuksköterskeföreningen träffade avtalet. Det tala ni inte om. Herr J. B. Johansson talade mycket högt om att det här gäller att respektera den sakkunskap, som har tagit sig uttryck i det förhållandet, att ett avtal har träffats mellan de båda berörda parterna vid landstingen. Tro ni inte, att assistentsköterskorna vid städernas och landstingens sjukhus komma att säga: »Det var ju ingen av herrarna, som representera landstingen, som i riksdagen reagerade mot Kungl. Maj:ts och statsutskottets förslag att i fråga om oss rygga det träffade avtalet!»

Vad striden gäller är bara översköterskornas löneställning, eftersom även utskottets förslag innebär en lönegradsuppflyttning i likhet med Kungl. Maj:ts förslag för assistentsköterskorna vid statens sjukhus. Och då frågar jag: varför skall man bråka om den saken? Kan man inte i rättfärdighetens namn — jag har tillåtit mig att använda det ordet — ge dessa översköterskor, som ha en så stor uppgift sig anförtrodd, den lönegradsplacering, som all sakkunskap har ansett att de böra ha?

Herr J. B. Johansson ifrågasatte, om remissinstanserna haft kännedom om avtalet mellan landstingen och sjuksköterskeföreningen, när de avgåvo sina yttranden. Ja, herr Johansson, det ger åtskilligt av förklaringen till statsutskottets ställningstagande. I lönekommitténs betänkande läser man nämligen följande: »Vid kommitténs överläggningar med delegerade från svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet hava de delegerade bestämt avrätt från en placering av i statens tjänst anställda sjuksköterskor i högre lönegrader än dem, om vilka överenskommelse enligt vad ovan sagts träffats för tiden 1 januari 1947—31 december 1948 mellan landstingens centrala löne-nämnd och svensk sjuksköterskeförening.»

Man undrar verkligen, hur föredragningen i statsutskottet är beskaffad, när utskottets ordförande tydligen icke äger kännedom om denna sak utan ställer frågan: tro herrarna, att remissinstanserna visste om detta avtal? Saken finns ju belyst i den akt, som väl statsutskottet skulle ha granskat. Jag har allt

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
mer och mer blivit verkligt kritiskt inställd mot det nuvarande statsutskottets arbetsmetoder, och denna min inställning skärpes allt mer.

Och jag måste ju bli ännu mera kritisk på denna punkt, när jag hörde herr J. B. Johansson uttrycka sin förvåning över att jag talat om gamla saker, som enligt hans uppfattning inte hörde hit. Vad jag sade var, att löneställningen för de vid serafimerlasarettet anställda, som reglerades för tio år sedan, grundar sig på en viss princip. Detta finns behandlat i ett betänkande, som avgavs år 1936 och som lades till grund för den kungl. propositionen, där dåvarande ecklesiastikministern Engberg särskilt polemiserar mot dem, som vid det tillfället ville sätta lönerna för dessa befattningshavare lägre än som enligt hans mening var rimligt. Jag nämnde detta och tillade, att statsutskottets utlåtande i frågan, som jag tror hade numret 181 och som avgavs i maj månad 1937, refererar departementschefens uppfattning i saken, varpå utskottet något längre fram säger: »Emot vad departementschefen anfört rörande principerna för lönesättningen har utskottet intet att erinra.» Då förebrår mig statsutskottets ordförande för att jag talar om sådant, som inte hör hit. Jag vill säga, att om det ålegat mig som utskottsledamot att granska detta Kungl. Maj:ts förslag, så skulle jag ha ansett att det sekretariat icke fullgjort sin uppgift, som icke anmält de av mig nyss anförda förhållandena för utskottet.

Jag konstaterar bara, att det av mig anförda är klara papper, som styrka den ståndpunkt, som jag här förfäktat.

Min vän Gustaf Karlsson från Munkedal var förvånad över min ståndpunkt i denna fråga. Jag ber att få kvittera hans ord med att jag inte alls känner igen herr Karlsson från Munkedal i detta fall. Jag hade aldrig trott att han, med sitt revolutionära bohuslänska sinnelag, skulle kunna förfalla till så krassa arbetsgivarsynpunkter, som han här i dag har företrätt. Och jag skulle vilja uttala den önskan: måtte Gud bevara honom, så att han snart kan återfinna sig själv.

Herr Anderson i Arboga var litet missnöjd och påstod, att jag hade varit personlig, men han hann knappast uttala det ordet, förrän han gjorde en personlig anspelning mot mig, som innebar att jag inte hade några aktier i landstinget. Jag undrar, hur många av herrarna här voro landstingsmän första gången år 1910? Jag känner sedan dess de svenska landstingen och deras arbetssätt. Redan i unga år kom jag med i landstingsarbetet. Jag vet också, att landstingen ha fått uppgifter, som hålla på att växa dem över huvudet, och därför är jag för min del beredd att försöka intressera folk för att avlasta en del av dessa arbetsuppgifter från landstingen. Sjukvården kan enligt min mening inte längre vara en landstingens angelägenhet, utan den måste bli en statens angelägenhet. Jag rekommenderar herrarna att tänka på om det inte vore klokt, att en sådan ordning genomfördes.

Jag har bara velat säga detta i förbigående, för att man inte skall tro, att jag inte har någon erfarenhet när det gäller landstingens angelägenheter. Jag anser inte, att det här är fråga om att rygga avtal. Vad det gäller är, att sjuksköterskorna skola inplaceras i den löneskala, som bygges upp för statens tjänstemän. Det andra blanda vi oss inte i.

Herr Anderberg påtalade min anmärkning mot landstingens sätt att göra upp sin löneskala. Jag anser inte att det är riktigt, när man i denna löneskala placerar en kontorist en lönegrad högre än en assistentsköterska. Kontoristen behöver icke någon annan utbildning än att kunna skriva maskin och teckna stenografi. Några skolmeriter av annat slag krävas inte.

Distriktssköterskorna äro vidare placerade just i den lönegrad, som Kungl. Maj:t har föreslagit för översköterskor. Jag tog det exemplet, att en överskö-

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)

terska vid till exempel professor Olivecronas klinik skulle få 264 kronor mindre i fast lön än en distriktssköterska ute i Solna, och jag frågade: vilken motivering har man för det? Då svarade herr Anderberg, att en distriktssköterska har längre utbildning. Men hur är det i verkligheten? Jo, sedan hon tagit sin sköterskeexamen går hon igenom en ganska kort kurs för att skaffa den kompletterande utbildning, som hör ihop med distriktsskötersketjänsten, och sedan avancerar hon, utan att någonsin behöva tjänstgöra som assistentsköterska, till distriktssköterska. Anse ni, mina damer och herrar, att det är ett rättvist system? Jag för min del kan inte finna, att det råder någon rimlig proportion mellan lönen för en sådan distriktssköterska och lönen för en översköterska vid exempelvis professor Olivecronas klinik. Jag har för övrigt ett exempel på att en sköterska helt nyligen blev utnämnd till distriktssköterska, fastän hon för inte länge sedan gick ut från sjuksköterskeskolan, varefter hon hade kompletterat sin utbildning med den föreskrivna kursen på några månader. En översköterska måste ju däremot, sedan hon tagit examen, gå åtskilliga år såsom assistentsköterska i den lägre lönegraden.

Är detta någonting för staten att efterapa? Jag kan inte finna, att dessa exempel från landstingens verksamhet på sjukvårdens område ge belägg för att den är någonting heligt, så att den skulle kunna inverka på Sveriges riksdag i detta fall. Herr Anderberg har försvarat en del avvikelser från vad som föreslagits av den sakkunskap, som har utrett dessa lönefrågor, men jag får säga att den sakkunskapen enligt min bedömning väger tyngre än den argumentering, herr Anderberg här kunnat åstadkomma.

Sinnessjukvården här i landet har till största delen uppbyggts med statens medel och under statlig administration, under det att en del mindre sinnessjukhus höra under landstingen. Men även där äro nu herrar landstingsmän i färd med att sätta ned lönerna för 800 befattningshavare vid statens sinnessjukhus i förhållande till vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Och då måste jag fråga mig: ha landstingsmännen verkligen lyckats åstadkomma en så utomordentligt sakkunnig prövning, att den går utanpå den bedömning, som verkställts av statens beredande myndighet i detta fall? Jag tror det inte, och jag kommer aldrig att tro det, ty jag känner landstingen och landstingsmännens möjligheter att bedöma dessa saker.

Man begår också en orättvisa i det hänseendet, att man helt enkelt bryter sönder den likhet i fråga om löneställningen för män och kvinnor i översköterske- och överskötersketjänsterna, som efter många mödor och besvär kunnat åstadkommas. Lönekommittén har föreslagit, att dessa översköterskor skulle placeras i 9:e lönegraden och alltså komma i jämbredd med översköterarna, men då äro herrar landstingsmän omedelbart sakkunniga och korsa över det förslaget.

Höjdpunkten i det hela uppnås i mitt tycke när det gäller översköterskan och sjuksköterskan vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte. Översköterskan skall naturligtvis inte placeras i lönegraden A 9, såsom Kungl. Maj:t har föreslagit, utan i lönegraden A 8. Och sjuksköterskan, som föreslagits bli uppflyttad en lönegrad, skall inte få någon uppflyttning alls. Någon motion i saken föreligger inte, men herrarna i statsutskottet bestämma, utan att i betänkandet anföra ett ord till motivering, att denna sjuksköterska inte skall få den av Kungl. Maj:t föreslagna lönegradsuppflyttningen.

Och grunden till allt detta är, som socialministern sade, denna sammanväring, som har skett bland herrar landstingsmän. Den har lett till att man också givit sig in på dessa områden och trott, att man behärskar dem. Men var och en, som har litet hum om de här sakerna, måste väl ändå erkänna, att man här har tagit sig för att bedöma saker och ting, som det inte ligger inom räckhåll för landstingsmännen att bilda sig en uppfattning om.

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)

Herr Ander om i Arloga ville ge rikspubliken det rådet, att när det här avtalet med landstingen utgår och ett för befattningshavarna förmånligare avtal eventuellt träffas, så kan man se till att någon i riksdagen motionerar om motsvarande förbättringar för befattningshavarna vid statens sjukhus. Jag skulle vilja fråga: när blev den ordningen fastslagen?

Nu förstår jag, att det finns en majoritet för bifall till utskottets förslag. Jag har inte mycket att tillägga. Kanske det i alla fall tillåtes mig att slutligen säga — eftersom det påstås att jag är ganska hänsynslös, något som jag vill vara, så snart det är fråga om att bekämpa en orättfärdighet — att jag är förvånad över att i dag möta mina partikamrater på den linje, som företrädes av landstingssammansvärjningen.

Ordet lämnades härefter för kort genmäle till herr **Johansson, Johan Bernhard**, som yttrade: Herr talman! Det må naturligen vara herr Forslund fullt tillåtet att i sådana mästrand tonarter, som han här använt, gå till rätta med dem, som kritiserat hans anförande, men han skall inte klandra det som är rätt och riktigt.

Jag tillät mig i mitt första anförande framställa en undran, huruvida remissinstanserna verkligen hade fått del av kollektivavtalets innehåll och de omständigheter, som påverkat förhållandena mellan statens och landstingens lönesättningar, och det är en fullt tillåten undran.

Herr Forslund menade, att jag inte bort framföra något klander för att man i debatten indragit sådant som är gammalt och inte hör hit. Ja, det är fullt berättigat att framställa ett dylikt klander. Här har t. ex. herr Oscar Olsson talat om att landstingen nu ångrat sina tidigare gärningar, efter det landstingen nu gått med på en lönesättning, som han själv i sin reservation skänker ett erkännande.

Fröken Ebon Andersson var förvånad över att enhetligheten plötsligt blivit så viktig för landstingsmännen. Tanken på en enhetlig lönesättning är ingalunda ny. Den kommer fram redan i direktiven för den kungl. kommitténs arbete.

När herr Forslund till slut betygar sin ovilja mot att tredje man inkallas vid avgörandet av dessa frågor, är jag helt på herr Forslunds sida. Men det är genom ett riksdagsbeslut i den ordning, som herr Forslund förordar, som tredje man inkallas i det avtal, som dock berör 85 procent av befattningshavarna.

Herr **Öhman**: Herr talman! När man suttit och hört på denna debatt, kan man inte undgå att konstatera, att situationen i kammaren, åtminstone för mig som är relativt nykommen, ter sig tämligen ovanlig, för att inte säga förvirrande. Här föreligger en högerreservation, som stödjer regeringsförslaget mot en socialdemokratisk utskottsmajoritet. Och situationen blir ju inte mera vanlig, när jag nu säger, att jag för min del i den kommande voteringen kommer att stödja högerreservationen.

Nu har ju socialministern förklarat, att orsaken till detta förvirrade läge är att söka i det förhållandet, att här dykt upp ett alldeles nytt parti, som han kallade för »landstingspartiet». Jag måste emellertid säga, att när jag tar ståndpunkt till denna fråga och stödjer den reservation, som fröken Ebon Andersson avgivit, gör jag det utifrån helt sakliga synpunkter. Jag anser nämligen att 537 kronor i månaden för en avdelningssköterska ingalunda kan anses vara för mycket betalt i dessa dyrtider, som vi nu genomleva. Hon utför ett arbete, som för det första fordrar en tämligen lång utbildningstid och som för det andra är mycket ansvarsfullt. Myndigheterna ha all anledning att uppskatta detta arbete och att betala det så bra som det är möjligt. Därtill kom-

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)

mer att sjuksköterskorna tillhöra de få befattningshavargrupper här i landet, som ännu inte fått en lagstadgad åtta timmars arbetsdag, utan för vilka arbetsdagen ofta blir både nio och tio timmar och ibland ännu längre. Jag tror att de herrar, som dikterat »landstingspartiets» mening, ännu hålla fast vid den, tillåt mig säga, antikverade uppfattningen, att sjuksysterarbetet icke skall betraktas såsom ett yrke i vanlig ordning utan såsom ett kall, således såsom något slags barmhärtighetstjänst, och att de som utöva detta kall därför kunna av vederbörande myndigheter och sjukhusinrättningar betalas på ett tämligen godtyckligt sätt.

Det hävdas från utskottsmajoritetens sida, att bristen på sjuksköterskor icke har något som helst samband med lönefrågan. Detta är väl ändå ett något löst påstående, för vilket man icke kan leverera några som helst bevis. Det är ju ändå ganska naturligt att med en bättre betalning för sjukhuspersonalen tillströmningen av sökande till sådana tjänster skulle öka ganska avsevärt. Jag tror inte vi bli i stånd att klara de svårigheter, som komma att uppstå i samband med genomförandet av den allmänna fria sjukvården, om vi inte i fråga om såväl utbildning som lönesättning för sjukhuspersonalen komma till något liberalare ståndpunkter än vi för närvarande intaga till dessa viktiga frågor.

Någon talare sade visst, att det vore en stor olycka, om riksdagen skulle fatta ett annat beslut än det som kommit till uttryck i det avtal, som träffats mellan landstingsförbundet och Svensk sjuksköterskeförening. Jag vet nu inte vad olyckan egentligen skulle bestå i. Det kan väl ändå inte vara meningen, att vi skola få en sådan ordning, att landstingsförbundets lönenämnd först träffar en överenskommelse med sköterskeföreningen och att man sedan från samma håll söker påtvinga riksdagen den mening, som man har inom landstingsförbundets lönenämnd.

Statsutskottets ordförande herr J. B. Johansson, ställde mycket indignerat frågan: skall staten verkligen besluta vad landstingen skola betala till sin sjukvårdspersonal? Nej, men så är ju heller icke fallet, herr J. B. Johansson, utan det är ju i detta fall landstingsförbundet som vill diktera vad staten skall betala till vid statens sjukhus anställd sjukvårdspersonal. Så ligger det ju faktiskt till och icke såsom herr J. B. Johansson sökt måla läget, nämligen att statsmakterna skulle diktera landstingsförbundets lönesättning.

Herr Anderson i Arboga har framhållit, att vi borde ta hänsyn till den mycket stora expertis och sakkunskap, som finns inom landstingen, när vi ta ställning och fatta vårt beslut i denna fråga. Jag måste säga, att den sakkunskap man har till sitt förfogande, när det gäller lönesättningen för sjukhuspersonalen, vill jag för min del inte ge så värst mycket för. Om man på det hållet inte varit så småsnål i lönesättningen, tror jag vi hade sluppit det hart när katastrofala läge i fråga om rekryteringen till våra sjukhus, som vi för närvarande stå i.

Jag vill sluta med att upprepa, att förutsättningen för att vi skola komma till rätta med förhållandena på detta område är en liberalare inställning till sjukvårdspersonalens berättigade lönekrav, och det är, herr talman, med den motiveringen som jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Wagnsson**: Herr talman! Debatten har pågått ganska länge, och argumenten för och emot ha ingående redovisats. Jag skulle kunnat inskränka mig till att deklarerat min anslutning till de synpunkter, som fröken Ebon Andersson i början av debatten anförde, men då flera talare, bl. a. statsutskottets ärade ordförande och herr Krügel, tyckas utgå från att landstingsförbundets avtal med sjuksköterskorna skall bli bestående för lång tid framåt och vara

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.) norrnigivande för statens lönesättning, har jag funnit det angeläget att understryka, att jag anser, att herr Forslund bedömt denna fråga på ett mera realistiskt sätt.

Sedan sakkunniga instanser funnit en högre löneställning än den, som statsutskottet nu förordar, motiverad, synes det mig orimligt, att staten fixerar en lägre löneställning endast eller huvudsakligast av hänsyn till landstingens löneavtal. Detta har ju varit det viktigaste argument, som framförts här i kammaren. Det skulle med andra ord innebära, att staten skall för denna grupp befattningshavare tillämpa andra än de vanliga löneprinciperna för att inte landstingens avtal skall överbjudas.

Min ärade vän herr Iwar Anderson i Arboga uttalade sig öppet på denna punkt. Han förklarade att sjuksköterskornas organisation, som enligt hans mening och också enligt min är den sjuksköterskorna främst ha att lita till, får försöka åstadkomma ett bättre avtal med landstingen år 1949. Sedan kan det, sade herr Iwar Anderson, motioneras i riksdagen om att också de 15 procenten statsanställda sjuksköterskor få en motsvarande löneförbättring. Staten skulle alltså enligt herr Iwar Anderson inte längre vara någon mönsterarbetsgivare. Den skulle i stället i sina avtal vara någon Trascapatrullo, som alltid kommer litet efteråt och kanske i vissa fall — såsom i detta fall, när det gäller att få en lämplig rekrytering — till och med för sent.

Det ligger då, förefaller det mig, mycket mera i herr Forslunds jämförelse med järnvägsmännens avtalsförhandlingar. Denna jämförelse ligger ju också särskilt nära till hands, eftersom det var en järnvägstjänsteman, herr Anderberg, som först och allra ivrigast uppträdde såsom talesman för landstingen. Herr Anderberg har ju tidigare varit anställd vid en enskild järnväg och var då medlem av en organisation, som var ansluten till det dåvarande Daco. Om herr Anderberg, när löneförslag förelågo i riksdagen, som avsågo förbättrade löner för personalen vid statens järnvägar, såsom talesman för de enskilda järnvägarna stått upp och sagt, att han för sin del inte ville vara med om att förbättra denna personals förhållanden, förrän järnvägspersonalen vid de enskilda järnvägarna nått motsvarande löneförbättring, men att han gärna kunde vara med om att i riksdagen motionera om att också statsbanornas personal skulle få motsvarande tillägg, därest järnvägsmannaförbundet kunde pressa upp lönerna för personalen vid de enskilda järnvägarna, skulle herr Anderberg ha uppträtt precis efter den norm, efter vilken han under instämmanden från flera håll här i dag uppträtt. Jag tror inte att en sådan lönetaktik är den riktiga.

Denna debatt har säkert lärt sjuksköterskorna, att de ha att vid avtalets utgång år 1948 söka få till stånd ett bättre avtal med landstingen. Om den grupp här i kammaren ur olika partier, som statsrådet Möller kallade för »landstingspartiet», i denna fråga hembär en voteringsseger, är jag övertygad om att det blir en pyrrhusseger. Sjuksköterskorna kunna räkna med stöd från den i T. C. O. samlade tjänstemannarörelsen, när det gäller att driva igenom sina lönekrav, och jag vill tillägga, att de ju fått ett alldeles extra stöd genom det sätt, på vilket statsutskottet handlagt denna fråga.

Jag ber, herr talman, att få meddela, att jag i första hand är beredd att stödja fröken Ebon Anderssons reservation, men då jag utgår från att huvudvoteringen kommer att stå mellan Kungl. Maj:ts förslag och utskottets förslag, kommer jag att rösta för Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Sundberg: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att argumentera för den ena eller andra linjen i denna fråga, ty jag skulle tro att det inte går att uppmobilisera ytterligare argument utöver i debatten redan framkomna,

Ang. löncställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
och därför skulle en argumentering från min sida endast betyda ett återupp-
repande av vad som här redan är sagt.

Jag känner emellertid ett behov att vid detta tillfälle ge till känna, att jag anser Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga vara det mest rättvisa och lämpliga. När man som jag för egen del och för mina familjemedlemmars del åtskilliga gånger nödgats anlita de offentliga sjukvårdsanstalterna och därvid kunnat konstatera i vilken hög grad ambition, kunnighet och uppoffring synas vara genomgående drag hos vår sjuksköterskekår, måste det ur min synpunkt finnas starka skäl, om man skall kunna placera de statens sjuksköterskor, varom här är fråga, i en lägre löneklass än de statens befattningshavare, som äro i lönehänseende med dem jämställda.

Jag finner inte att sådana skäl i detta sammanhang anförts, och därför ber jag, herr talman, att få ansluta mig till den av herr Oscar Olsson m. fl. av-
givna reservationen.

Häri instämde herrar *Herlitz, Wehtje och Arrhén.*

Herr **Krügel**: Herr talman! Endast ett par ord i anledning av herr Öhmans och ett par andra talares inlägg.

Herr Öhman framhöll, att situationen var en smula förvirrad, och jag kan ge honom rätt i denna synpunkt. I varje fall var det någonting för mig oväntat att finna honom och fröken Ebon Andersson vandra hand i hand i ett ärende. Nu få vi väl anse det passerade som en tillfällig förbindelse och att herr Öhman bär ansvaret för den.

Herr Öhman sade beträffande lönesättningen, att vi borde unna sjuksyst-rarna en lön på 537 kronor i månaden. Ja, herr Öhman, det är alldeles riktigt, men det är inte det diskussionen i dag rör sig om, utan det är om frågan huruvida vi skola bevara ett ingånget avtal till avtalstidens slut eller inte. Det är inte från vår sida ett poängterande av att reservanterna vilja ge 25 kronor mera i lön än utskottet, utan det är fråga om någonting helt annat.

Sedan sade herr Forslund, att han betraktar varje ingånget avtal såsom heligt. Det var ett vackert drag, något som jag gärna vill ansluta mig till. Men så i nästa momang kallade han det för en sammansvärjning, när vi vilja slå vakt om ett avtal. Logiken i detta resonemang kan inte jag tillägna mig, men det kanske jag kan få undervisning om i nästa inlägg av herr Forslund.

Vidare införde herr Forslund i detta sammanhang begreppet tredje man, och han syftade då, såvitt jag kunde förstå, främst på oss, som opponera gentemot den inställning han själv har. Men äro vi inte här allesamman »tredje man», och inte bara de s. k. landstingsmännen. Jag har svårt att föreställa mig, att vi ha någon olika ställning i förhållande till varandra i denna kam-mare. Vi ha väl samma rätt att resonera i vilken fråga som helst, och därför är det onödigt att påstå, att en viss grupp, därför att den intar en viss hållning, talar på tredje mans vägnar. Jag för min del talar på mina egna vägnar och på mina kommittenters vägnar, och det anser jag mig ha full och obesku-ren rätt till.

Statsrådet Möller var orolig för rekryteringen, och i den oron är inte stats-rådet ensam. Vi, som arbeta inom sjukvården, ha under de närmast gångna åren varit mycket bekymrade på denna punkt. Gång efter annan ha svårigheter anmält sig, när det gällt att hålla betjäningen fulltalig och att kunna ta hand om det klientel, som måst anlita sjukhusen, och särskilt svårt har det varit under semestertiden på sommaren. Jag vill dock säga, att det i detta av-seende yppat sig en viss lättnad, men denna lättnad har inte inträtt först sedan det blev klart för personalen, att den skulle få en högre löneställning, utan

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.) den kom till synes redan i somras, då hela denna fråga ännu låg i vida fältet. Såsom ett belägg för att mitt bedömande är riktigt, kan jag nämna, att vi på det centrallasarett, där jag är verksam, ha en sjuksköterskeskola med plats för 150 elever. Alla dessa platser ha tidigare inte kunnat besättas. I höstas fingo vi emellertid flera anmälda till kurserna än vi kunde ta emot. Det måste tyda på att det skett en omsvängning. Var vi skola söka orsaken därtill, vet jag inte, men jag tror i likhet med vad de sakkunniga i sitt betänkande i detta ärende uttalat, att vi inte kunna söka den i den förmånligare lönesättningen, i varje fall inte uteslutande däri, utan i helt andra förhållanden.

Jag tror således att vi i detta avseende med förtröstan kunna se fram mot de kommande årens utveckling, även om vi se den mot bakgrunden av den utbyggnad av våra sjukvårdsanstalter, som vi ha att vänta, när möjligheterna på byggnadsmarknaden lätta och det program, som föreligger, kan förverkligas.

Herr Sundberg sade några mycket hjärtliga ord om våra sjuksköterskor och att han alltid, när behovet påkallat det, blivit väl omhändertagen på våra sjukhus. Ja, herr Sundberg, det ha vi nog litet var. På denna punkt ha vi icke några delade meningar. Det finns inga så förtjusande människor i sitt sysslande som sjukvårdspersonalen. Det är jag den förste att erkänna, men jag tycker ändå inte att det är argument, lämpliga i en lönefråga.

Jag har, herr talman, fortfarande samma inställning som förut.

Herr **Forslund**: Herr talman! Endast ett par ord till herr Krügel. Han talade om att vi stå i begrepp att bryta ett avtal. Det förefaller som om herr Krügel skulle befinna sig hemma i Örebro län och där tala till landstingsmännen och glömma att det är Sveriges riksdag som är samlad. Sveriges riksdag har inte något avtal, utan det är här fråga om att besluta en lönesättning för i statens tjänst anställd personal. Förstår inte herr Krügel detta?

Herr **Öhman**: Herr talman! Den fråga, vi nu skola avgöra, handlar icke om huruvida ett ingånget avtal mellan landstingsförbundet och landstingens sjukhuspersonal skall gälla eller inte, utan den handlar om huruvida riksdagen skall vara bunden i sitt beslut beträffande de anställda vid statens sjukhus av ett avtal ingånget mellan landstingsförbundet och landstingens sjukhuspersonal. Om detta sedan skulle medföra sådana konsekvenser, att också landstingens sjukhuspersonal skulle få lättare att tilltvinga sig litet högre löner, tycker jag icke att därmed någon skada skett.

Herr **Anderberg**: Herr talman! Herr Wagnssons yttrande föranleder mig att säga ett par ord.

Herr Wagnsson riktade ett personligt angrepp mot mig för mitt ställningstagande till denna fråga, och han gjorde vissa jämförelser, som anspelade på den tjänst jag tidigare innehåft.

Jag vill säga herr Wagnsson, att jag i denna fråga handlar såsom representant för en stor grupp medborgare, nämligen de människor, som bo i det län jag representerar och vilkas intressen och synpunkter jag har att företräda. Min ställning som tjänsteman har intet som helst samband med mitt ståndpunktstagande, när det gäller denna lönesättning för sjukhuspersonalen, utan jag har funnit, att det allmänna går före det privata.

Vad som under debatten framkommit har icke förändrat min inställning till själva sakfrågan. Det står fortfarande tydligt och klart för mig, att denna överenskommelse, som har träffats mellan landstingsförbundet och sköterskeföreningen, har skett under fullt fria former, och vi få hoppas, att det hä-

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)
danefter blir vanligt att staten förhandlingsmässigt tar upp lönefrågorna med vederbörande centralorganisationer, vilket jag tror skulle vara till båtnad för båda parterna.

Jag vidhåller, herr talman, mitt tidigare yrkande om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Ericson, Frans: Herr talman! Då jag tillhör den så förkättrade landstingsgruppen kan jag inte underlåta att säga ett par ord i denna fråga.

Jag beklagar djupt, att landstingens talesmän här i riksdagen rent av förhånats, när de velat tillvarataga landstingens intressen. Jag skulle vilja fråga såväl statsrådet Möller som herr Forsslund m. fl., om det kan bevisas, att landstingsrepresentanterna i något avseende förfäktat linjer, som varit skadliga för landet såsom sådant. Jag tror att de i sin verksamhet tagit initiativ på sjukvårdsväsendets område, till vilka Kungl. Maj:t icke kan uppvisa någon motsvarighet.

Man får inte tro, att de som nu ansett sig böra gå på utskottets linje betrakta sjuksköterskornas verksamhet såsom mindre värdefull än de göra, som förfäkta den andra linjen. Jag vill till herr Wagnsson säga, att jag i trettiofem år tillhört ett landsting och mycket väl känner till den lönepolitik, som där förts under hela denna tid, och jag vågar säga, att vi på bästa sätt sökt ordna förhållandena för våra sjuksköterskor — detta långt innan herr Wagnsson var med om att delta i detta arbete. Även om vi inte stå här och skära pipor i vassen, därför att vi ha sjuksköterskor på våra läktare, ha vi samma höga uppskattning av de värdefulla tjänster, som dessa sjuksköterskor göra oss, som talesmännen för den andra linjen.

Jag vill bara meddela, att jag kommer att rösta för utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Oscar Olsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i fröken Anderssons och herr Holmströms vid utlåtandet fogade reservation; samt 4:o), av herr *Wistrand*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i utskottets motivering, att i första stycket å s. 20 i det tryckta utlåtandet näst före den sista meningen gjordes följande tillägg: »Dessutom föreslår utskottet, att översköterskor och barnmorskor vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet böra med hänsyn till dessa sjukhus speciella karaktär placeras en lönegrad högre än samma slags befattningshavare vid andra sjukhus.»

Sedermåra gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i herr Oscar Olssons m. fl. reservation, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 12 punkten b), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. löneställningen för viss statsanställd sjukvårdspersonal m. m. (Forts.)

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Oscar Olsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 53.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna c) och d).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Danielson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 87, angående befrielse för sysslomannen vid Sundby sjukhus A. Nordfeldt från viss skadeståndsskyldighet till kronan; och

nr 88, angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1947/48 till allmänna indragningsstaten, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om befrielse
från bilskatt
för vissa bilar
m. m.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av väckta motioner om rätt för städer, köpingar och municipalsamhällen att erhålla befrielse från eller nedsättning av bilskatt för vissa bilar.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, I: 90 av herr *Karl Johanson* och II: 161 av herr *Gavelin* m. fl., hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan ändring av automobilskatteförordningen, att städer, köpingar och municipalsamhällen erhöles befrielse, eller nedsättning, av bilskatt för bilar, som uteslutande användes för gatuväsendets räkning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 90 av herr *Karl Johanson* och II: 161 av herr *Gavelin* m. fl., om rätt för städer, köpingar och municipalsamhällen att erhålla befrielse från eller nedsättning av bilskatt för vissa bilar, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Johanson, Karl: För att inte kammarens ledamöter skola få den uppfattningen, att vi ha motionerat bara för att vi skulle framföra en motion, vill jag meddela, att vi inte alls äro nöjda med det utlåtande som bevillningsutskottet här kommit till. Både jag och mina medmotionärer anse nämligen, att det finns mycket goda skäl för den motion vi ha framfört och att man bör försöka att på allt sätt minska skatterna för i all synnerhet municipalsamhällena. Municipalsamhällena ha ju en särskild skatt, som kan bli ganska hög. I ett fall uppgår den till 4 kronor, och det municipalsamhället tillhör

Om befrielse från bilskatt för vissa bilar m. m. (Forts.)

ändå inte de minsta utan har nära 14 000 skattekrönor. Det finns municipalsamhällena med en skatt på 3 kronor, som ha ett underlag på inte mindre än 50 000 skattekrönor. Det kan naturligtvis anföras, att det finns andra sätt att minska skatterna, och jag är fullt på det klara med att det är riktigt, men municipalsamhällena ha det ganska besvärligt, och man skulle kunna försöka att på något sätt hjälpa dem att hålla skatterna nere.

Det är givetvis alldeles meningslöst att här försöka ställa något yrkande, då bevillningsutskottet är enhälligt, men jag har i alla fall inte velat underlåta att med några korta ord meddela kammaren, att det föreligger starka skäl för bifall till motionen. Som saken ligger har jag, herr talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 8, i anledning av väckt motion om sådan ändring av förordningen angående försäljning av rusdrycker, att maximeringen av inköp av spritdrycker försöksvis upphäves vid vissa utminuteringsställen;

nr 9, i anledning av väckt motion om sådan ändring av rusdrycksförsäljningsförordningen att vid olaga försäljning av rusdrycker såväl säljare som köpare underkastas straff;

nr 10, i anledning av väckt motion angående ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m.; samt

nr 11, i anledning av väckt motion om viss ändring av 45 § fjärde stycket i kommunalskattelagen.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i strafflagen.

*Ang. vissa
ändringar i
strafflagen.*

Genom en den 17 januari 1947 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 20, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i strafflagen.

Ifrågavarande lagförslag, som ägde samband med antagandet av den nya rättegångsbalken, innehöll provisoriska straffbestämmelser för part som vid förhör under sanningsförsäkran avgäve osann utsaga, för den som obehörigen gäve sig ut för advokat och för den som överträdde föreskrift vilken offentlig myndighet med stöd av 27 kap. 15 § nya rättegångsbalken meddelat för säkerställande av utredning om brott.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget — måtte för sin del antaga i utlåtandet infört förslag till lag om ändring i strafflagen.

Ang. vissa ändringar i strafflagen. (Forts.)

Herr **Branting**: Herr talman! Jag vill tillåta mig några kommentarer till första lagutskottets utlåtande i detta ärende.

Som kammaren behagade finna föreslås här bland annat det tillägget till 24 § i 10 kap. strafflagen, att den som obehörigen giver sig ut för advokat dömes till böter. Enligt nya rättegångsbalken skall advokattiteln vara förbehållen den som är ledamot av ett advokatsamfund, vars beskaffenhet också regleras i rättegångsbalken. Det synes mig, herr talman, angeläget att påpeka, att innebörden i den nu införda bestämmelsen liksom i hela den nya organisationsformen är att skapa en ordning till skydd för allmänheten. Det är alltså för att säkerställa allmänheten gent emot mindre pålitlig rättshjälp, erbjuden av mer eller mindre diskutabla rättegångsbiträden, som denna bestämmelse skall införas. Allmänheten skall kunna lita på att personer som yrkesmässigt utöva advokatverksamhet också uppfylla vissa fordringar. Det är således här icke fråga om att gynna några vissa kårintressen, utan ett allmänt intresse.

Tyvärr är enligt min mening den nya ordningen icke tillräckligt betryggande, men den är i alla fall ett steg i rätt riktning. När man nu emellertid har ansett sig böra på detta sätt stävja missbruk av advokattiteln, skulle jag vilja påpeka också en annan sak, som berör allmänhetens intressen. Jag syftar på det mycket utbredda missbruk som förekommer av ordet *rättshjälp*. Annonsspaltorna visa för var och en, hur allmänheten för närvarande lockas med allehanda erbjudanden om billig rättshjälp, säker och effektiv rättshjälp och dylikt. Firmor som ingalunda drivas av advokater eller rättsbildade personer reklamera sig själva som rättshjälpsbyråer eller rättshjälpskontor eller någonting dylikt, varigenom man naturligtvis riskerar sammanblandning med de av kommunerna inrättade rättshjälpsanstalterna. Jag menar alltså att ordet rättshjälp icke borde få användas så som sker, lika litet som det väl är tillåtet för allehanda kvacksalvare att annonsera om läkarhjälp.

Eftersom i propositionen och alltså också i utskottsutlåtandet ha sammanförts bestämmelser, som icke ha något inbördes sammanhang med varandra, så kanske jag också kan få säga några ord om den nu föreslagna nya bestämmelsen i strafflagens 13 kap. 7 § angående ansvar för part, som vid partsförhör under sanningsförsäkran avgiver osann partsutsaga. Det förtjänar understrykas, att det här är fråga om någonting alldeles nytt. Parterna skola icke längre få stå och tala osanning inför rätta, såsom det tyvärr hittills ganska ofta har förekommit i svensk civilprocess. Det kanske tar någon tid, innan svenska folket kommer underfund med denna moderna anordning. Naturligtvis är det ofrånkomligt, att den nya rättegångsregeln sanktioneras även av en straffbestämmelse. Men jag har för min del det intrycket, att det verkar i strängaste laget, när uppräknigen av ifrågakommande straff börjar med maximum två års straffarbete. Man får ju komma ihåg, att vi här beträda alldeles nya vägar och att en viss försiktighet är väl motiverad. Det är otvivelsaktigt en förbättring av propositionen att, såsom utskottet föreslagit, tillägga en bestämmelse om det fall att parten frivilligt återkallar den falska utsagan. Emellertid, herr talman, bör enligt min syn på saken icke straffsanktionen vara det väsentliga, när det nu gäller att få fram sanningsenliga partsutsagor inför rätta. Därvid bör i stället partsförhöret, verkställt direkt av motpartens advokat, vara den metod som leder till målet. Det är den, som sedan länge har tillämpats inför anglosaxiska domstolar och som också står i överensstämmelse med andan i den nya rättegångsreformen.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utsträckt tillämpning av lagen den 4 juni 1943 (nr 274) om förlängd giltighetstid för ränte- och utdelningskuponger, m. m.;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage; samt

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner om utredning angående den statliga folkpensionens kombinerande med företagspension.

Ang. folkpensionens kombinerande med företagspension.

Andra lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 206 i första kammaren av herr *Johannesson* och nr 305 i andra kammaren av herrar *Sköldin* och *Petterson* i Degerfors.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning om möjligheten att kombinera den statliga folkpensionen med företagspension i syfte att tillförsäkra de anställda högre och tidigare pensioner.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr Hage: Herr talman! Jag var av bortresa förhindrad att närvara vid utformningen av det föreliggande utskottsutlåtandet. Om jag hade varit närvarande, hade jag naturligtvis gått på samma linje som utskottet, ty denna fråga faller ju nu under behandling av en utredningskommitté med nio medlemmar, som naturligtvis även kommer att få i uppdrag att undersöka möjligheten att åstadkomma pensionering för anställda i enskild tjänst.

Men om jag hade varit närvarande i utskottet vid behandlingen av detta avstyrkande utlåtande, hade jag åtminstone försökt få betonat, att denna fråga har blivit *försenad* och *fördröjd* på ett orimligt sätt, och jag skulle ha påyrkat att utskottet på något sätt givit till känna, att denna fråga fortast möjligt bör komma under riksdagens behandling. Det framgår ju nämligen av utskottsutlåtandet, att denna sak har varit föremål för riksdagens och statsmakternas uppmärksamhet ända sedan år 1925, alltså i 22 år, utan att det gjorts något annat i denna viktiga angelägenhet än en del utredningar och diskussioner fram och tillbaka. När man försökt en linje, har den avstyrkts, och så har saken hamnat på hyllan någonstans i departementet.

Jag måste säga, att denna sak har en så oerhört stor betydelse för stora delar av landets befolkning, nämligen för personer i enskild tjänst, att det hade varit önskvärt att denna fråga kunnat framföras för riksdagen inom rimligare tid. Det är naturligtvis sant, som utskottet påpekar, att dessa människors ställning har blivit något bättre genom den där tusenlappen till ensamma personer och 1 600 kronor till familjer, som beviljades av förra årets riksdag. Men en stor del av dessa människor i enskild tjänst, framför allt arbetare, resonera på det sättet: varför skola inte statsmakterna vara intresserade av att åstad-

Ang. folkpensionens kombinerande med företagspension. (Forts.)
komma en pensionering med bidrag från oss och eventuellt från arbetsgivarna på samma sätt som sedan långa, långa tider ordnats för statens och kommunernas befattningshavare? Varför skola vi ställas åt sidan? Vi göra en lika stor och betydelsefull insats i det allmännas verksamhet och överhuvud taget i landets produktionsliv som de, som äro anställda i statens och kommunernas tjänst. Varför görs det inte någonting för att trygga vår ålderdom genom en företagspensionering, när nu saken faktiskt varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet ända sedan 1925?

Jag skulle gärna ha velat, att utskottet från dessa utgångspunkter hade skrivit någonting om att utskottet nu förväntar, att exempelvis till nästa års riksdag det äntligen blir framlagt ett förslag i denna fråga. Nu kan jag ju icke göra något särskilt yrkande, men jag har velat belysa, hur sorgligt denna fråga har blivit *misskött* från statsmakternas sida.

Jag ber emellertid, som saken nu ligger, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Om indexreglering av folkpensionerna.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående indexreglering av folkpensionerna m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 169, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Senander* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast inför riksdagen framlägga förslag till indexreglering av folkpensioner m. m., avsedd att tillämpas i samband med ikraftträdandet av den nya folkpensionslagen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fröken *Osvald* och herr *Jacobsson* i *Igelsbo*, vilka av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande indexreglering av folkpensionerna, avsedd att träda i kraft om levnadskostnaderna stege.

Herr Norling: Herr talman! Utskottet har i det utlåtande som här föreligger i anledning av en motion av herr *Senander* m. fl. i andra kammaren uttalat, att de skäl, som vid förra riksdagen anfördes mot indexreglering av folkpensionerna, alltjämt äga giltighet. Man bygger då på socialvårdskommitténs huvudmotivering för avstyrkande, nämligen att penningpolitiska skäl tala för att man icke bör gå in för en sådan reglering.

Statsmakterna ha i det förgångna visat en anmärkningsvärd kallsinnighet mot åldringarna. Även om den nu antagna lagen innehåller förbättringar för de gamla, så ha dessa förut varit utsatta för så många besvikelser, att det är ganska naturligt, att de frukta att den nya lagen om folkpension ej skall ge vad de vänta sig, om man ej på laglig väg inför bestämmelser om kompensation för kommande dyrtid. Folkpensionerna fingo släpa efter ganska länge, när det gällde kompensation för dyrtiden. Trots att den blygsamma pension som fastställdes 1937 undergick en ständig köpkraftsminskning, fingo folkpensionärerna icke någon kompensation för de stegrade levnadskostnaderna förr än stegringen uppnått 27 enheter, och då fingo folkpensionärerna 16,5 procent. Därför kan det anses märkvärdigt, att statsfinanseilla och penningpolitiska skäl skola

Om indexreglering av folkpensionerna. (Forts.)

vara avgörande, när det gäller att understödja dessa pensionärer, som befinna sig vid existensminimum.

Jag kan inte heller förstå de principiella invändningar, som göras från utskottets sida mot en indexreglering av folkpensionerna. Varför har riksdagen gått med på att indexreglera statstjänarnas löner och pensioner? Dessa löner äro indexreglerade i statstjänarnas avlönings- och pensionsreglementen, och man har där inskrivit, efter vilka grunder dessa rörliga tillägg skola utgå. Man undrar då, varför man inte kan göra på liknande sätt, när det gäller folkpensionärernas pensioner.

Man har inte haft någonting att invända mot att statstjänarnas pensioner skola skyddas mot penningvärdets fall. Jag antar att man på samma grunder också kan besluta om indexreglering av folkpensionerna. I Danmark äro folkpensionerna indexreglerade.

Inom utskottet har avgivits en reservation av fröken Osvald och herr Jacobsen i Igelsbo, där det hemställs om en utredning om indexreglering av folkpensionerna. För min del anser jag, att en sådan utredning i själva verket är onödig, då man har styrkts i den uppfattningen, att det är nödvändigt för folkpensionärerna, att deras standard icke sänkes under den nu beslutade gränsen, som motsvarar existensminimum, men jag vill dock, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr Andersson, Elon: Herr talman! Jag vill inte taga upp någon stor debatt i denna fråga, men innehållet i utskottets utlåtande ger mig anledning till ett par reflexioner.

Utskottet säger, som den föregående ärade talaren erinrade om, att de skäl som i fjol anfördes mot indexreglering alltjämt äga giltighet. Utskottet hänförde sig i fjol bland annat till ett yttrande av bankofullmäktige, vari bankofullmäktige uttalade sin tveksamhet mot hela systemet med indexreglerade inkomster och förklarade, att redan systemets nuvarande omfattning innebär så påtagliga risker, att det kan vara nödvändigt att ompröva den hittillsvarande ordningen med indexreglerade inkomster.

Jag skulle vilja påpeka, att sedan dess har en omprövning ägt rum, och den har resulterat i att det förutvarande systemet med indexreglerade inkomster alltjämt bibehållits. De nya lönerreglementena för statstjänare innehålla alltjämt en bestämmelse om indexreglering i händelse av prisstegring, d. v. s. fallande penningvärde. När utskottet åberopar det skälet från bankofullmäktige, har utskottet således förbisett, att någonting har inträffat, som ger vid handen att bankofullmäktiges då uttalade tveksamhet i varje fall icke delas av statsmakterna. Under sådana förhållanden kvarstår bara den ytterligare reflexionen, att man från utskottets sida uppenbarligen är mera tveksam mot möjligheten att ge folkpensionärerna ett automatiskt verkande skydd mot prishöjningarna än mot möjligheten att ge statens tjänstemän ett sådant skydd, och det tycker jag för min del är oriktigt. Ty om det överhuvud taget behövs ett automatiskt verkande skydd mot prisstegringar, så är väl detta i första hand fallet beträffande inkomster som ligga så utomordentligt nära existensminimum, som folkpensionerna göra. Skall en automatiskt verkande indexreglering ha något värde, är det väl riktigtast, att den i första hand sätts in på sådana inkomster, som äro så låga, att varje försämring av penningvärdet, d. v. s. varje prisstegring, vållar märkbar skada för inkomsttagarna.

Det talas ju alltid och med rätta om att våra sociala välfärdsåtgärder avse att skapa trygghet för medborgarna. Denna trygghet ligger i de garantier, som statsmakterna ge i det ena eller andra avseendet. I detta fall ligger tryggheten

Om indexreglering av folkpensionerna. (Forts.)

i den automatiskt verkande reglering av lönerna, som indexbestämmelserna innebära. Även för folkpensionärerna måste det ju vara ett mycket, mycket stort behov att erfara denna trygghet. Man har fått trygghet för att få en pension, och man har fått riksdagens löfte om att i händelse av mera märkbara förändringar av prisläget skall riksdagen efter förslag av Kungl. Maj:t besluta om åtgärder för att motverka prisstegringens skadliga konsekvenser. Men samma klart utsagda trygghet som statstjänarna ha folkpensionärerna icke fått.

Menar man allvar med sin försäkran, att det inte skall hända folkpensionärerna någon olycka i händelse av en prisstegring, så kan jag inte förstå, varför man inte även mot folkpensionärerna kan visa samma generositet och lämna dem den trygghet, som en på förhand beslutad automatiskt verkande reglering av pensionerna innebär. Jag vill inte på något som helst sätt skrämja folkpensionärerna eller säga, att riksdagen icke menar allvar, men nog föreställer jag mig, att de skulle sätta mera värde på om riksdagen ginge från ord till handling, d. v. s. inte bara lovade, att vi nog skola tänka på saken, om förhållandena skulle bli så dåliga, utan sade, att den trygghet som vi vilja skapa åt er skall sättas in redan från och med den stund, då prisstegringen når en sådan höjd, att indexregleringen behöver tillgripas.

Jag har, herr talman, ett intryck av att man inom utskottet dock numera har avancerat så pass långt från den ställning man intog i fjol, att utskottet snart är färdigt att gå med på tanken på indexreglerade folkpensioner. Det tarvas kanske bara att förslaget kommer ifrån rätt håll. Jag tror att frågan faller i år, men att den dock faller framåt och att det inte kommer att dröja alltför länge, innan riksdagen är beredd att taga konsekvenserna av dessa försäkringar om välvilligt betraktande av folkpensionärernas läge i händelse av prisstegring.

Även om det, herr talman, inte finns något som helst hopp om något annat beslut än om bifall till utskottets hemställan, anser jag mig dock, eftersom olika meningar gjort sig gällande vid utskottsbehandlingen, böra yrka bifall till den reservation som är fogad vid utskottsutlåtandet och som innehåller en begäran om utredning angående införande av indexreglerade folkpensioner.

Herr Löfvander: Herr talman! Det kan ju inte vara av intresse för kammarens ledamöter att höra en debatt i denna fråga, då vi redan vid höstriksdagen 1946 grundligt debatterat densamma.

De av kammarens ledamöter, som icke ha läst utskottets utlåtande, kunna ju av vad som här sagts få den uppfattningen, att utskottets intresse är ljumt, då det gäller indexreglering av folkpensionerna. Så är emellertid långt ifrån fallet. Utskottet säger, att det vill understryka vikten av att pensionsförmånernas realvärde upprätthålles och att en sänkning av detta realvärde skulle kunna medföra, att de vid 1946 års riksdag genomförda förbättringarna av folkpensionerna bleve illusoriska. Vidare säger utskottet, att det är i hög grad önskvärt, att levnadskostnadsutvecklingen för folkpensionärerna fortlöpande följes, så att statsmakterna utan dröjsmål kunna vidtaga de åtgärder som påkallas av densamma.

Jag tror att folkpensionärerna böra vara tillfreds med detta utskottsutlåtande. Det har icke funnits någon annan mening inom utskottet än att man vill bevara folkpensionärernas rätt i framtiden.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wistrand: Herr talman! Det är naturligtvis ett mycket starkt önskemål, att folkpensionärernas förmåner icke skola undergå någon minskning i realvärde, och den saken var ju, som det redan erinrats om, på tal så sent som

Om indexreglering av folkpensionerna. (Forts.)

under förra året. Jag erinrar mig mycket väl att socialministern då vände sig emot förslaget om indexreglering under åberopande av två omständigheter. Han framhöll särskilt att om pensionerna skulle kunna höjas, så skulle de också kunna minskas, om index utvecklade sig åt andra hållet. Vidare framhöll han, att så fort det blev någon verklig ändring i indexregleringen, som skulle gå ut över folkpensionärerna, skulle han komma att föreslå ändringar av folkpensionerna, och det ansåg han sig kunna förutsätta att de flesta, som vid ett sådant tillfälle kunde sitta på hans post, skulle anse sig föranledda att göra.

Jag vill också tillägga, att redan den omständigheten att man behöver använda sig av index visar att det är något fel med penningvärdet, och jag tror att det är synnerligen önskvärt, att samhällets ansträngningar inriktas på att hålla detta penningvärde fast i stället för att på förhand utlova vad som ej kan genomföras, om det blir fråga om alltför stora grupper. Intresset för penningvärdet slappnar lätt om folk tror sig vara garanterade att hända vad som händer få sin reallön ograverad. Nu kan det ju hända, att folkpensionärerna icke bilda en större grupp än att samhället kan utlova detta för dem — jag vågar inte säga om det är möjligt. Men det finns ju en massa andra sociala frågor. Vi ha ju barnbidragen, som skola komma före vid detta års riksdag och väl komma att gå igenom. Man kan göra gällande, att det finns lika starka skäl för att ge barnbidragen i en indexberäknad form.

På det sättet är det lätt att komma in i en situation, där man utfäst sig till indexberäknade förmåner i en omfattning, som man till slut kanske ej har möjlighet att uppfylla. Jag tror därför att man måste behandla denna fråga från fall till fall, naturligtvis — därom tror jag alla äro ense — med all uppmärksamhet riktad på folkpensionärerna. Folkpensionärerna böra otvivelaktigt komma bland de främsta, när det gäller rätten att få behålla sina förmåners realvärde.

Herr Ström: Herr talman! Jag anser att endera måste vi slopa indexregleringen för alla löntagare eller också införa indexberäkning även för folkpensionärerna. Vi kunna inte gynna den ena parten och liksom införa en ny adelsklass i landet, utan vi måste förfara rättvist och fullkomligt lika åt alla.

Det är därför som man med bekymmer ser att det inte snabbt kan komma till stånd en utredning, som kan leda till att även folkpensionärerna få samma trygghet som statstjänarna. I stället skall en mycket utdragen statistisk utredning pågå rörande, kan man säga, grundvalarna för ett kommande index. Denna utredning kommer att pågå under sex års tid, vill jag minnas att jag har räknat ut, och om vi hålla på den linje, som herr Wistrand här företräder och som andra ha företrätt redan i höstas, kommer det att leda till att folkpensionärerna känna sig tillbakaskjutna i allra högsta grad. Därmed, herr talman, berövar man den genomförda utomordentligt viktiga folkpensioneringsreformen en del av dess innebörd, och detta kommer inte att vara till nytta.

Man måste vidare beakta en annan sak. Denna fråga har nu förts fram utan att riksdagen har fått någon utförligare motivering av utskottet, eftersom ingen särskilt grundlig utredning har skett, men ledaren i denna kammare för ett av riksdagens större partier har ändå direkt givit sitt stöd åt reservationen. Trots det att det allmänt råder enighet om att det verkliga realvärdet av pensionerna skall bibehållas, kan därför en votering i frågan — om det nu blir votering — utåt ge det intrycket, att de partier, som inte röstade med reservationen, skulle vara motståndare till en nödvändig reglering av pensionerna och en trygghetsförsäkring åt folkpensionärerna. Detta anser jag vara både sakligt oriktigt och olämpligt, i det att den nyss genomförda reformen lätt kommer att kunna bli ett slagträ i en valrörelse och därigenom berövas den av alla godtagna karaktären av en erkänsla åt våra gamlingar, som vi ha avsett.

Om indexreglering av folkpensionerna. (Forts.)

Det är sålunda med ytterst stor tveksamhet som man här kan deltaga i en votering. Jag skulle för min del önska, att det från utskottets sida försäkrades, att utskottet vid en kommande riksdag, därest proposition i ärendet då föreligger, toge upp denna fråga till en verklig och grundlig omprövning, så att inte bara från den första statsmaktens sida utan även ifrån riksdagens sida med kraft underströks att en indexreglerad säkerhet för folkpensionerna skall genomföras.

Herr Holmbäck: Jag delar den uppfattning, som kommit till uttryck i reservationen, nämligen att då det här gäller »pensioner, som representera existensminimum», riksdagen inte kan låta pensionernas realvärde sjunka. Vi torde i framtiden ovillkorligen bli tvungna att besluta om höjande av pensionernas nominella belopp, därest penningvärdet skulle falla. Med hänsyn härtill kan jag inte se att det ur penningpolitisk synpunkt spelar någon större roll, huruvida man nu beslutar indexreglerade pensioner eller icke. Men skillnaden mellan ett system med indexreglerade pensioner och det system, som vi med all sannolikhet komma att få ändå, blir den, att folkpensionärerna genom indexreglerade folkpensioner få den trygghet, som det för dem innebär att de på förhand veta, hur mycket de komma att få, och att de komma att få indexregleringen snabbarare än om det erfordras ett riksdagsbeslut i varje särskilt fall. Vid dylikt förhållande kan jag inte finna någon anledning, varför vi inte i varje fall skulle kunna pröva, om vi inte skulle kunna införa samma system som i Danmark.

I sitt betänkande av år 1945 går socialvårdskommittén en smula in på de regler, som finnas i Danmark, och den omtalar, att de danska folkpensionerna äro fastställda efter 1929 års prisnivå. Dessutom finns det en regel, som säger, att om prisnivån höjes med tre enheter, komma också folkpensionerna att höjas med tre enheter, liksom de för övrigt också komma att sänkas med tre enheter, om prisnivån skulle sjunka med motsvarande antal enheter. Då socialvårdskommittén skrev sitt förslag år 1945, utgingo de danska folkpensionerna med 69 procents tillägg på grund av dessa regler. Ett sådant system som det danska tror jag för min del skulle erbjuda stora fördelar.

Jag förstår mycket väl att denna fråga nu kommer att falla, men jag tror att den kommer att falla framåt.

Herr Hage: I *sak* äro enligt min mening utskott och reservanter eniga i denna fråga. Jag tolkar nämligen utskottets uttalande på det sättet, att om en sådan penningfördärvning, som man fruktar, men som vi skola försöka undvika, kommer att inträffa, skall en indexreglering eller överhuvud taget en sådan anordning genomföras, som håller realvärdet på folkpensionerna uppe. Vid 1946 års riksdag gjordes av såväl statsrådet Möller som utskottet uttalanden i denna riktning, vilket jag betraktar såsom en utfästelse från riksdagens sida, lika värdefull som om man nu gick in för en indexreglering.

I *sak* kommer det alltså enligt min mening att betyda detsamma, vilken väg man än går fram på, och det enda jag skulle vilja anmärka, när det blir frågan om att eventuellt åstadkomma en indexreglering, är att jag, som Orsa kompani, inte lovar någonting bestämt, i den mån jag har möjlighet att inverka på saken, när det blir fråga om den tusenlapp i pension, som även mycket stora förmögenhetsinnehavare tillerkändes av 1946 års riksdag. Om det inträder en penningvärdesförsämring med högre priser och högt prisindex, hör jag alltså inte till dem som vilja slåss till det yttersta för att exempelvis en Wallenberg ovillkorligen skall få full kompensation för denna höjning. Men gäller det däremot pensionen för *andra* medborgare i samhället, som stå lägre i inkomsthänseende, måste det enligt min mening bli en indexreglering. Det är

Om indexreglering av folkpensionerna. (Forts.)

utskottets och det är riksdagens och det är Kungl. Maj:ts uppfattning i denna fråga.

Därför menar jag, att man mycket väl kan utan att göra denna sak någon skada yrka bifall till utskottets förslag, vilket jag för min del gör.

Herr Andersson, Elon: Herr talman! Herr Wistrand erinrade om ett argument, som socialministern använde sig av vid fjolårets debatt och som innehöll, att en indexreglering av folkpensionerna skulle kunna medföra risker för att folkpensionernas grundbelopp skulle kunna sättas ned, om en prissänkning skulle inträffa. Jag har nu aldrig förstått riktigheten av detta argument, att en indexreglering, som är avsedd att läggas ovanpå grundbeloppet, skulle kunna verka så, att grundbeloppet minskades. Såvitt jag vet är systemet inte byggt på det sättet då det gäller lönerna, utan grundlönen står där fast. Men ovanpå grundlönen lägges en indexreglering, som automatiskt träder i verksamhet vid en prisstegring. På samma sätt skulle naturligtvis indexregleringen för folkpensionerna uppbyggas. Grundbeloppet har riksdagen fastslagit. Men om en prisstegring inträffar, som gör detta grundbeloppets värde illusoriskt, skall en indexreglering automatiskt inträda till folkpensionärernas förmån.

Jag uppskattar mycket det intresse för vårt penningvärdes bevarande, som herr Wistrand här givit uttryck åt. Jag delar fullkomligt hans uppfattning, att en av de vitala punkterna i den svenska ekonomiska politiken måste vara att hålla vårt penningvärde såvitt möjligt oförändrat. Men jag kan inte erinra mig att herr Wistrand protesterade, då riksdagen i fjol för statstjänarna beslöt en ny löne reglering, som upptog en indexreglering. Då sade han ingenting om att det var felaktigt att på förhand lova, att en prisstegring skulle kunna medföra stegrade löner i form av indextillägg, och inte heller yrkade han avslag på förslaget om indexreglering med hänvisning till nödvändigheten av att behålla vårt penningvärde oförändrat. Och jag har faktiskt svårt att tänka mig, herr talman, att den omständigheten att man för folkpensionerna inte har någon indexreglering, medan man har en sådan för lönerna, skulle inverka så starkt på vårt intresse att hålla penningvärdet uppe, att detta skulle vara någon avgörande faktor. Det tror jag inte. Folkpensionärerna utgöra visserligen en stor grupp av medborgare, och det kommer såvitt jag förstår kanske också att kosta en del pengar med en indexreglering beträffande folkpensionerna. Men denna summa är dock relativt liten i förhållande till vad indexregleringen för lönerna kostar. Att frånvaron av en indexreglering för folkpensionerna skall kunna utöva någon avgörande inverkan på vår strävan att behålla penningvärdet oförändrat tror jag sålunda inte så värst mycket på.

Jag tror också det är riktigt, såsom herr Hage säger, att utskottet och reservanterna äro i sak eniga. Jag har inte alls någon anledning att betvivla allvaret i utskottets, riksdagens och socialministrarnas försäkran, att det inte är meningen att folkpensionärerna skola lida någon nöd i händelse av penningvärdesförsämring.

Men om man är enig om den saken, varför vill man då inte ställa folkpensionärerna i samma gynnade ställning som löntagarna? Sker nu en prisfördyring av sådan omfattning, att det anses nödvändigt med tillägg på folkpensionerna, kan ett sådant tillägg icke beviljas förrän efter därom särskilt fattat beslut. Varför skall man för folkpensionärernas del dröja med detta? Varför skall man inte kunna låta dem få tillägg i samma ordning som löntagarna få tillägg? Varför skola folkpensionärerna vara tvungna att vänta på att få sitt tillägg, medan löntagarna få sitt tillägg automatiskt i den mån pridförsämringar inträffa — låt oss säga mellan två riksdagar?

Om indexreglering av folkpensionerna. (Forts.)

Det är detta som jag har så svårt att förstå, herr talman. Om man är ense i sak, varför skall man då inte låta folkpensionärerna komma i samma gynnade ställning som löntagarna redan ha? Är man ense i sak, borde det gå an att genomdriva precis samma favörer i båda fallen.

Herr Ström var orolig för att denna fråga skulle komma att användas såsom slagträ i valrörelsen. Om herr Ström är ängslig för den saken, tror jag att herr Ström skulle handla på det allra förnuftigaste sättet, om han hjälpte till att vrida detta slagträ ur deras händer, som han misstänker skola använda det.

Herr Wistrand: Herr talman! Herr Elon Andersson tycks resonera efter den metoden, att om varje del är relativt obetydlig, så är det hela därför också obetydligt. Den omständigheten, att vi ha måst genomföra en indexreglering för statstjänarnas del, vill jag naturligtvis inte opponera mig emot, och jag skulle inte heller ha opponerat mig emot en indexreglering då det gäller folkpensionerna, om jag vore alldeles säker på att en indexreglering överallt kunde ske utan större skadeverkningar, som i själva verket kunna gå ut över folkpensionärerna själva. Överhuvud taget är jag inte alls säker på, i fall vi börja reglera det ena området efter det andra enligt ett system med index, att inte anspråken ideligen skulle växa från nya grupper på grund av skäl, som kunna åberopas i varje särskilt fall.

Men lika övertygad som jag är om att det är mycket farligt att utlova någonting på förhand, lika övertygad är jag om att vi, när någonting inträffar, som motiverar detta, och det ligger inom räckvidden för våra ekonomiska möjligheter, också skola hjälpa folkpensionärerna att komma över sina ekonomiska svårigheter.

Herr Strand: Herr talman! När man talar om de penningpolitiska farhågorna och vill ställa dem i förhållande till utskottsutlåtandet i fjol beträffande index på pensionerna eller ej, vill jag endast påpeka, att utskottet inte har tagit upp detta argument. Det förelåg här två motioner — en från kommunisterna och en ifrån folkpartiet — om indexreglerade pensioner, och de skickades på grund av särskilt yrkande i utskottet till bankofullmäktige för yttrande. Bankofullmäktige anförde då just de nämnda synpunkterna, men utskottet anslöt sig icke till dem.

För utskottets del var det närmast rent praktiska skäl, som gjorde att man avböjde förslaget om indexreglerade pensioner, och som jag fattade saken var det ungefär samma skäl som avgjorde socialministerns ståndpunkt till frågan.

Det har inte varit enbart till fördel med de indexreglerade lönerna under krigstiden, eftersom index varit fastställt till en lägre procentsats än levnads-kostnadsstegringen — som bekant har den under den senaste tiden varit endast 50 procent av levnadskostnadsstegringen. I fråga om pensionerna har det blivit full kompensation och litet till, ehuru väl det är riktigt att pensionärerna fingo vänta väl länge, innan dyrtidstilläggen blevo beslutade. Av praktiska skäl har man vid kompensationen icke utgått i form av procenttillägg utan i form av särskilda månadsutbetalningar. Och det är möjligt att det även i fortsättningen, med hänsyn just till betalningssystemet, blir det mest praktiska, om det behövs dyrtidstillägg, att dessa tillägg utbetalas i form av särskilda ersättningar. Om en indexreglering beslutas, kan det väl inte bli fråga om annat än procentuella förhöjningar av pensionerna, och eftersom det gäller ett stort antal sådana, som omhänderhas av ett centralt utbetalningsorgan, kan det medföra ganska stora svårigheter vid täta svängningar i dessa dyrtidstillägg.

Om indexreglering av folkpensionerna. (Forts.)

Jag fattade följaktligen för min del socialministern på det sättet, att han en gång i tiden, om det bleve nödvändigt, ville välja den mest praktiska formen för utbetalning av dyrtidstilläggen. Och jag tycker, att ivrarna för folkpensionärernas intressen i detta fall skulle kunna ta för gott de utfästelser, som blivit gjorda från samtliga partiets sida om att folkpensionärerna, ifall det inträffar några väsentliga förskjutningar i levnadskostnaderna, också skola få kompensation för sådana förskjutningar. Jag tror att detta är precis lika säkert som ett riksdagsbeslut om indexreglerade pensioner, och i tillämpningen är det uppenbarligen mera praktiskt. Det kan ju hända, att man en gång i tiden skulle vilja ge folkpensionärerna en bättre kompensation än den, som löntagarna vid samma tillfälle kunna vara nödsakade att nöja sig med, d. v. s. ungefär detsamma som skett under nu gällande dyrtid.

Vidare är då det gäller statstjänarlönerna förhållandet inte likartat. Jag vill fästa uppmärksamheten på att man inte såsom grundlön tagit den lön, som eljest hade varit motiverad den 1 juli 1947 — då ju bestämmelsen skall träda i kraft — utan man har tagit en grundlön, som med 6 procent understiger den, som eljest skulle utgå. Man har nämligen beträffande dem tillämpat ett sådant rörligt tillägg, som även kan regleras nedåt. Man har alltså givit statstjänarlönerna en särskild karaktär genom att taga en grundlön, som är lägre än den lön som man är beredd att utbetala omedelbart, och det motiveras med att tillägget skall kunna röra sig även i nedåtgående riktning. Socialministern har också inför riksdagen uttalat att det aldrig då det gäller folkpensionerna, som blivit fastställda till minimibelopp och beträffande vilka det följaktligen endast kan förekomma reglering uppåt, kan bli fråga om annat än att, så snart omständigheterna bli sådana att ett tillägg är motiverat, förslag om tillägg omedelbart kommer att framläggas.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Johansson, Henry*.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om sådan ändring i lagen om folkpensionering att invalidpensionärerna beträffande behovsprövningen jämföras med ålderspensionärerna.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 170, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Senander* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta vidtaga sådan ändring i den av föregående års riksdag beslutade nya folkpensionslagen, att invalidpensionärerna jämfördes med ålderspensionärerna och följaktligen befriades från inkomstprövning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr Norling: Herr talman! I detta utlåtande från andra lagutskottet hemställs som synes, att den ifrågavarande motionen icke skall till någon åtgärd föranleda.

I motionen hemställs, att riksdagen måtte besluta vidtaga sådan ändring i den av föregående års riksdag beslutade lagen om folkpensionering, »att in-

Om slopande av inkomstprövningen för invalidpensionärer.

Om slopande av inkomstprövningen för invalidpensionärer. (Forts.)
invalidpensionärerna jämställas med ålderspensionärerna och följaktligen befrias från inkomstprövning».

Utskottet är delvis inne på samma linje som motionärerna, då det säger: »Om pensionsförmånernas storlek är beroende av pensionstagarnas inkomster på ett sådant sätt, att pensionsförmånerna bliva mindre ju högre inkomsterna äro, så kan denna omständighet i viss mån vara ägnad att verka hämmande på pensionstagarnas benägenhet att genom eget arbete bidra till sin försörjning. Detta gäller självfallet vare sig pensionstagarna äro ålderspensionärer eller invalidpensionärer. Ur denna synpunkt kan det synas riktigt, att ålderspensionerna och invalidpensionerna behandlas lika.»

Utskottet understryker således här motionärernas syn just på den andemening, som ligger bakom vad motionärerna framhållit.

Man kan ju av motiveringen finna, att dessa invalider, som äro partiellt arbetsföra, inte skulle ha något större intresse av att skaffa sig arbete, när de veta att för en inkomst, överstigande viss del av pensionen, avdrag göres å densamma. Det är ganska naturligt, att det ur samhällets synpunkt borde vara så, att dessa invalidpensioner jämställas med ålderspensionerna, då man under nu rådande brist på arbetskraft borde utnyttja all den arbetskraft, som finns, även om den inte är hundra procentigt kvalificerad utan endast kan utnyttjas delvis. 1946 års riksdag, som behandlade samma spørsmål, har lika väl som socialvårdskommittén och socialministern ansett, att rätten till inkomstprövning skulle bibehållas. Ett av de skäl, som talade för inkomstprövningens slopande beträffande ålderspensionen, var att det ansågs vara ett samhällsintresse att få åldringarna in i produktionen. Detsamma måste också gälla nu beträffande invaliderna. Det är naturligtvis ett samhällsintresse, att de komma att utnyttjas i produktionen.

Men hur förhåller det sig i detta avseende? En lungsjuk invalid kan trots sin sjukdom utföra lättare arbete. Men då detta arbete skaffar honom en sådan inkomst, att hans pension sänkes, har han inte något större intresse av att fortsätta sitt arbete. Han arbetar naturligtvis för att försöka skaffa sig något mer att leva på än vad invalidpensionen ger möjlighet till.

Man kan ta ett annat fall. En invalid är gift och har en hustru, som arbetar. När hustruns inkomst kommer upp till en sådan nivå, att den med en viss procent överstiger invalidpensionen, då straffas invaliden med att man drar av ett visst belopp på hans pension.

Nu är tyvärr motionen skriven på ett sådant sätt, att man inte kan yrka bifall till densamma. Därför skall jag, herr talman, inskränka mig till dessa erinringar mot utskottets utlåtande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 86, med förslag till förordning om investeringsfonder.

Om strykning av greve- och friherretitlarna i statskalendern m. m.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om strykning av greve- och friherretitlarna i statskalendern och riksdagens kamrars ledamotsförteckningar.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 32, hade herr *Nerman* föreslagit, att riksdagen skulle besluta 1) anbefalla kungl. vetenskapsakademien att i statskalendern stryka greve- och

Om strykning av greve- och friherretitlarna i statskalendern m. m. (Forts.)
friherretitlarna, 2) i kamrarnas ledamotsförteckningar stryka dessa titlar och i konsekvens härmed utelägna dem vid upprop av kamrarnas ledamöter.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet anfört:

»Utskottet kan icke finna skäl för att greve- och friherretitlarna skola strykas i statskalendern och i riksdagens kamrars ledamotsförteckningar. Så länge adelsinstitutionen består, får det anses riktigt att adelstitlarna också förekomma. Då dessa titlar icke användas vid upprop och i protokoll inom andra kammaren synes det emellertid vara motiverat att förhållandet blir detsamma inom första kammaren. Andra kammaren beslöt år 1912 att 'vid kammarens förhandlingar och i dess protokoll adelstitlar ej vidare skola användas vid benämningen av kammarens ledamöter', och utskottet anser att samma ordning bör införas i första kammaren.

Utskottet får sålunda hemställa,

1) att punkten 1 i motionen icke måtte föranleda någon första kammarens åtgärd,

2) att första kammaren i anledning av punkt 2 i motionen måtte besluta, att vid kammarens förhandlingar och i dess protokoll adelstitlar ej vidare skola användas vid benämningen av kammarens ledamöter.»

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten 1.

Herr **Nerman**: År 1789 bröt den stora borgerliga franska revolutionen i princip adelns politiska makt. År 1866 upphörde adeln att vara politisk maktfaktor i Sverige. År 1902 förlänade Sveriges konung sista gången adelskap. År 1912 motionerade i andra kammaren herr Eriksson i Grängsberg om avskaffande av börs- och adelstitlar i kammarens protokoll, och det bifölls utan votering, ja till och med utan remiss till utskott. En liknande motion i första kammaren av herr Mauritz Hellberg avslogs däremot, efter anföranden av herr Gottfrid Billing och motionären, med 63 röster mot 55. Den gången hade andra kammaren en greve och tre friherrar, första kammaren tio grevar och elva friherrar. För närvarande har andra kammaren en greve och första kammaren en friherre.

Herr Hellberg yttrade 1912, att han var övertygad om att reformen måste komma förr eller senare. Han var optimist, och han har på gamla dagar fått uppleva, att han fick rätt. År 1947 tillstyrker första kammarens första tillfälliga utskott, att kammaren följer medkammarens för någon tid sedan fattade beslut att stryka adelstitlarna vid kammarens förhandlingar och i dess protokoll. I båda kamrarna bibehållas emellertid, med den nuvarande borgerliga och arbetarbesättningen, adelstitlarna i förteckningarna på ledamöter, och utskottet vill inte vara med om att, som det gäller i första punkten, beröva statskalendern dess aristokratiska dekor. År 1947! Men man får nu vara tacksam för det lilla, som ges. Bernhard Eriksson sade 1912: »Små steg äro bättre än inga steg!»

Utskottet tar nu betäckning bakom uttalandet, att adelsinstitutionen består, och så länge — säges det — får det anses riktigt, att adelstitlarna också förekomma. Jag skall inte ingå i någon debatt om adelsinstitutionen. Jag skall bara påminna om att — det upplyser Nordisk familjebok — adeln numera endast har kvar vissa formella rättigheter som till exempel privilegiet att i vissa fall undgå häktning, och jag vet inte, om det är så värdefullt, men eljest — låt mig citera Nordisk familjebok: »Överhuvud taget torde kunna sägas, att den

Om strykning av greve- och friherretitlarna i statskalendern m. m. (Forts.) svenska adelns uppgående i samhällets allmänna bildade högre lager är ett fullbordat faktum.»

Till historiken, som det kanske inte skadar att få i detta sammanhang, vill jag foga, att år 1911 väckte två rabulister, nämnda herrar Eriksson och Hellberg, motion om ändring av regeringsformen § 114. De ville, att ridderskapets och adelns privilegier, förmåner, rättigheter och friheter skulle kunna ändras eller upphävas utan ridderskapets och adelns bifall. Motionen antogs av andra kammaren och föll i första. Samma år väckte herr Eriksson motion om att kungens rätt att adla skulle avskaffas. Den antogs i andra kammaren och föll i första.

Jag får alltså nu tacka och vara nöjd tills vidare med den lilla reform, som utskottet har varit vänligt att gå med på.

Jag ber att få tillägga, och det antyddes redan i min motion, att jag anser adelsmän vara lika goda eller dåliga som vi andra och att jag personligen inte har den ringaste hämning mot att tilltala en adelsman som greve eller friherre — eller baron kanske man säger — när det nämligen inte finns någon annan titel, som anger t. ex. akademisk grad eller yrke. Vad jag däremot vill åt, och det vill jag särskilt stryka under, är den — om jag får använda ett ganska brutalt ord — pigmentalitet, som alltjämt i den s. k. demokratiens tid finns kvar och som uppmuntras av att man i onödan bibehåller gammal grannlåt. Trots upprepade demokratiska genombrott tycks den mentaliteten nästan vara starkare nu än den var t. ex. på den tiden, då Bernhard Eriksson motionerade. Kanske beror den ökade böjelsen för societeten på att man numera har större möjligheter att få umgås med den och på så sätt få litet av dess glans över sig. Därmed må det vara hur som helst, men jag menar, att denna andliga underklassanda bör motarbetas.

Jag hoppas nu, att reformarbetet på detta område fortsättes av någon rabulist mot slutet av innevarande århundrade, och ber att få yrka bifall till min motion. Men hur frestande det än vore att få en personlig votering, skall jag av hänsyn till mina kamrater i kammaren icke begära sådan.

Herr Söderkvist: Herr talman! Av herr Nermans anförande vågar jag dra den slutsatsen, att han i det stora hela är ganska belåten med utskottets förslag. Det är tänkbart, att detta hade blivit delvis annorlunda, om inte yrkandet i herr Nermans motion varit så avfattat, att ett bifall överhuvud taget är omöjligt. Han föreslår i första punkten, att riksdagen ville besluta »anbefalla kungl. vetenskapsakademien att i statskalendern stryka greve- och friherretitlarna». Utskottet — låt vara att det bara är ett tillfälligt utskott — anser, att riksdagen inte kan fatta ett sådant beslut. Den kan inte på en gång med förbigående av andra myndigheter anbefalla någon, att dessa titlar skola strykas. Det blev på grund av denna formulering ingen egentlig diskussion i utskottet om den punkten, men det kunde ha blivit ett annat uttalande i saken, om punkten hade haft en annan formulering.

Den utredning, som herr Nerman här har gjort om ärendets historiska gång i kamrarna, synes mig styrka hans eget uttalande i motionen, att »här påtalade specialbeteckning med adliga titlar spelar... en ganska ringa roll». Jag ber att för min del också få understryka herr Nermans uppfattning på denna punkt. En reform bör som känt byggas på de erfarenheter, som man på olika håll har skaffat sig anslutning till den sak, som man vill reformera. Det påpekas nu av herr Nerman, att man vid upprop i andra kammaren under 35 år har utelämnat dessa titlar. Man kan därav även möjligen dra den slutsatsen, att andra kammaren fortfarande finner sig väl till rätta med den reform, som

Om strykning av greve- och friherretitlarna i statskalendern m. m. (Forts.)
den införde år 1912, och inte anser ytterligare åtgärder i denna fråga önskvärda.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wistrand: Herr talman! Jag fick av herr Nermans anförande klart för mig, vilket jag inte hade riktigt från början, att denna motion utgör ett led i ett stort världshistoriskt utvecklingsdrama. Det låg över hans anförande en stämning som en sen efterdyning av 4-augusti-natten 1789, då de feodala rättigheterna högtidligen avsådes av den samlade franska nationalförsamlingens adliga och prästerliga ledamöter.

Nu är det ju ändock märkvärdigt, att man ser så olika på denna sak i olika länder. I det land, som representerar den levande demokratien framför andra, i varje fall här i Europa, nämligen England, ser man saken på ett helt annat sätt. Där ha t. o. m. många arbetarpolitiker tagit emot adelstitlar. Hade herr Ture Nerman varit engelsman, så hade han säkert för sina förtjänster om den allierade saken vid denna tid varit Sir och åtnjutit den stora, även här i landet alltmer uppskattade förmånen att bliva omtalad med sitt förnamn, vilket ju även här i landet börjar bliva en social distinktion som tillerkännes stora skådespelare och statsmän. Och när han mätt av år och ålder, mätt av ära och kanske även med känslan av en begynnande betydelselöshet överflyttats till överhuset, hade han i detta syfte gjorts till lord och vunnit sitt inträde där i kraft av denna titel. När man låter sådant passera så smärtfritt och kanske rent av med ett visst välbehag i England, förstär jag inte, varför man här i landet skall fara så hårt fram som herr Nerman har gjort.

Jag värderar Ture Nerman mycket och har i honom funnit en kulturpersonlighet, som dessutom är en historiskt intresserad kulturpersonlighet, men jag har just därför så svårt att förstå honom i hans stormande emot historien. Ty vad han motionerat om har just denna innebörd. Det innebär ju inte angrepp mot några ting, som äga betydelse i vårt samhälle, utan uteslutande mot historiska reminiscenser, som fått ett visst stämningvärde för oss, just på grund av att de ha blivit betydelselösa och som det är alldeles onödigt att förgöra. Det är endast svaga regimer, som inte våga tåla det förflutna, och jag är fullt på det klara med att vår demokrati är så rotfäst, att den väl tål det.

Jag tycker, att vi också skulle kunna fundera på om det ens är nödvändigt att följa andra kammarens exempel i denna sak. Det rör visserligen den andra punkten i utskottets utlåtande, men eftersom jag nu har ordet, kanske jag får ta upp även den. Måste verkligen kamrarna följas åt i det fallet? När andra kammaren år 1912 genomförde denna reform, var situationen den, att demokratien var ung och kanske på en gång både säker i sitt framlopp och osäker om sig själv, men är det nödvändigt att vi följa med i detta fall? Skulle vi inte kunna låta friherre Beck-Friis även vid upprop av talmannen få heta friherre Beck-Friis, såsom vi i alla andra sammanhang kalla honom? Lider demokratien verkligen någon skada av detta?

Jag tycker, att vi skulle kunna ta ett ganska resolut steg, och det vore att avslå hela motionen. Jag skall be att få yrka avslag.

Herr Nerman: Herr talman! Efter herr Wistrands vänliga ord skall jag inskränka mig till att citera ett uttalande från år 1912 av Mauritz Hellberg. Han sade som svar på precis samma invändning om det historiska, den gången från biskop Billing: »Första kammaren vill visa sin respekt för historiska traditioner. Den vill visa sitt 'historiska sinne', såsom en person uttryckte sig i fjol vid behandlingen af adelstitlarna. Men det historiska sinnet kan vara af olika slag. Man kan hafva mycket godt historiskt sinne utan att vilja, att in-

Om strykning av greve- och friherretitlarna i statskalendern m. m. (Forts.)
rättningar eller anordningar, som tillhöra en förgången tid, skola hållas i kraft i nutiden. Jag tycker, att sådant snarare visar brist på historiskt sinne, ty andra tider hafva icke gått så till väga. Hvarje tid bör inrätta sig efter sina behof.»

Det räcker med det. Jag ber att få instämma med Mauritz Hellberg i denna kammare år 1912. Men i övrigt ber jag att på denna punkt av formella skäl få ändra mitt yrkande till »att första kammaren för sin del måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärd i syfte att i statskalendern greve- och friherretitlarna måtte strykas».

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock av herr *Nerman*, att första kammaren för sin del skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärd i syfte att i statskalendern greve- och friherretitlarna måtte strykas.

Därefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 2.

Herr Wistrand: Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan under ifrågavarande punkt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder annat yrkande ej förekommit, än att vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt skulle avslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 74, 80, 83 och 85—88.

*Interpellation
i anledning
av inträffade
olycksfall vid
sjukvårds-
inrättningar.*

Herr **Björck** erhöi på begäran ordet och anförde: Herr talman! Under de senaste åren har ett antal dödsfall inträffat vid våra sjukvårdsinrättningar, som man haft grundad anledning misstänka förorsakats antingen av felaktig behandling av vederbörande läkare eller av fel eller försummelse av den sjukvårdspersonal som skött patienten i fråga. Frågan har aktualiserats på grund av tvenne nyligen inträffade händelser, vilka båda föranlett anmälan till myndigheterna. Det ena fallet gäller dödsolyckan vid Ulleråkers sjukhus, där en äldre fru skadades så svårt av hett vatten vid badning, att hon avled av skadorna. Överläkaren ansåg de båda sköterskorna, som åtalats vid Uppsala rådhusrätt, ansvariga för vad som skett. Det andra fallet är den anmälan som ingivits till justitiekanslern om hur ett treårigt barn på karolinska sjukhuset under två timmar utan bedövning utsattes för svåra plågor genom upprepade injektioner. Den sköterska som anmält saken säger sig under sin trettonåriga sjukhustjänst aldrig upplevat något så upprörande som detta.

De båda här relaterade fallen jämte de exempel på liknande händelser som inträffat under åren 1945—46 och som äro upptagna i medföljande bilaga ge vid handen, att allt ej är som det borde vara vid de inrättningar, som ha att mottaga sjuka och klena människor för att söka ge dem hälsa och livsmod åter. Visserligen torde åtskilligt av vad här omnämnts bero på den betydligt ökade

Interpellation i anledning av inträffade olycksfall vid sjukvårdsinrättningar.

(Forts.)

arbetsbörda, som bristen på såväl läkare som sköterskor förorsakar dessa befattningshavare vid våra sjukvårdsanstalter, men detta torde dock ej ensamt vara orsaken till dessa beklagliga händelser. Det synes som om gällande instruktioner för såväl läkare som sköterskor ej vore till fyllest; man kan ej på annat sätt förklara hur sådana misstag kunna förekomma som att både läkaren och sköterskan vid en operation förväxla bedövningsmedlet, med påföljd att patienten avlider.

Att det är synnerligen viktigt att läkaren vid en operation är fullt insatt i vad det gäller och vilka medel som bära användas, framhålles även av läkarna själva.

En av våra främsta narkosläkare, överläkaren Torsten Gordh, framhåller t. ex. att »narkosmedlet spelar mindre roll, om bara läkaren vet vad han gör». I en av våra veckotidningar framhåller med. kand. Bertil Björklund i en artikel under rubriken »Livsfarligt bli bedövd?» bl. a.: »Det framgår av statistik från två sjukhus i Stockholm, att en betydande minskning av antalet döda vid operationer inträffat i och med anställandet av specialutbildad narkosläkare. Under två treårsperioder, mellan vilka anställningen skett, sjönk dödligheten vid operationer med cirka 40 procent. Utan att överdriva vågar man påstå, att narkosläkaren till stor del bidragit till detta.» Detta torde vara någonting för våra hälsovårdande myndigheter att taga fasta på.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 67 angående omorganisationen av medicinalstyrelsen, föreslås inrättande av en s. k. disciplinnämnd, som skulle få till uppgift »att handlägga och döma påtalade fel och försummelser av läkare, sjukvårdspersonal och andra, som stå under medicinalstyrelsens tillsyn». Detta är att hälsa med tillfredsställelse och torde bidraga till att, såsom t. ex. justitiekanslersämbetet framhåller, »ökade förutsättningar skapas för vinnande av allmänhetens förtroende, att påtalade fel och försummelser av läkare och andra, som stå under medicinalstyrelsens tillsyn, bliva objektivt prövade». Men denna åtgärd torde dock ej vara tillräcklig, då det gäller att förebygga, så långt detta är möjligt, att sådana händelser inträffa, som jag här tillåtit mig påtala. Det är ju först sedan olyckan skett, som saken kommer under nämndens och därmed medicinalstyrelsens bedömande. Vad som enligt min och många mening borde prövas vore att utfärda skärpta — eventuellt nya — bestämmelser (instruktioner) för såväl läkarna som övrig personal vid sjukvårdsanstalterna, att vederbörande iakttog större försiktighet vid användning av varje slag av bedövningsmedel, liksom även något större hänsyn till patienterna, än som de senare åren visat sig vara fallet.

På grund av vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande interpellation:

Är herr statsrådet beredd medverka till, att sådana åtgärder vidtagas eller bestämmelser utfärdas, vilka så långt det är möjligt äro ägnade att förebygga eller minska de olycksfall, ofta med dödlig utgång, som på grund av felaktig behandling inträffat vid vårt lands sjukvårdsinrättningar de senaste åren?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.28 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 1 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Myrdal* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 81, angående anslag för budgetåret 1947/48 till avlöningar vid läroanstalterna för blinda m. m.;

nr 82, angående anslag till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter m. m.;

nr 84, angående anslag till Navigationsskolorna: Skolhälsovård;

nr 91, angående anslag för kontrollen över sparbankerna;

nr 92, angående anslag till bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden;

nr 93, angående anslag till nybyggnad för statens rättsläkarstation i Stockholm;

nr 97, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv; samt

nr 98, angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg får jag anhålla om ledighet även under mars månad.

Serafimerlasarettet den 26 februari 1947.

Gottfrid Karlsson.

Riksdagsmannen *Gottfrid Karlsson*, som vårdats härstädes fr. o. m. den 31 januari i år för tarmsjukdom, är på grund av denna sjukdom i behov av sjukledighet under ytterligare en månad, räknat fr. o. m. den 1 mars; intygas.

Stockholm den 26 februari 1947.

Gustaf Söderlund.

Den begärda ledigheten beviljades.

Vidare upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Härmed får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbete för militärtjänstgöring (deltagande i vinterfälttjänstövningarna i Norrbotten) under tiden 8 mars—17 mars 1947.

Stockholm den 28 februari 1947.

P. G. Lundgren.

Även den av herr Lundgren sökta ledigheten beviljades.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 74, angående bidrag till främjande av humanistisk forskning; och nr 80, angående anslag till Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 83, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 85, angående bemyndigande att iordningställa vissa åbolägenheter.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 86, med förslag till förordning om investeringsfonder.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 87, angående befrielse för sysslomannen vid Sundby sjukhus A. Nordfeldt från viss skadeståndsskyldighet till kronan; och nr 88, angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 81, 82, 84, 91—93, 97 och 98.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1947/48 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1947/48 under riksstatens tredje huvudtitel, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Förenta Nationerna m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 12, i anledning av väckt motion angående införseltull på skaldjur;

nr 13, i anledning av väckt motion om nedsättning av stämpelavgiften vid köp och byte av fast egendom;

nr 14, i anledning av väckt motion om skattefrihet för Samfundet De Nio; samt

nr 15, i anledning av väckta motioner om beredande av skattelindring för folkets hus- och folkets parkföreningar;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av framställning från fullmäktige i riksbanken angående ändrad lydelse av § 8 mom. 2 bankoreglementet;

nr 5, i anledning av framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående förlängning av bemyndigande för fullmäktige att till riksbanken överlämna skattkamarväxlar m. m.; samt

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livräntor åt vissa befattningshavare och f. d. befattningshavare vid statens järnvägar;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion angående rätt för innehavare av skjutvapen att utan särskilt tillstånd förvärva ammunition för dessa vapen; samt

nr 13, i anledning av väckt motion angående utredning av möjligheterna att genom lagstiftning begränsa och råda bot på missförhållanden inom den s. k. agenthandeln;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om skärpning av bestämmelserna i 63 § alkoholistlagen.

nr 6, i anledning av väckt motion om översyn av bestämmelserna i lagen om expropriation i syfte att förebygga rättsförluster vid handläggning och avgörande av expropriationsmål; samt

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293);

jordbruksutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av grunderna för bekämpande av sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur jämte i ämnet väckta motioner; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om ökad delaktighet för danska, finländska, isländska och norska medborgare i rättigheter och förmåner, som tillkomma svenska medborgare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.10 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.